

coctū etiam sunt difficiliōres. Apud nos autem sylvestre quoddam rotundum ac durum, ervoque exilius, in fructibus cerealibus reperitū, quod arachum nominant, non per c sed per ch ultimam syllabam proferentes, projiciunt ipsum, uti & semen securidacae feligentes. Cap. ult. Porro pater meus aetate jam declinante cum agricultura jam delectaretur — Reperit igitur in lente quoque ex mutatione ipsius durum rotundumque aracum, & securinum seminum, non vesca enata. Dux itaque plantae diversae; altera aracus, altera arachos; de utraque agendum. Aracus res inquit Theophrastus, in lente nata, dura, & scabra. Galenus aracum cicerculae assimilē inquit, rotundum, sed duriorē, & concoctu difficiliorem. Idem ferē Columella, lib. 11. de re rustica cap. xi. Cicera bubus ervi loco, fresa datur in Hispania, Bœtica, quae cum suspensa mola divisa est, paulum aqua maceratur dum lentescat; atque ita mista paleis subtritis, pecori praebetur. Sed ervi duodecim librae satisfaciunt uni jugo, cicerae sedecim: eadem hominibus non inutilis, neque injucunda est. Sapore certe nihilo differt à cicercula, colore tantum discernitur: nam est obsoletior & nigro propior. Ex his Theodori errorem viderit, quod ἀραχὸν ciceram verterit. ἀραχὸν, enim ut suo loco diximus, nomen habet à colore luteo. Cicera dicitur, quod cicerculae similis sit, ac solo potissimum ab eo colore differat. Ideoque quosdam fuisse, Galenus observavit, qui ἀραχὸν & ἀραχὸν unum genus esse putarunt, quod facie, usu, viribus consentiant. Ex iis videtur esse Hesy chius, τὸν ἀραχὸν, inquit, ὁ ἀραχὸν πρὸς τὸ ἀραχὸν. In eo differunt Columella & Galenus, quod Galenus aracum cibus damnatum, Columella verò non inutilem scribat. Sed responderi potest, ἀραχὸν cum dicit, intelligere, non instar reliqua legumina cibus aptum; quia durior aracus, quique difficulter elixari vult (concoctu itaq; difficilior, & in cibus ineptior.) Columella verò cum hominibus non inutilem inquit, plane inutilem non esse vult. Quod etiam ex Galeno lib. de alim. facult. probatur. Araci semen non semel ex Hispania Bœtica à Guilhelmo Bœlio accepimus. Similis lathyro est; caule enim foliisque eum omnino refert: flores habet ex rubra purpura in puniceum inclinantes, siliquas paulo minores, atque in his grana angulosa quoque, & lathyri granis similia; sed minora, durioraque, minusque compressa, colore obsoleta, nigroque proxima; cum vulgaris lathyri sint colore ex luteo virides. Aliud genus idem misit nobis & Petro Mullerio Med. Doct. & Botanico apud Groninganos Professore, semine maculoso, folio angusto, flore partim violaceo, partim purpureo siliqua ochro non dissimili. Arachum Ruellius craccam vocari auctor est; frugum ac frumentorum praecipue vitium est, unà cum segetibus provenit; quibus infestum admodum est: aëris enim humidiorē statu citò incrementum capefcit, segetesque praecupat, ac tenellas nondumque adultas pertinaci vincit, crebrisque circumvolutionibus, deorsum trahit, delapsaque erigi non patitur, ipsasque calamitofas efficit: graciles & angustos fert cauliculos, folia habet ex pluribus parvis, angustis foliolis, unicoſte adnata, ac sibi invicē opposita, congesta, in capreolos five viticulas desinentia. Flores parvi, colore purpurei, quos sequuntur siliquae parvae, minores, rotundioresque quam viciae. Semina in his sex vel septem, nigra, rotunda, duriuscula, ervo minora. Huic genus aliud simile reperitur, foliis cauliculisque minoribus; flosculis in parvis spicis albicantibus, siliquis parvulis ac brevioribus; in quibus semina duo, tria, quatuorve, rotunda, nigra, &c. Neutra est aphace, vel vicia, uti Doctissimi viri credunt. Nam utriusque semen instar lentis latius, neutriquam rotundum, quale craccæ. Ad arachi classem referenda planta, quam vulgo orobum pannonicum vocant, ab excellentiss. Clusio orobi pannonicus primi nomine descripta. Dodonæus arachum latifolium alterum vocare maluit. Multos ab una radice promit caules pedales, firmos, erectos, virides, angulosos, in quibus hinc inde sparsa sunt, oblonga & pennata folia, ex senis, octonis aut pluribus foliis mucronatis, trinerviis, unī costæ adnatis, & sibi invicem oppositis, congesta, flores in furculis ex alarum sinu prodeuntibus, spicæ instar nascentes, pisi aut viciae florum æmulos, coloris purpurei elegantissimi, deinde, ubi evanescere incipiunt cærulei. Quibus succedunt longi, cylindracei lobi, fusci; in quibus semen rotundum interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiusculum, varium quo maturi lobi diffiliunt, ut in plerisque ejus generis; radix vivax, longa, nigra, dura, per intervalla extuberans, si-

Aracus, aut Cicera Lob.

brosa, & ex lateribus novos stolones, singulis annis producens. Tota planta acrimoniæ cujusdam particeps, mature admodum floret, Martio mense, ipso Februario mense florum rudimenta ostendit. Doctissimi Botanici plantam hanc astragalum Dioscoridis existimant. A Dioscoride describitur lib. 14. cap. LII. Ἀστράγαλος ἴσθι μίχρως ἐπὶ γῆς, φύλλοις (vetus φύλλοις) καὶ κλωνίαις ὁμοίαις ἐρεβίνθου. Ἀθήνη πορφυρῶν, μικρῶν, ῥίζα δὲ ὑπὸ τῆς ἐσθρῶν γῆλι, ἀσπερ ῥάφαλον ἰνυμενίδης, ἀστράγαλος ἴσθι μίχρως, μελαίναις, σκληροτέρεσ, ὡς κίσσητι ἀντιμυκτηριώδεις ἀλλήλους, καυσαμένῳ σπυτικῶς. Φύεται δὲ ἐν ἰουανίαις καὶ σποδαίσις ἐπιονοζομαίσις τόποις πολλῆς ἐν ἐν φενίῳ τῆς Ὀρεαδίας. Astragalus parvus est à terra frutex, foliis & ramulis ciceri similis, floribus purpureis, parvis, radice rotunda, raphani modo prægrandi, quæ adnatas habet appendices, easque solidas, præduras, seu cornua inter se implicatas, gustuq; adstringentes. Nasctur in ventosis, opach atque innivalibus, magna vero copia in Phœneo Arcadie Apud Plinium hujus etiam Plantæ descriptio extat lib. xxvi. cap. viii. Astragalus folia habet longa, incisuris multis, obliqua circa radices, caules tres aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi, radices villosas, implicatas, rubras, præduras. Eandem, inquit, plantam viderit descripsisse; Differentia est quia folia habere dicit incisuris multis, quod Dioscorides non tacuisset, & sicut dixit ἀστράγαλος ὁμοίαις ἐρεβίνθου φύλλοις, καὶ κλωνίαις dixisset, ut in aliis solet, cum foliorum formam & similitudinem delineare vult, hoc modo: ἀστράγαλος φύλλα ἴσθι ὁμοίαις, καὶ κλωνίαις ἐρεβίνθου. Sed quia plantæ habitum, similem ciceri fecit, non folia ciceri similia, idcirco ita descripsit. Nam foliorum positum, non formam imitari debet. Quare censent, vel Plinium ipsum, vel à quo transcripsit, vel aliquem, qui Plinii textum recognovit; Dioscoridis textui similem reddere volentem, verba illa, incisuris multis, addidisse, putans similitudinem esse in incisuris foliorum ciceris, quæ verba abundare putant. Etiam ἀντι ῥάφαλον ἐλάκη legunt; idque quia Auctuarii auctor à Romanis glandulam vocari scribit ῥωμαίων πινυμ τελεβίσις ὁμοίαις φίκαις τέραις, οἱ δὲ γλάνδα ἀρα, οἱ δὲ πινυμ, οἱ δὲ ἰσθραλασ. Romani pinum trivium, similiter & sicum

terra, glandulam, alii talum, alii nonariam. Idem etiam Plinius ἀπὸ μελαίνης ἰουδαίας legit, rubras. Hoc facile conciliari potest, si dicamus è nigredine rubras esse. Idem ἀπὸ ἐυαίμοις ἰουδαίαις, in apricis soli expositis legit. Quomodo & in antiquo codice scriptum esse viri docti testantur. Lego cum Plinio, Orisatio, aliisque viris doctis, ἀπὸ τῆς μελαίνης, φεισῶ. Quia Memphis non est Arcadiæ. Ἀσσυριακοῦ nomen accepit a feminis forma ἀσσυριακοῦ, talum referente. Verisimilius est, sic dictam hanc plantam quod radicem teretem in superna infernaque parte planam ac compressam habeat. Vel atragali nomen inditum ab adnatis appendicibus solidis, duris, ceu cornua implicitis, ad similitudinem flagelli. Unde apud Pollucem libro x. cap. xii. Περὶ τῆς κροτῆτος ἐν ταῖς ἰουδαίαις καὶ ἀσσυριακοῦ τῆς μελαίνης ἀπὸ τῆς μελαίνης. Lucianus ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἐπὶ τῆς μελαίνης ἀπὸ τῆς μελαίνης. Scutica ex implicitis astragalus, vel nodoso loro ferientes & examinantes. Athenagoras in apologia τῆς ἀσσυριακοῦ ἀπὸ τῆς μελαίνης. Interpres nodata flagella exposuit. Doctissimi, ut dixi, Botanici astragalum orobum pannonicum esse putant. Astragalus, inquit Dioscorides, parvus frutex est. Herba est orobus, non frutex; Etenim ἀπὸ τῆς μελαίνης à terra plures emitit stipites, qui postea singuli sparguntur in multos ramos. Orobus cauliculos fert deciduos, non stipites, qui in ramulos spargi possunt. Sed Dioscorides fruticem quandoque appellare consuevit plantam, quæ herbarum naturam habet, & contra herbam quæ fruticis naturam, quod alibi probavi. Folia orobus habet ciceri, nec forma, nec figura, nec magnitudine similia, nec instar cicero ordine disposita, ex utriusque icone facile hæc lector iudicabit. Dixi nec forma, nec figura convenire. Cicer folia fert lentis similitudine; orobus pannonicus folia habet forma ad rusci folia accedentia, majora verò & duplo longiora, teneriora & lævia, ad novellæ hederæ folia accedentia, mucronata & trinervia. Neque ordine cicero spectantur, Cicero ex parvulis & angustis compluribus, uni pediculo, five costæ aut ῥαχί, utrimque adnatis, & sibi invicem oppositis componuntur. Orobo folia quidem sunt pedicellis hærentia, sed primò bina, deinde quaternaria, postea quina, postremò ternaria ex opposito incurvantia, qui ordo in cicero non reperitur. Denique nec magnitudine conveniunt. Sunt enim quadruplo quam cicero majora. Radice caret rotunda, balani sive glandis, vel, ut vulgo, raphani modo, sed longam nigram, duram, & per intervalla exuberantem, fibrosam & ex lateribus novos stolones singulis annis producentem, gerit. Nec sapore adstringenti, verum manifestè acri. Hæc ostendunt orobum pannonicum non esse astragalum Dioscoridis. Cum Astragali descriptione magis glans terræ convenit, cujus iconem supra dedimus. Sed nec hæc foliis prædita cicero satis similibus. Quam Syriaci astragali nomine. Adversariorū ostendunt, me vidisse non meminisse. Videatur proximè ad delineationem Dioscoridis accedere.

Σησαμίου nomine plures sunt donatæ plantæ. Dioscorides cap. clxiv. cap. iv. de ricino. Κικὴ ἢ κροτῆτος, οἱ δὲ σησαμίον ἄριστον, ἢ δὲ σησαμίον κροτῆτος, ἢ δὲ κροτῆτος. Plinius lib. xv. cap. vii. Proximum fit & cici arbore in Ægypto copiosa: alii crotonem, alii trixim, alii sesamum sylvestre appellant: quæ non pridem & in Hispania repente provenit. Frustra Plinium accusant quod cici arborem dixit. Ipse Dioscorides δένδρον δὲ ἐστὶ συκαῖος μικροῦς μελάθου. Refert Bellerophon lib. i. calidis regionibus in multos annos superesse, ac in tantâ excrecere altitudinem, ut ad conscendendum scalis quandoque opus sit. Anno 1624. nata nobis Amstelredami ex semine ricini planta, quæ eo ipso anno iu tantam exerevit altitudinem, ut cerasum mediocris magnitudinis superaret, credo 16 pedes superasse. Hoc obiter. Heliotropium magnum sesamon dictum, scribit Auctuarii auctor, οἱ δὲ σησαμίον κροτῆτος, οἱ δὲ σησαμίον κροτῆτος. Arborem quandam illud nomen obrinuisse ex Dioscoride cap. de ebano colligitur. Ἐπίοι, inquit, τὰ σησαμίον ἢ ἀπὸ τῆς ἑύλας, ἢ ἀπὸ τῆς ἑύλας ἀπὸ τῆς ἑύλας. Etiam ex auctore Periplus, ubi phalangii, ebeni, & sesamini mentionem facit. Δὲ τὸ μὲν βαρβαρῶν οἱ ἀμφότερα τῶν τῆς ἀπὸ τῆς ἑύλας, ἢ ἀπὸ τῆς ἑύλας καὶ τῆς ἑύλας, καὶ κροτῆτος, & φιλάνθου σησαμίον, & ἐπίοι. Folia etiam quibus sponsi coronabantur sesama vocantur. Suidas. σησαμίον καὶ μελάθου καὶ σησαμίον. φύλλα οἱς πεφανένται, οἱ ῥύμφιοι. Hoc de sesamo, cuius meminit Theophrastus li. viii. intelligo. Favorinus σησαμίον τὸ ἐν τῆς γαίης τὸ δένδρον ἢ ἐν τῆς γαίης σησαμίον ἢ δένδρον οἱ ἐστὶν ἑύλας καὶ κροτῆτος ἀπὸ τῆς σησαμίον πεπισημένον.

Δὲ τὸ πολύρρον, οἱ φησὶ Μένανδρος. Idem Arist. In pace σησαμίον (μη συμπαλάττει). Ἐδέκων, inquit, ἐν τῆς γαίης σησαμίον δένδρον, ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς γαίης, ἀπὸ τῆς γαίης πεπισημένον, placentam, inquit, esse nuptialem, ex sesamo factam, quæ in nuptiis exhibebatur. Placentas has describit Athenæus lib. xiv. σησαμίον καὶ μελάθου καὶ σησαμίον πεπισημένον καὶ ἑύλας φαιεῶν δὲ πύμας. Sesamides globosæ bellaria è melle sesamoque frictis, & oleo. Helychius ἰθαλάμια καὶ μελάθου καὶ σησαμίον, placentæ ex papavere & sesamo. Ex his inter condimentarias herbas papaver, & sesamum non ultimum locum obrinuisse, quilibet observare potest. Ideoque veteres cum aliquid studiose politum significare vellent, papavere & sesamo spartum dicebant. Petronius, Audiunt mellitos verborum globulos, & omnia dicta fastidat, quasi papavere & sesamo sparsa. Planta de qua nobis sermo, non tantum σησαμίον, sed etiam σησαμίον & σησαμίον dicitur. Suidas, σησαμίον καὶ σησαμίον ἀπὸ τῆς σησαμίον ἢ δὲ ἀπὸ τῆς ἑύλας, σησαμίον ἢ ἡμεῖς φασὶν σησαμίον καὶ σησαμίον. σησαμίον ἑύλας — Sesamon Columella inter legumina repoluit, Plinius inter æstiva frumeta, Theophrastus inter fruges quæ communi carent appellatione. Videat lector quæ supra dixi. Variis in locis notas sesami tradit Theophrastus lib. i. cap. xvi. li. vi. cap. v. Inf. li. vii. ix. lib. i. de caus. cap. i. lib. iv. de caus. cap. vi. & xvi. lib. vi. de caus. cap. xix. quæ suo loco examinabo. Quæ hoc capite scribit Præceptor, examinare aggredior. Σησαμίον nomen inditum videtur, ἀπὸ τῆς ἑύλας, quod quandoque ἑύλας denotat, concutio, impello & ἀμάω, ἢ ἢ τὸ ἑύλας quod subito & quasi impetu ad messem propelleretur. Columella lib. i. cap. x. Sed hoc quidem semen Siciliae Syriacæ regionibus ipse vidi mense Iunio Iulioque confert, & per autumnum cum maturaverit tolli. Vel nomen sesamum accepit ab Ægyptiis Syriacæ, forte Indis. Plinius lib. xvi. cap. x. Sesama ab Indis venit, ex ea oleum faciunt; color ei candidus. Hoc de altera capiat Lector. Ægyptiis semper dicitur. Peculiare à reliquis leguminum generibus folium habere inquit; sed quale sit non dicit. Cap. v. sesami quoddam genus candidum inquit. An itaque cum Plinio dicemus folia huic esse coloris sanguinei? Pingue & amarum esse ex cap. vii. quis colligere posset; quanquam hoc de semine verius, quam folio intelligi debeat. Illud etiam notandum, quod caule potius ferulaceo describit sesamum, quam arundinatio. Infra cap. ix. emaciare solum inquit, quod crassior, & multiplicior ei sit calamus, radisque numerosior. Contrarium de radice scribit lib. iv. de causis cap. xvi. Τὸ δὲ inquit, σησαμίον λιπαρὸν καὶ δόξινον πύμας, καὶ τὸ ἑύλας καὶ κροτῆτος, ἢ δὲ κροτῆτος. Sed dicendū, quod ἀπὸ τῆς σησαμίον cap. ix. legendum sit βαρβαρῶν Βαθύρριζον sesamon esse, lib. xv. de caus. capite citato, inquit. Recentiores sesamum vocant plantam, cuius figuram apponere visum fuit. Planta est unius caulis, recti, ad cubiti altitudinem extollens, foliis densis, ordinatis, totum caulem vestientibus, solatro proximis, floribus albis, parvis, à quibus siliquæ producuntur, quadrifloratæ, parvæ, quæ semina flava, lini similia, continent, & gustui dulcia existunt; ex quibus oleum, quod fitis appellant Ægyptii, exprimitur. Ad cibos in frequentissimo usu, majori prætio, quam olivarum oleum venditur. Folia, semina, & oleum fere ejusdem facultatis esse, experientia docet. Quippe calidæ & humidæ temperaturæ, ad secundum gradum accedentis, resolventis & emollientis. Prodit Doctiss. Camerario ex semine, foliis binis, longis, subrotundis duplo majoribus ipso semine; & ex ipsorum medio alia emerferunt crenata, sed ea sese non explicarunt, planta semim marcescente. Quod & nos anno 1631. observavimus. An planta, quæ passim pro sesamo ostenditur, sit veterum sesamum, in dubium vocari potest. Etenim calamo caret milio, crassiore & numerosiore. Scapum enim fert fabæ æmulum, in quo fabarum modo siliquæ gradatim exeunt triquetrae aut quadriquetrae, in quibus semen. Quæ hoc ob soli mutatione fieri contendunt, nugantur; siquidem in Syria, Ægyptoque; testibus Rawolphio & Alpino μοιόκαυλος, est non secus ac in Italia; Floræ præterea fert candidū ἄθος φυλάδης, dixit Theophrastus, id est, herbaceæ coloris, vel pluvibus foliis constantem. Illud etiam sesamum veterum non esse, ostendit, quod dum viret, nec in foliis, nec in semine amaror percipiatur. Quod Plinius sesamo folia rubentia tribuit, non obest quo minus vulgare non sit legitimum. Potest enim alterum genus esse, quod Theophrastus & ex eo Plinius, candidum dixerunt, quod viri docti negant. Antiquorum enim sesamum,

Sesamum, singulari constat radice, fibris dotora. Ex iis que diximus, nullius valoris argumentum apparet; eorum tamen sequor opinionem, qui sesamum esse negent.

Post sesamum de erysimo dicendum: cognatum enim, & maxime simile erysimum dicit Theophrastus. Duæ plantæ maximæ diversæ hoc nomine gaudent, altera à Diosc. describitur, & ad olerum classsem referri debet. *Ægineta* lib. I. *ἐν τῶν λαχάνων τὸ ἑρμείον ἔστι τὸ ἐρύσιμον καὶ ἰνζόμων* falaces ad venerem esse ait. Alteram Theophrastus delineat, & ad cerealiū classsem pertinet. Diversam ergo esse plantam erysimum Theophrasti ac Dioscoridis ex jam dictis patet. Probatum porro, quod Galenus lib. de simpl. med. facult. erysimum Dioscoridis igneum & exaltatorium dicit, *ἐρύσιμον τὸ σπέρμα καὶ τὸ τῆ γίνουσα τῆ φάρμακότητος φαίνεται κερδίαμα, ἅπτα καὶ τῆ δυνάμει πικρῶδὲς τε καὶ ἡμεμικρῶν παρέρχεται*, *Erysimi semen uti gustu apparet simile nasturtio, ita facultate igneum & exaltatorium est.* Idem lib. I. de aliment. facultatibus cap. xxx. *Κατὰ τὸν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐρύσιμον σησαμῶ καὶ τὸ τῆ σπέρματι ἔστι τὸ ἰνζόμων πικρῶς ὄν, ἀπὸ τῆ εἰς τὸν ἐρύσιμον, ἔστι τὸν ἰνζόμων, & πᾶν τῆ χεῖρον παρέρχεται. διερχέτ' ἐπὶ ταῖς κρῖσι πικρῶς καὶ ἄλλ' τὰ τε καὶ διψάδα.* Ad eundem modum & *sesamo erysimum corporis substantia quodam pacto est affine, sed in cibo est insuavis, corporique alimentum parcius exhibet, prædicitque omnino est deterius.* Cæterum utrumque temperamento est calidum, ob eamque causam sitim etiam excitat. Plinius quoque de utroque diversis in locis egit. Attamen non nihil confundit. lib. xxi. cap. xxv. *Ironem inter fruges sesamæ similem esse diximus, & à Græcis erysimum vocari: Galli velarum appellant.* Est autem fruticosum, foliis erucae angustioribus paulo, semine nasturtii. Idem lib. xvi. cap. x. *Color ejus (sesami) candidus. Huic simile est in Asia Græciaque erysimum, idemque erat nisi pinguius esset, quod apud nos vocant ironem, medicaminibus annumerandum potius, quam frugibus.* Viri docti *trionum* legendum esse contendunt, quod in manuscriptis sic scribatur. Verum locus supra citatus contrarium ostendit. *Ironem*, inquit, inter fruges, *sesamæ similem*. Non puto erysimum quod inter fruges numeratur, ironem dictum esse. Ironem videntur dixisse Latini ab irruendo, quod ignea vi & fervido sapore irruat in gustum; quod erysimo Dioscoridis convenit. *Ἐρύσιμον* quod inter olera recensetur, nomen accepit ἀπὸ τῆ ἰσχυρότητος, à multiplici foliorum sectione. Erucae enim modo laciniata sunt. Vel ἀπὸ τῆ ἰσχυρότητος, quod ob suam caliditatem maxima trahendi vi prædicitum sit. Quod inter fruges refertur, nomen invenit ab adverbo, dicitur *ἐρύσιμον*, quasi *ἐρύσιμος*, quod minime pretiosum & nobile est. Erysimi notas ipse tradidit Theophrastus, maximeque lib. hoc octavo. cap. primo, ubi & quo tempore feri debeat, docuit. Hoc capite folium peculiare esse sesamo & erysimo inquit. Eodem hoc capite caulem potius ferulaceum quam arundinaceum esse. Cap. vii. sesamo simile esse, & pinguiusculum (quod de semine, non folio intelligendum videtur) ipsaque verba Theophrasti satis perspicue ostendunt, inquirendumque, an viridi à quopiâ animali vescatur ob amaritudinem li. vi. de caus. cap. xix. siccum cibo idoneum esse inquit. Excreto enim atque perfecto solis opera, quantum in hoc fuerat amari, saporem acquirit commendabilem. Viride dum adhuc est, à nullo tangitur animali propter amaritudinem, & gravitatem saporis. Hæc an satis feliciter Plinius interpretatus sit, videamus. *Idemque erat*, inquit, nisi pinguius esset. Idem esse cum sesamo, nusquam tradit Theophrastus; sesamo similem & pinguiusculum, capite citato scribit. Idem etiam Plinius, nullum animal vesci erysimo & hormino scribit; *Hoc (lego his, nempe sesamo & hormino) ἔστι ironem nullum animal vescitur virentibus.* Prudentius Theophrastus id indagandum inquit. Aliam præter has notam erysimi tradit Theophrastus lib. II. de caus. cap. xvii. Inter semina numeratque quo minora eo fertilia. Locus adeat lector. Viri docti *φηγῶνεν* fagopyrum, sive fagotriticum, sic dictum à seminis figura, quod faginam glandem, forma triquetra, & colore sordido quodammodo refert, licet quantitate multo minus, erysimum esse scribant. Theodorus *trionum* vertit, quasi trigonum; quod triangulare videret fago pyri semen. Nonnulla tamen obstant, quo minus fagopyrum Belgis, *hockwept* vel, ut alii, *hockwept*/quod *φηγῶνεν* sonat, sit erysimum; quod caule tantum non folio rubeat; rum quod à nullo respuat pecude, sed ab omnibus avidissimè depascatur; quod nullam amaritudinem saporisque ingratitude dum viret, ostendit; præterea

Fagopyrum.

pinguiusculum non videtur habere semen, nec inter minora numerari potest. Ad primum responderi potest, quod Plinius de suo, non ex Theophrasto folia rube scribat; deinde quod universa planta cum mature scit, amaranthi colore purpureat; vel etiam quibusdam in locis tantum rubere; sic ruborem multis inesse palmitibus, titymallis atriplicibus, aliisque similibus. Ad alterum argumentū respondent Aduersariorum Auctores, Basileæ sese habuisse agnum cicutæ helluonem; alibi passim animantia respuere. Sic in Anglia, virentes asparagos veterina non tangunt; post scenicum in maritimis illis aridis vescuntur. Responso frivola, & quo nihil probatur. Non tantum in Batavia pecus libenter vorat fagopyrum, sed etiam in Italia, & Græcia, & ubique tam calidis quam frigidis regionibus. Alii erysimum Theophrasti, & myagron Dioscoridis eandem putant plantam. Describitur à Dioscoride lib. iv. ca. cxvi. *Μύαρον* ὀλίγη, ἢ μέλαινα, πικρὸν φρουραῖος, δίπτυχον, φύλλα ἰχθυοειδῆ ἢ ἡμεμικρῶν τοῖς τῆ ἰσχυρότητος, ὠχρὰ, σπέρμα ἡμεμικρῶν (Ruellius, ac cæteri omnes interpretes *πύλοι*, vel *πύλοιδ* legit. Sed cur vulgata non possit seruari lectio, non video. In vasculis enim semina condita, & appressa inter se verticillatum quid & oblongum videntur referre. Interpretes tamen sequor, quia idem semen non ineptè scenicum comparari potest.) *ἰσχυρῶς, λιπαρῶν, ἢ χεῖροντα χεῖροντα αὐτὸ πεφωμένον, ἔστι τὸ ἀπὸ τῆς ἰσχυρότητος πικρῶδὲς, καὶ αὐτὸ δὴ χεῖροντα.* *Myagron*, quam aliqui *melampyron*, id est, triticum nigrum vocant, herba est è cremiorum genere, bicubitalis, foliis rubie similibus, pallidum: semen vero gerie scenicum simile, pingue; quo quidem torrefacto & tuso virgas oblinunt, hisque lucernarum vice utuntur. Plinius lib. xxvii. cap. xii. *Myagros herba ferulacea est, foliis simile rubie, tripedanea, semen oleosum, quod & fit ex eo, &c.* Myagri nomen accepit quod insidentes vel prætervolantes mufcas glutine suo implicet & retineat, nec non capret. Apud *Æginetam* duæ plantæ habentur nomine, & oleoso succo, cognata, *Μύαρον* & *μύαρον*, *μύαρον* inquit, τὸ σπέρμα λιπαρῶν ἔστι μύαρον, ὀλίγη ἢ μέλαινα, πικρὸν φρουραῖος ἔστι, καὶ λιπαρῶν. Priori loco ipsissima verba Galeni refert.

refert, posteriori Dioscoridis in Cornarius in Ægineta, myagron ubique legendum censet, non μύαρον, quod alia non sit herba à myagro. Idem ordinem perturbatum autumat, legitque, μύαρον, οἱ δὲ μελαμύρον ποῦ φρουραῖος ἐστὶν ἐν λιπαρῶν. διὰ δὲ τὸ ἐκ αὐτῆς ὀμαλίζου τὰς τῶν αἰσθητικῶν τροχύτων. τὸ δὲ σπέρμα καὶ λιπαρὸν ἐστὶν, τὸ δὲ αὐτῶν ἰλακίδες ἰμωλαστικὴν ἔχει δύναμιν — vel ἐστὶ δὲ τῶ μύαρον σπέρμα λιπαρῶν. ἢ ἐν αὐτῶν. Quidam tamen μύαρον legere malunt, Μύαρον enim, inquit, sonat pravum, impurum, sordidum, cujusmodi est melampyron. Μύαρον itaque idem foret quod μύαρον *conspurcatum*, *contaminatum*. Nobis μύαρον lectio arridetur quia sic apud Galenum, Dioscoridem, Orribasium, cæterosve legatur, tum quia etymon satis plantæ naturam exponat. Μελαμύρον dictum credo, quod vile sit frumentum & pravum, vicinam segetem lædens. Aliud est ab hoc diversum μελάμυρον, cujus Theophrastus & Galenus mentionem faciunt. De hoc alibi agemus. Myagron Dioscorides furculaceam plantam esse inquit, Plinius ferulaceam; Theophrastus; erysimi caulem potius feruleam referre quam arundinem ait, Dioscorides foliis rubiæ describit, pallidis; Plinius rubere folia erysimi dixit. Non itaque videtur una eademq; sed diversa planta. Reliqua alioquin satis conveniunt. Inter minora semina, semē fœnigræci numerari potest, & myagri magis. In capsulis enim compressis drabæ, aut lini, fœnigræco simile fert semen, fulvum, sed duplo minus, oblongum, & pingue. Ex semine myagri, cujus figuram addere placuit, oleum multis in locis exprimitur, lucernis, cibisque aptum, quo pauperes in Galliis, teste Ruellio utuntur. Dum viret ama-

Myagrum Thlaspi effigie.

forem & ingratum saporem habet; quem cum ficcatur amittit ac perdit. Verbo totum ut negotium absolvam, omnes notas erysimi habet vulgare myagron, quod & nos cum doctiss. Boranicis asserimus; præterquam quod folia hæbet ex viridipallentia; quæ, si Plinio fides adhibenda foret, rubentia esse deberent; sed, ut supra dixi, de suo hoc addidit Plinius. Nihil tale apud Theophrastum.

Cicer, uti apud Athenæum legitur lib. II. invenit Neptunus, ὅτι Περσίδων ἐπισημασθεῖς ἐπιβίβουσι. Neptunum inventorem statui credo, quod plantæ huic perutilis sit, ac familiaris salsedo; tum quod sapor non nihil salsus in foliis, ramis, & fructu percipiatur, uti Theophrastus lib. VI. de caus. cap. XIV docet. Idem lib. IV. de caus. cap. IX, eadem docet, additque juxta mare satum me-

lius ac præstantius esse. Cicer maximè celebratum Ciceronis nomine. Huic puta à cicerè nomen, qui Diis poculum dicavit, in quo cicer celatum erat, Plutarchus in Apotheg. ἱεροπύμα δὲ ἀργυρῶν τοῖς θεοῖς ἀναπνεῖς τὰ μὲν σπέρμα τῶν ἀνομῶν τῶν γράμμασιν ἰσημάνει, ἀπὲρ δὲ τὴν κικέρων ἐπιβίβου ἐξέρουσι. Poculum porro argenteum Divi dedicans, prænomina suum, nomenque litteris insculpsit, cognomentum item Ciceronis, cicerè celato indicavit. Ἐπιβίβου Græcis dicitur, vel quod semina in vasculo, quasi flatu distento, bina ferat ad instar testicularum (quod tamen non de omni, sed de quodam ciceris genere verum est) vel quod maxime venter excitat. Suidas, ἐπιβίβου τὸ τῶ ἀνδρὸς αἰδοῖον. Ἀριστοφάνης ἐπιβίβου τὸ δέμα τῶν γυναικῶν, λάβοιμ ἂν, ὃ δὲ πρὸς τὸν ἀνδρῶν αἰδοῖον, σημαίνει δὲ καὶ ὁ ἄλλος Ἀριστοφάνης Acharm. Τρώζου ἂν ἐπιβίβου ἴαξαι, inquit Schol. αἰδοῖον τὸ αἰδοῖον τῶ ἀνδρὸς, ἰπὴ καὶ ἐπιβίβου αὐτὸ κικέρων. Ad venterem quam maxime concitare, præter Galenum alioque gravissimos auctores, verba hæc testantur Diocles, quæ citantur ab Athenæo lib. II. καὶ δὲ Διοκλῆα ζύμωσι καὶ τῆς σαρκὸς. Diocles addidit, esu ciceris turgere veluti fermento quodam molem carnis. Id præstat, quia flatuosum est, non minus quam faba; magisque alit; eaque ratione ad venterem incitat, corpusque tumidum reddit. Ζύμωσις Platoni est τῆς γῆς ἀσπίδος ὁμοῦ κίνησις, καὶ αἰέωσις, terreni cujusdam & solidi motio, & ab aere intus concepto inflatio & distentio, ac in tumorem levem sublatio, ac veluti quadam ebullitio. Sparsum notas ciceris tradidit Theophrastus. Lib. II. cap. V. hist. lib. V. de caus. cap. VII. lib. VI. hist. ca. I. II. V. IX. X. & XI. lib. IV. de caus. cap. XI. lib. II. de caus. cap. XXVI. & XXI. lib. IV. de caus. cap. XIV. & XVI. ex quibus locis talis fere colligitur descriptio, caule assurgit omnium leguminum firmissimo, lignosissimo, sed obliquo; parva siliqua pauciora semina continet, cum cæteris leguminibus seminum multitudo pro ejus magnitudine sequatur. Principium unde siliquis adhæret, eminens est, quo germinat, & radicitur; summam foliorum partem falsilago quædam obducit, altissima radice cohæret; quum legumina fere cuncta singulari nitantur radice; eademque lignosa, & præ tenuibus furculis capillamentorum fibrata, & nonnumquam ex latere mittit. Genera videtur novisse Theophrastus plura. Etenim cap. V. magnitudine, sapore, odore, & forma plures differentias sortiri auctor est, uti orobæum & arietinum. Sed videat lector quæ capitato à nobis dicuntur. Ciceris utriusque figuram addidi. Primum pro cicerè sativo five arietino ab omnibus habetur; caules profert tenues, lignosos, ramosos, non nihil hirsutos, in latus declinantes; folia ex pluribus uni pediculo five ῥάχῃ utrimque adnatis, & sibi invicem oppositis congesta; quorum singularia parva sunt, lata & in ambitu crenata, teucris foliis minora; flores exigui, aut candidi, aut ex purpura rubescentes; quibus succedunt singulæ, parvæ, brevessque siliquæ, utriculorum modo, ac veluti à flatu distentæ; in quibus duo ut plurimum, rarius tria clauduntur semina angulosa, ac turbinata, unoque acuto angulo prædita, arietino capiti non dissimilia, colore aut alba, aut ex candido pallentia, aut purpurea, aut rubra, ruffaque, nigra, vel ex saturo rubente purpura nigra, quæ germinationis principium haud obscurum ostendunt. Radice nititur gracili, candida, longaque. Orobæum Adversariorum auctores primum descripserunt. Narbonæ & Gallo-provinciis plerisque satis per messes flavet hæc, culmo assurgens sesquipedali, geniculato lateratim, quasi in obliquum flexo, leviter striato, fistuloso, foliolis in imo nervulo proluxo hærentibus, lentis ut araci; à medio item ramulis donatur & foliatis pediculis, & juxta summos alarum geniculos complures confertæ siliquæ, uno ferè exortu nixæ, sese tangunt, & ripant, cylindricæ, unciam longæ, rectæ, teretes, inter transversa pusilla intervalla foras proruberantibus; singulari quasi torulis, ternis & quaternis articularim distinctis: ipsa intus semina nulla membranula distincta, pisum arietinum fermè æquant, obrusa triangula, orobi duplo majora, colore albida, pallida, & subfulva, ab orobi nigredine potissimum distantia, non ingrati saporis, ciceris aut pisi. Hoc an orobæum cicer disputatione non caret. Vide cap. V. His tertium addit Dioscorides lib. 2. cap. CXXVI. quod sylvestre dicit. γίνε δὲ καὶ ἀγροῖος ἐπιβίβου ὁμοῦ τῆς φύλλοις τῶν ἡμῶν, ὁσμήν δριμύς, τὸ κακῶς ἀμφότερον, πικρὸν αἰδοῖον δὲ ὁ ἡμῶν. Est & sylvestre cicer, foliis sativo simile, odore acris, sed semine discrepans: quod quidem eadem quæ sativum præstat. Pro sylvestri cicerè adversariorum auctores

Florēs duas ostendunt plantas, quarum primam cicer sylvestre verius, alteram cicer sylvestre herbariorum appellant. Quod verius sylvestre appellant ramosum est, cauliculis spargit cubitales, aut etiam longiores, circa quos terna folia trifolii modo, majora, latiora, crassioraque quam singularia arietini ciceris, ambitu tamen crenata, loti sylvestris ferme æqualia; flores

Cicer orobæum Theophrasti.

purpurascētes similes arietino ciceri, siliquæ breves, faciē arietini ciceris, quod eousque præ se ferunt, ut primo intuitu quilibet cicer dicat. Semina in his compressa, multo ciceribus minora, radix restibilis, singulis annis nova promens germina. Diligenter si attendamus ad verba Dioscoridis, hæc planta non erit sylvestre cicer. Etenim nec odore est acri, & fructum similem fert sativo; contra Dioscorides κερπύδιον dixit. Alterum cicer sylvestre herbariorum, cauliculos promit complures, ramosos, humi decumbentes; circa quos folia ex pluribus ad unam costam commissa, veluti arietini ciceris, sed ambitu haud crenata, securidicæ foliis idcirco similia; flores in pediculis juxta cauliculos exeuntibus, è luteo palentes, spicato ordine prodeunt. Succedit folliculi exigui arietini, ciceris fructus ritu, una plures collecti, coluteæ figura, nigri, non nihil hirsuti; in quibus semen exiguum, durum, planum, splendens, gustu phaseoli; radix satis altè dimittitur, fibris aliquot firmata. Hanc plantam proximè accedere ad cicer sylvestre cum herbariis dicimus. Similia folia dixit Dioscorides ciceri, quod eodem ordini & ritu posita sint. Quod si crenata forent, quam proximè quoad formam figuramve ac cederent. Videat lector cap. v. hujus libri.

Οροβόν dicitur τὸ ἐπιπέδιον ὑπὸ τῶν βοῶν, quod boves eo vescantur & saginantur. Dioscorides lib. i. cap. cxxxii. βὺς ἢ λιπαίνετο ἰσθίως τὸ ὄροβόν. boves autem saginat, si elixum apponatur. Galenus lib. x. de aliment. facult. οἱ βόες ἰδίως τὰς ὀροβὰς πρὸς ἡμᾶς τε καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἰσθίων ὑδάτων ἀποσπλύνονται οἱ δὲ ἀνθρώποι πλείους ἀπὸ καυμάτων ἀπερμαίνονται, καὶ τὸ ἀπόδραστον ἐν τῇ κερπύδιον. ἐν λιμῇ ἢ πρὸς τὸ μέγαλον κέρπυδιον ἰσθίως ἔχει ἀνάγκη βιόσιως εἶναι αὐτῶν ἀποσπλύνονται. Boves tum apud nos, tum alias plebasque gentes, ervum prius in aqua dulcoratum pascuntur; homines vero ab hoc semine proorsu abstinere. Est enim insuavissimum. & pravi succi. In magna tamen fame, quemadmodum Hippocrates, quoque scripsit, necessitate coacti, ad ipsam nonnunquam accedunt. Virgil. Eheu quam pinguis macer est mihi taurus in ervo. Mirari satis nequeo, quod scripserit Suidas, ὄροβόν εἶδος κελῆος. Hordei non est genus, sed leguminis. Rectè Helychius, ὄροβόν εἶδος ἰσθίων. Bobus, seu potius vaccis pabuli illud genus datur, quod lac augere credatur. Aristoteles lib. iii. hist. animal. cap. xxi. τὸ ὄροβόν ἢ ἄλλο σῆμα σῆμα τὸ γὰρ πλείον ἐστιν, οἷον κύνες καὶ ὄροβοι ——— οἱ δὲ ὄροβοι καὶ τὰς κύνες εὖ συμφίεσσι. πικρὸν γὰρ καὶ λιπαρὸν. Pabuli genus aliud lactis copiam extinguit, aliud auget, ut cypisus & orobi ——— Ervum pregnantibus non prodest, facit enim parvum omni-

no difficiliorē. Utebantur veteres orobo ad expiationes, & piacularia, teste Plutarcho, locus est in quaestio- nibus Græcis, ubi quærit, cur orobum Tralliani κερπύδιον vocarunt. Διὸ τὸ Τραλλιανὸν κερπύδιον καλεῖται τὸν ὄροβον, ἐπεὶ καὶ καλεῖται ὄροβον τὰς ἀφροσύνας & τὰς κερπύδας; ἢ ὅτι Λίλιαν & Μινύαν τὸ παλαιὸν ἰθαλάσσιον αὐτὸς τὸν πόλον καὶ τὸν ἠέραν κατέχευε, ὅτερον δὲ τὸ Τραλλιανὸν κατέχευε, & κερπύδιον, ὅσοι τῶν Δελίων ἢ διὰ φθίρεσιν εἰς ἴφρον, ἀλλ' οἱ ἀμικραῖαν ἔχοντες ἀδύνατον ἰσπερὶ φθίρεσιν ἀντιεῖν, τὴν δὲ ἐδῆνα λόγον ἔτι ἔχοντες ζώοντων ἀπὸ ἀπολλυμένων, ἰσθίον ἴσθιον, τὸν κτεῖνα ντα Μινύαν ἢ Λίλιαν Τραλλιανὸν, καὶ κατὰ τὴν εἰρημὸν ὄροβον ἀπομαρτυροῦν τὰς ἀφροσύνας τῶν φροσύνητος. Cur Tralliani Orobum cathartica id est lustrale vocant, utunturque eo maxime ad lustrationes & expiationes? Leleges & Minye quondam Tralles, regionemque ad urbem pertinentem, pulsus vi Trallianis, vi occupaverunt. Reversi postlimio Tralliani, rerumque potiti, quotquot Lelegum non perierant, neque profugerant, sed ob inopiam ac imbecillitatem remanserant Trallibus, eorumque neque viventium, neque morientium, ac pereuntium ullam habentes rationem, legem tulerunt, ut si quis Trallianus Minyæm Lelegemve occideret, is medimnum (mensura est aridorum, capiens quinos modios Sicula mensura, vel fenos Attica vel Romana plura Suidas) ervi, si necessariis interfecit demitteretur, cassus purpureæ cædis haberetur. Ervi five, orobi notas sparsim tradidit Theophrastus, uti lib. ii. cap. v. lib. viii. cap. i. hist. cap. xii. lib. iv. de caus. lib. viii. hist. cap. v. Ubi ait, in siliqua cylindracea, id est quæ volvi potest, semina ferre, ejusdem figuræ, qua se invicem in siliqua contingunt, eique adhærent. Dioscorides lib. iv. cap. cv. Æthiopsis semen ervi magnitudine esse inquit, κερπύδιον ἢ ὄροβον μικρόν. Idem lib. iii. cap. clviii. de lithospermo, (vulgo milium soler, officinæ solis vocant) ἀπὸ τῆς λιθώδους, τρογγύλου, λευκὸν, ὄροβον μικρὸν ὄροβον. Cap. lxxv. ejusdem libri, Dorycnii semen folliculum simile ervo scribit. ἰσθίον ἢ τὸν ἰσθίον ἢ τὸν ἰσθίον, ἢ τὸν ἰσθίον, ἢ τὸν ἰσθίον, ἢ τὸν ἰσθίον. Cap. x. diu durare, & phalangra in eis nasci. Orobi alias notas tradit loco citato Dioscorides, ὄροβόν γὰρ κερπύδιον ἢ κερπύδιον, λεπτὸν, ἔχει ἀπερμαίνουσα ἐν λοβοῖς, ἢ ἐν γένει τὸ καλεῖται ὄροβον ἄλλορον, Ervum exiguum frutex est, omnibus cognitum, angusto folio, tenuis, in siliquis parva gerens semina, è quibus farina fit, ervina dicta. Differentias quasdam orobum habere Theophrastus cap. v. lib. viii. hist. scribit, quod ex Dioscoride etiam colligi potest, cum inquit εὐαλίθας καὶ ἰσθίους καὶ λευκάς. Elige uberiora & candida erva. Contra Galenus lib. de alimentorum facult. primo, ἔστι δ' ἰσθίον φαρμακικὸν ἐν αὐτοῖς δὲ λευκὸν, τὸν ὄροβον τὸν λευκὸν, ἢ ὄροβον ἀφροσύνης. Inter orobos albi minus sunt medicamentosi, iis qui ad ruffum aut pallorem recedunt. Idem tamen Galenus lib. de antidotis in compos. trofic. scyllitico- rum, albos eligendos scribit, μικρὸν τὸ τῶν λευκῶν ὄροβων ἄλλορον, ἰσθίους γὰρ ἐστὶ τὸ τῶν μὲν λευκῶν πικρὸν. Candida ervina farinam admisce, nam quod candidum non est, amarum supra modum est. Pro affectus itaque morbique ratione ervum candidum aut flavum eligemus. Pro ervo omnes ferè Botanici habent plantam, quam Itali vulgo mochon vocant; sarmentosa est foliosa ac humi procumbens, caulibus ac ramis multis se implicantibus, foliis parvis, longiusculis, angustis, lente minoribus, pluribus utrimque pari exortu per intervalla prodeuntibus, uno in cacumine permanente. Flores quandoque fert parvos, colore purpurascētes, nonnunquam candidantes. Sequitur siliqua pifo fere similis, sed brevior, graciliorque, in qua concluditur semen magna ex parte rotundum, sed uno eminente angulo ad instar ciceris, sed multo immo ipsis erviliis minus, non ingrati saporis, pressa, strictaque, inter granum & granum siliqua, colore quandoque candidum, non raro rufum, pallidum quod quasi inter album & ruffum medium est, raro occurrit. Dodonæus hanc plantam negat orobum veterum esse, quod folia non habeat angusta, sed lentis modo alata; tum quod nulla gustabilis qualitas, evidenter amara, aur ingrata semini inest. addo non esse Cylindraceum. Ad primum tamen argumentum facile responderi potest (quod vidit etiam Dodonæus) nempe singularia, ex quibus totius folii compositio est, esse angusta, sed cætera satis ostendunt non esse veterum orobum. Nec minus à vero recedunt qui arachum Dodonæi & Herbariorum ervum dicunt. Nam nulla huic inest amaritudo, nullusque ingratus sapor.

Orobus receptus Herbariorum Lob.

Duas plantas forma, facie, viribus, natali solo admodum diversas, φακός nomen audire; leguminis nempe genus, & aquaticam plantam, constat, ut quidem arbitror. Aquaticæ φακός historiam lib. IV. tradidimus. Hoc capite de legumine nobis erit sermo. φακός, sive φακή dicitur, quasi ἡ τῆ φακῆ κρεῖσσι, εἶον φακῆς, vel φακῆς, quod oculos laedit & hebetat. Dioscorides lib. I. cap. cxxix. φακός βιβρωπιδόμοδος συνεχῶς ἀμυγδαλωπός. Lens frequenti cibo aciem oculorum obtundit. Galenus lib. I. de aliment. facult. cap. xviii. testatur. αἰσώπις ἢ ἢ τῆς ἑστῆς ἀμυγδαλωπῆς ἢ τῆς ὑγροῦς ἀμυγδαλωπῆς ὑπερβαρύνουσα. Eandem ob causam visum integrum & inculpatum hebetat, ipsum immoderate exiccans. Vel φακός dicitur, quod semen ejus formam & ideam maculae faciei, sive oculi referat. Ab his maculis Dioscorides φακῆ nomen reportavit. Suidas φακός, Διοσκουρίδης οἰατέον ἔπεικλῆθη, ἀπὸ τῆς ἐπι ὄψεως φακῆς. Vel φακῆ quasi αἰσώπις dicitur, unius litteræ mutatione, quod hujus filiqua granis compressis circinatam lagenulam efformare videtur. Suidas φακόν exponit δόχον εἶδος ὑδατοῦ καὶ ἰσχυροῦς ἰσοδύς ὁ ἀρροικῆς παρ' ἡμῶν, ἀσκόδαυλα. vasis genus, quod aqua replebatur à rusticis ασκόδαυλα dictum. Verus hujus meminit in lexico Galenus, Α'σκούς, inquit, καρῆμεν ἐς κ' σπυριῆς καὶ φακῆς ἀνομάζειται. Vires tegulae, quas etiam lateres & lenticulas vocant. Vas erat lenticulae forma, quo aqua calente, aut oleo pleno, foras adhibebantur. Vide Hipp. de nat. muliebri καὶ τῆς φακῆς τῆς ὀρεκτικῆς τὸ ὑδαρ ἐγχύων ζῆσι. Celsus lib. II. cap. xvii. ubi de fomentis agit, quin etiam calido oleo replentur utriculi, & vasa fictilia ad similitudinem quas lenticulas vocant, aqua conjicitur. Hic locus exponendus Plinii est, qui lib. xvii. cap. xii. Duo genera ejus in Aegypto, alterum rotundius nigriusque, alterum sua figura. Unde vario usu translatum est in lenticulae nomen. Invenio apud autores, æquanimitatem fieri vescentibus ea. Alterum sua figura in-

men. Hoc vult Plinius, lenticulas appellari varii usus vascula aliasque res pressulae rotunditatis, quae est suae lenti figura. Aëtius lib. ix. cap. xxviii. φακὸν πύριμα, πύριμα vocavit, vascula quaedam fictilea arena, aut aqua calida impleta, quae colicis imponebantur calefaciendi gratia, vel flatus dissipandi; quomodo in dolore colico ventri, & hodie sacculos arenis calidis repletos, & lateres calidos imponunt. Etiam vasculum fuit, quod vitandi frigoris causa inter manus teneri solebat. Apud Justinum Martyrum pro ahenio, aut vase in quo cineres sive reliquiae Sibyllae Cumanae conditae erant, positum legitur. ἡμῶν ὑποδύεσθαι καὶ φακόν πύριμα καὶ χαλκῶν κατισπυρῆσθαι ἐν αὐτῇ τῇ λαίλαγγι αὐτῆς συζυγῆσθαι. Apud Galenum lib. vi. Method. cap. ult. φακῶν οὐκ ὀνομαζομένων lenticulata scalptra, quorum in extremitate quiddam lenti non dissimile prominet, levius obtusiusve acutum, in cuspidem exiens, ἢ δ' ἀπὸ τῆς ἐν τῇ γυμναστικῇ μέθῃ ὑπερβαλῶν (vulgo legitur ὑπερβαλῶν) οὐκ ἔστι, ἢ μὴ φακῶν ἐστὶ τῆς πύριμα πύριμα ἀμυγδαλωπῆς καὶ λείον ἔχοντα. τὸ δ' οὐκ ἔστι τὸ μέγιστον ὄρθιον, ὅταν σπυρῆσθαι καὶ τὸ μὴ ἔστι τὸ πύριμα φακῶν ἐστὶ κεῖται τῇ μικρῇ σφύρα. Si vero unam semel nudaveris partem, ac scalprium quod in cuspidem praefixam habet obtusam levemque lenticulae speciem, aciem vero per longitudinem etiam submiseris: ubi latam partem lenticulae super membranam statueris, feries malleolo — In initio capitis instrumentum οὐκ ἔστι φακῶν vocari scripsit. Athenæus lib. x. φακὸν appellat, ornamenti lectorum genus, lenti simile. Ut in sceptris torno factis, sunt bullae, & nodi, & quae vocantur Graeci condylo-mata, sic in lectorum pedibus ac columnis sunt φακῶν lenticulae, quas antiqui Graeci, Persae, Romani laminis aereis ac argenteis tegebant. Τῆ Πέρσου δ' αὐτὸν ἀξίωσιν, ὅς ὁ Θεόδωρος ἔγραψε ἀξίωσιν τῆς πύριμα πύριμα καὶ τῆς ἰσχυρῆς, φακὸν τῆς κλίσης ἀπὸ χαλκῆς ὅταν κλάσσει ἐξέτι μελαγχολίας, Romante vero Persa, quod scribit Theodorus, suis viribus dignum ut aliquid faceret, lecti columnam, lenti similem fregit, flexileque ac molle reddidit. Lentem Latinos vocasse, scribit Plinius, quod æquanimos vescentes, faciat. Hinc viri docti colligunt, lentos dictos patientes, lenes, molles, minime iracundos, quamvis & pigri, legnes, incuriosi sic etiam vocentur. Martial.

Tu spesias Hyemem succinxi lentus amicus
 Proh scelus, & lateris frigora tuta times.

Haud scio an Plinius verum scripserit. Tota Medicorum schola uno ore afferit, φακὸν κακῶν καὶ μελαγχολικῶν esse, Dioscorides, Galenus, Agineta, verbo ut dicam, passim hoc omnes docent. Galenus lib. de succuboni & mali cibi cap. vii. φακὸν τῆς φακῆς, ὅπ κακῶν καὶ μελαγχολικῶν, καὶ τῶν ἀγροῦ, lentes vitiosi & melancholici succi esse, omnibus notum arbitror. Idem lib. de aliment. facult. imo, ubi non tantum pravum succum & melancholicum generare scribit, sed eos qui largius lentibus vescuntur, elephantiasin incurere & cancerum. Εἰκότως ἔν δι' αὐτῶν ὅτι τῶν τῆς ἰδῆς ματι τῆς τε κελυφῆς ἐπιφωτοῦς ἔχουσι καὶ τῆς καρπίου, ἐπιπυρῆσθαι γὰρ ἐστὶ τὸ παρὰ καὶ ἐστὶν ἰδῆς μελαγχολικῶς γένεσθαι χυμῶν. Hæc de lente, non Graeci tantum ac Latini, sed etiam Arabes testantur. Præter veritatem itaque scribit ex auctoritate Florentini Geoponicorum auctor lib. II. cap. xxxv. ἢ δὲ αἰσώπις φακῆ ἰσχυρῆς παρὶ τῆς ἰδῆς ματι Aegyptia lens in cibo accepta, lætitiā affert & conciliat. Quod qua ratione præstare id possit, quod vitiosum & melancholicum generat succum, non video; maximè cum constet ex Plutarcho, lentes mortuas appositas, nec non ingruentium malorum præfagium esse. Hæc verba Plutarchi in Craffo, φακῶν δὲ τῶν σπυρῆσθαι μετὰ τῆς ἀγροῦ μελαγχολίας τῆς ἐπιπυρῆσθαι τῆς σπυρῆσθαι, πᾶσι πάντων δὲ τῆς φακῆς καὶ αἰσώπις ἀνομάζειται ἰσχυρῆς πύριμα, καὶ φακῶν τῆς ἰσχυρῆς. Ad hæc accidit postquam transmisit amnem, ut quum militibus frumentum metiretur, præberet ante omnia lentes & salem, quae Romani habent pro feralibus & defunctis apponuntur. Hinc apud Athenæum lib. iv. legitur φακῶν γὰρ ἢ φακῆ ἢ ἀρχαγῶν ἐστὶν. Archagathus dixit, tragicam esse lentem. Has aliasque ob causas, lens pauperum ac tenuium cibibus dictus est, quæ fastiditur, simulatque lautior fortuna contigit. Aristophanes in Pluto ἰσχυρῆς κακῶν, ὑπερβαρύνουσα, ἰσχυρῆς κακῶν ἢ ἰδῆς ἰσχυρῆς φακῆ. Effugi malum, inveni bonum, ubi, dives est, haud lente gaudet amplius. Isidiac Osiridi lentis germina & flores offerebantur. Plutarchus libello citato. Τῆς φακῆς τῆς ἀρχαγῆς τῆς ἰσχυρῆς

πάς χλωροῦ ἀπὸ καὶ κίτρου, οὗ τῆς ἀποθεῖναι καὶ πρὸς βλα-
στάνοι. διὰ τὴν φύσιν αὐτῶν φρουμέναι ἀπαρχαί ἐπιφύονται.
Et peperisse Harpocratem sub solstium hybernum
imperfectum & recentem, quod tum prævii flores, &
germina prima nascuntur, ideoque ei lentium (Interpres
fabarum, tanquam φασίου scriptum esset, lens Ægypto
est familiaris) nascentium primitias offerunt. Lentis no-
tas sparsim tradidit Theophrastus ut lib. II. cap. v. hist.
lib. v. De caus. cap. vi. lib. vi. hist. cap. I. cap. I. v.
& lib. IV. de caus. cap. xv. Ex his locis talis colligitur
descriptio caulis. In latus spectat; filiquæ in latitudinem
molliter funduntur; minor filiqua pauciora fert. legumi-
num est fertilissimum; parvum enim fert semen. Pli-
nium lentium Historiam cum salvia, aliisque plantis
confundere, supra lib. v. annotavimus. Lentis duo ge-
nera fuisse veteribus cognita jam ex Plinio intellexi-
mus; vulgaris & Ægyptia. Ægyptia præstantissima vi-
detur fuisse, Martialis.

Accipe Niliacam pelusia munera lentem
Vilior est alica, cavior illa faba.

Pro lente habent omnes Botanici, plantam cujus figu-
ram apposui. Tenuibus cauliculis exit, duriusculis & ob-
liquis foliolis, ab utraque medii pediculi parte multis
& angustis, vicæ similibus, sed angustioribus & mino-
ribus, flores exigui sunt, colore purpurascens: filiquæ
parvæ, latæ, femina in his parva, rotunda, plana, com-
pressaque, colore quandoque subrufa, quandoque ex

Lens.

luteo pallida, nonnunquam ex cano alboque fusca &
nigricantia. Differunt etiam magnitudine, alia enim
exigua alia magna. Satis de lente.

Δολιχοῖς recentiores φασίοιοι vocarunt. Utrumque no-
men ab effigie & longitudine siliquarum, aut fructus
accepit, qui lintrem, lembumque naviculam exprimunt.
Alii λόβιοι & λόβιοι dixerunt, uti testatur Galenus
lib. I. de Aliment. facult. Cap. xxv. ubi locum hunc
Theophrasti citat. Verba Galeni hæc sunt, τὸ πρὸς δολιχῶν
(Suidas proparoxytonus δολιχοῖς hoc legumen vocari ait)
ὄνομα γέγραπται μὲν καὶ ὡς τὸ Διοκλεῖ μιστὸ πῶν ἀλλὰ ὅσα
τὸ ἀφ᾽ οὐρανῶν ἡμῶν ἀνεμῶν εἰσὶν ὀνόματα γέγραπται ὅτι καὶ τῶ
αὐτῶν διαίτης ἰσχυροῦς, ἵππερ ἔχει καὶ ἀφ᾽ οὐρανῶν ἡδὴ διὰ τὸν ἡγεμῶν
ἢ αὐτῶν ἔτις ὀνομάζονται ἀνεμῶν τῶν κηπυομένων φυτῶν, καλυμμένης
ἢ τὴν ὑπὸ πολλῶν κτ᾽ ἢ πηλοποιήσας ἀεὶ μὲν διττῶν. ἴσθιοι μὲν γὰρ
λόβιοι, ἴσθιοι ἢ φασίοιοι ὀνομάζονται, αὐτῶν δὲ, πεττῶν συλ-
λαβῶν τὴν φωνὴν ἀποφασίμωσι καὶ δὲ, ἔτι πεττῶν ἔτερον

ὄνομα δὲ, τῶν συλλαβῶν λαμβάνει φασίλη πρὸς οὐρανῶν
αὐτῶν εἶναι λέγουσι τὸ φασίλον τὸ λαθροῦ, πρὸς οὐρανῶν
τῶν γὰρ μὲν δολιχοῖς πεττῶν εἶναι πε ἀνεμῶν καὶ πρὸς κηπυομένων
τῶν αὐτῶν φυτῶν καὶ αἰ ἐπιφύονται αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὄψεσιν αὐτῶν
φυτῶν ἰσχυροῦς, ἢ ἢ λείπει ὡς καὶ τὸ μὲν ὀρθόκαυλα (verba refert
Theophrastus in quibus ἀντὶ ἰσχυροῦς legitur depravate
ἰσχυροῦς) — οὐ ἢ τὸ παρεγγύηται καλύψει ἕλκα μακροῦ, καὶ
μὴ γινόμενης τῆς φασίλης ἰσχυροῦς (ἰσχυροῦς legitur, quod
defolatum, desertum, vastatum significat) αὐτῶν δὲ πεττῶν
λεῖον πεττῶν καὶ λείον. αὐτῶν ἢ λείον ὀνομάζονται αὐτῶν αὐτῶν
ματῶν τῶν πεττῶν ὄψεσιν. ὀπίσθιοι ἴσθιοι, φασίλη ἢ ὄψεσιν, πρὸς οὐρανῶν
ματῶν, ἢ ἰσχυροῦς. ὡς πεττῶν τὰ σπέρματα ἀνεμῶν αὐτῶν ἀνεμῶν
χρῆσι, ἔτις τὸν ἰσχυροῦς οὐ λείον εἶναι γὰρ δολιχοῖς, ἐκ αὐτῶν οὐ λείον
αὐτῶν αὐτῶν, ἢ τὸν οὐρανῶν τὸν οὐρανῶν αὐτῶν τὸν οὐρανῶν
ὄνομα δὲ λείον, ὡς πεττῶν ἀνεμῶν ἕλκα μακροῦ σφραγισμένων,
καὶ ἰσχυροῦ τὸν καλῶν οὐ γὰρ φασίλη, ἢ τὸ μῆλον, Dolichorum no-
men à Diocle quidem scriptum est, unà cum aliorum quo-
que seminum, nos alentium nominibus. Scriptum autem
etiam est in libro Hippocratis de ratione victus, cujus etiam
ante abundè memini. Existimo autem ipsos sic appellasse se-
men plantæ hortensis, quam nunc numero multitudine bis-
fariam nominant. Quidam enim λόβοις, id est siliquis, alii
φασίλοισι nuncupant; vocem ipsam quatuor syllabis proferen-
tes, eoque modo nomen diversum ab eo, quod tribus syllabis
pronunciatur, φασίλη scilicet, efficientes. Sunt qui pha-
selum eundem cum cicercula esse dicunt; alii ipsius speciem.
Quod tamen ad dolichos attinet, conjectare quis possit, eos
nominari plantas has hortenses, vel ex iis quæ Theophrastus
in octavo de plantarum historia scripsit, ad hunc modum, &
alii quidem caulis rectus — Ex eo autem quod ligna
longa jubet affigi, affirmatque, nisi id fiat, aruginosos ipsos
reddi; posset quis conjectare, ipsum verba facere de iis quos
nunc phascolos, sive siliquis appellant. Ipse autem siliquis id
appellat quod semen eorum leguminum, cujusmodi est lens,
ervum, pisum, faba, ac lupinus continet. Quemadmodum
enim frumentacea semina, spicis, ita memorata jam siliquis
continentur, atque ipsos quidem dolichos siliquæ continent,
Ob eamque opinor causam, fructum totum vulgo, nunc sili-
quis nominant, quemodo totos frumentaceos fructus spicas.
Non me fugit alia quoque multa esse, quibus homines mul-
tum utuntur, quæ generis totius nomen sibi assumpserunt,
ut calamus quo scribimus, & atramentum. Quædam in
verbis his notanda. A nonnullis scribit dolichū phasco-
lum appellari, ab aliis λόβοις id est siliquam, idque non pro
certo affirmat, sed tanquam verisimile refert. Ætius
lib. I. apertè docet, quod suo ævo λόβοις. id est siliquam
vocabant, veteres appellasse dolichum & phasolum.
Addit à nonnullis smilacem hortensem vocari, οἱ τὸν
ὡς πεττῶν ὀνομαζόμενοι λόβοι, δολιχοὶ καὶ φασίλοιοι (scribit
φασίλοιοι) ὡς πεττῶν τῶν ἀνεμῶν ἰσχυροῦς. ὡς πεττῶν ἢ μῆλον ἢ
(σμίλαξ lege) κηπία. Qui nunc ab omnibus lobis nominan-
tur, apud omnes veteres dolichi & phascoli appellabuntur, &
ab aliquibus smilax hortensis. Cur λόβοι dicantur plantæ,
quæ ante δολιχοί, idem docet eodè loco. λόβοι οὐ ἰσχυροῦς
ὀνομαζόμενοι, ἰσχυροῦ ἑστὶν ὄνομα ἐν τῆς ἰσχυροῦ ἀνεμῶν λόβοις
ὄνομα ὡς πεττῶν ἰσχυροῦ ὡς ἐπὶ τὸ πρῶτον. Appellatur autem
lobi, hoc est siliquæ præ aliis præcipuè, quoniam ex omni
siliquarum genere quæ indumento intectæ sunt, hæc sola unà
cum siliquis sive tegumentis suis, ut plurimum comeduntur.
Quod de phascolis scribit etiam Plinius lib. xv. I. I.
cap. xi. Siliquæ phasolorum cum ipsis manducantur
granis. Plures plantæ siliquæ nomine gaudent. Sili-
qua panis sancti Ioannis κηπία Græci vocant, dicitur,
audit illud nomen & siliqua ceratonia, Ægyptia quæ-
dam arbor, de quibus supra egimus. Siliqua scænu-
græcum vocatur, teste Columella lib. II. cap. xi.
Scænugræcum, quod siliquam vocant rufici, duo tempo-
ra factionum habet. Denique apud Græcos dolichus no-
mine appellata, interpretatus est. Malo ambiguitatis
vitandæ gratia Plinium sequi, & interpretari Phasco-
lum. Monet etiam Galenus phasolum à phaselo
diversum esse, Phaselum enim lathyrum, inquit esse,
vel illius speciem. Phaselus, quantum ex Galeno col-
legi potest, non adeò vulgaris est planta, sed quæ in
hortis feritur. Phasolum enim hortensem vocat, ac in
Caria tantum, non Romæ, aliis quæ Græciæ locis se-
rebat in agris. Τῶν φίλων δὲ πεττῶν ὀνομαζόμενων ἰσχυροῦ
ὄνομα κτ᾽ ἢ τὴν ἰσχυροῦ πεττῶν καλυμμένης κηπίας σπέρματος
ἀνεμῶν ὄψεσιν ὀνομαζόμενοι τῶν δολιχοῦ δολιχοῦ, ἰσχυροῦ τὸ ὄνομα
αὐτῶν ἀνεμῶν ἰσχυροῦ λαμβάνει. Quidam meotum amicorum Romæ
agens tibi narravit, in Caria in patria sua, quam Ceratum
Iiii 2 oppella-

appellabat, in agyis dolichos, non aliter quam alia legumina feri, figuramque eos habere quam cicercule longiorem. Hæc rarum admodum fuisse dolichum ostendunt; Accedit quod nec Columella, nec Palladius rationis hujus meminerunt. Phafelus verò vile ac familiare legumen fuisse, Romanisque notissimum, docet versus Virgilianus

Seu pinguem viciam seres, vilemque faselum.

Phaseli rationem descripserunt, Columella, Palladius; Columella lib. 11. ca. x. Ab hoc rectè phafelus terra mandabitur, vel in verractio, vel melius pingui, & restibili agro, nec amplius quatuor modis jugerum obseritur. Hæc luggerunt apud Dioscoridem lib. 11. cap. cxxx. legendum ἀνὴ φασόλῳ, φασόλῳ, Confirmat hanc nostram opinionem, quod tanquam notissimam plantam descriptionem ejus prætereat, tum quod nusquam lathyri mentionem faciat. Dolichos Ætius smilacem hortensem vocari ait, & lobum. Ex eo quis colligere non potest, dolichum à Dioscoride smilacis nomine descriptum fuisse; præsertim cum hoc smilacis genus lobum vocari scribat. De smilacis voce hoc loco nihil dicam; abunde de ea lib. 3. & lib. 1v. hist. egi. Scribit Theophrastus, hoc capit. 111. & lib. 1v. de caus. cap. xv. ascendere, & in altum abire, nec non frugiferum esse dolichum, si ligna quis longa affixerit; secus eruginosam fieri. Ex his verbis colligit Galenus, dolichum & Phaeolum eandem plantam esse. Nec hoc tantum inde colligo, sed etiam smilaca dictum dolichum, quod, aliarum smilacum instar, arbores candat & amplectatur, æruginosa sit & vitiosa si ligno non affixa sit hæc planta; idque quod ab humore, qui est in superficie terræ, & quod halitus propter foliorum multitudinem & densitatem prohibeatur, depascatur & lædatur. Hoc eodem libro cap. decimo, facile perire ait. Describit phaeolum five smilacem hortensem eleganter Dioscorides lib. 11. cap. clxxvi. σμίλαξ κηπάια ἢ ὁ κρηπὶς λόβια, ἢ ὁ ἑνὶν ἢ ἀσάραχος κηλέϊται. φύλλα ἰση κιοσῶ ὄρθια, μετακώπεσι μέρτεαι, κηλὸς ἢ λεπτὸς οἰοτὶ ἔλικος (Sic cum Doctiss. Saraceno lego. Carent enim capreolo phaeoli. Nec tamen minus amplectuntur arbores, sique circumplacantur, ac si capreolos haberent. Solum caules, pro ut sunt graciles atque sequaces, claviculorum modo perticis & vicinis fruticibus sese intorquent; ac ii ipsi sunt qui foliis comitati. Quæ ex intervallis adnascuntur, usque adeo plerumque excrefcunt, ut in hortis attegias, pergulas, testudines, scenas, & tentoria inumbrent, & opacent. Quare illud quod sequitur & illud περιπλασμαίους non claviculis, sed caulibus ipsis merito tribuendum est) περιπλασμαίους, ἴσιν ἀνθοκλαίους θαμινοίς: ἀσάραχος τι (Sic legendum idem Saracenus docet. Licet, inquit, ἔλικων vocem non ignoro apud Dioscoridum tum masculino, tum foemino genere promiscuè efferrī: id tamen participium, uti & præcedens, jure meliori ad illud κηλὸς, quam ad ἔλικος referendum videtur) ἰσὶ ἰκάνῳ, ὡς καὶ σκηνοποιῶσιν κρηπὶν ἢ φέρεαι ὄμοιοι τῆλῃ, μετακώπεσι ἢ κηλίπημοι, ἐν ᾧ ἀσάραχος ὄρθια νεφέλις, ἐκ ἰσηλοῦ, ὡς μέγιστος ἢ ἴσχυρη (λαχανίου) σὺν εἰς βρωσίον ὁ κρηπὶς ἰσηλοῦ σὺν τῷ σπέρματι. ὡς ἀσάραχος ἐρηπὶς ὡς καὶ δύσανθος. Smilax hortensis cujus fructus lobia (quasi siliquas dicas) & à nonnullis asparagus nominatur, folia habet hederæ, sed molliora, caules tenues, clavicularum instar sese propinquis fruticibus implicantes, qui quidem iam tantum adolefcunt, ut topiarii operis attegias, seu cameras opacent. Fructum autem profert semivivaci, sed longiorem, & insigniore, intra quem semina concluduntur renum similia, non æquali quidem colore, sed ex parte rufescentia (Oribasius κατὰ σφραγῆν vel κατὰ σφραγῆλιν, sed ex parte subpurpurea) is porro fructus, seu potius siliqua, cum semine asparagi modo elixa, olevis instar estur (unde credo asparagi nomen accepisse) Vrinam vero ciet, & gravia & tumultuosa somnia facit. Dolichum nostrates vocant turkse-boonen, id est, fabam turciam. Caules profert tenues, longos, ramosos, perticis aut vicinis fruticibus sese circumvolventes, folia per intervalla hederæ foliis majora, mollia, nonnihil aspera, tria uni pediculo herentia. Flores fert numerosissimos, candidos, pallidos, flavescentes, purpurascentes, rubentes, amethystinos, erviliæ non dissimiles. Siliquæ deorsum pendent longæ, rotundis latiores, extrema parte in parvum velut unguiculum desinentes; in quibus semina continentur septem, octo aut novem, oblonga, in latitudinem compressa, parvis renibus ac majoribus vulgaribus bonis similia; sed minoræ, colore admodum variantia. Con-

spiciuntur enim nivea, flava, ex flavo obsoleta, purpurea, rubra, laticerei ferè coloris, amethystina, violacea, atrovio- violacea, nigra, initio purpurea, dein atra, sæpius bicolora, nonnunquam tricolora, maculis atris, pullis, gilvis, rotundis, guttatis, oblongis, obliquis, circulatim, tæniatim, aspersa, nitentia, etiam venis albis, nigris distincta; item carnea & cinerea, fimilibus venis infregnia. Alibi

Phaeolus.

purpurascencia, orbibus albis variegata, vel spadice nigris maculis asperra, nonnulla incana atro colore, vel ab una parte vel utrinque notata. Ita ut rectè Dioscorides ἐκ ἰσχυρὸς scripserit. Quod duplici modo accipere possumus, & quocunque modo accipiamus verum est. Vel enim non sunt æqualis omni ex parte coloris, sed diversis & variatis coloribus, vel sunt coloris dissimilis. Reperitur & phaeoli genus siliqua sursum rigente. Hoc genus in foliis nullam habere asperitatem scribunt. Et hæc de Phaeolis, quos Europa alit. Non minor sanè varietas in phaeolis ex America, Africa, aliisque regionibus allatis, procul ab orbe nostro remotis; quam in his quæ in Europa nascuntur. Infinita varietas in his fructibus reperitur; plurimos etiam à naucleris fructus accepimus, qui mixtæ naturæ videntur, ad phaeolorum classem tamen referendi. Horum plurimas recenset in phytopinace differentias Bauhinus, ad quem lectorem remitto. Θέρμα dicitur Græcis, quod cæteris leguminibus calidior sit. Acrimoniam enim & amaritudinem habet, uti tradit Theoph. lib. 1v. de caus. cap. 11. & cap. xv. eaque de causa diu conservari potest. Vel θέρμα vocatur, quod multum indigeat caloris ad germinandum. Solo enim adhuc calido sparsum germine fundit. Rationem hanc adfert præceptor, quod durum & incoctile est. Multum ergo caloris, inquit, desiderat. Vide cap. v. 111. lib. 1v. de caus. Vel θέρμα nomen accepit, quod θέρμα aqua calida lavatur & maceratur, ut amarorem exuit tristitem & molestum. Qua de causa à Virgino triftis dicitur lib. 1. Georg.

Auc tenui factus vicia, tri stisque lupini Sustuleris fragiles calamos, sylvamque sonantem.

Apud Alciphio. λυπηρέλιον hac eadem de causa dictum reperio. Suidas forte λυπηρέλια εἶδος ὄσπριου, ἢ θέρμας καλεῖται, ἢ θέρμα, ἢ ἰουβία τὰ θέρμα. Lypenaria species leguminis, quæ Therma vocant, vel therma. Rectum enim Thermon, λυπηρὸς triftis, anxius dicitur. Græci Barbari λυπηρὸν vocarunt. Cyrillus in lexico θερμῶν λυπηρὸν Nonnus de morbor. curat. cap. 1. λυπηρὸν κατὰ σπέρμα σμύλας. Apud

Apud Athæneum lib. I I legitur, Polemonis testimonio, lupinus apud Laconas lyfiadas vocatos *πολύμων* de φησι τὸς λακωνίαι μάλιστα τὸς θέρμους λυσιλάιδας (alii λυσιλάιδας legunt) καλεῖται. Apud eundem Athenæum loco citato, θερμοκύμαον vocatum lupinum legere est. καὶ σημείωσεν φησι τὸ θερμοκύμαος ἴσως ἐν τῷ λυσιλάιδαι. Latini lupinum nominarunt, quod sicut lupus terram appetit, & in fame terra vescitur; ita lupinus, ut Plinius lib. XVI I I. cap. XIV. docet, adeo tellurem amat, ut quamvis fructuoso solo coniectum inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Vel lupinus dicitur, quasi lupis relictus & expositus, ex eo, quod ut, idem ait Plinius *Impune præterea facit, vel derelictus etiam, si non protinus secuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine sua tutum.* Contrarium tamen videtur scribere Plinius, eodem hoc cap. lupinorum usus promiscue (sic hunc locum correxit doctiss. Salmastius) cum sit, & homini & quadrupedum generi ungulas habenti communis, remedium ejus, ne metentes fugiat extingendo, ut ab umbra tollatur. Ab hac contradictione vindicabitur Plinius, si dicamus ex Theophrasto lib. VII I I. cap. VII. viridem lupinum à nullo animali mandari; vel si dicamus, probè maceratum dulcem esse, nondum elixum amarum. Notarunt etiam recentiores lupinos inveniri dulces & amarus. Planè dulces nondum gustavi. Arabicos minus amarus esse, quam vulgares vel sylvestres, docet experientia. Viridem non mandari à bobus, auctor etiam est Geoponicus auctor, αὐτὸς δὲ τὸ ἀθεῖν εἰσὶ λαῶναι τὰς βόες καὶ βοσκὰς ἀθεῖνται γὰρ πάσαι τῆς ἀλλοτρίου βοτάνης, εἰς τὸ δὲ ἀθεῖναι ὡς πικρῶν. priusquam florescat boves in ipsum impellito: omnem enim aliam herbam depascent, ipsum lupinum non attingent, velut amarum. Macerati dulcesur dixi redduntur, quod Zeno Citrieus nō ignoravit, apud Athenæum enim legitur, Διδὸς καὶ Ζήνωνος ἀκτινὸς ἀκτινὸς ἀνὴρ καὶ πᾶσι θυρωπῶν αὐτὸς τὸς θυρωπῶν ἐπιπέσει τὸ ὄνυ αὐτῶν ἰδὸς ἰδὸς ἐ μείλιχος αὐτὸς τὸς πικρῶν ἐν τῷ τέρψει τῆς ἀφροσύνης, ἴλεγα τὸ ὄνυ τῶν θυρωπῶν πικρῶν. καὶ γὰρ ἰκάνει πικρῶν ἀφροσύνης πικρῶν εἶναι, πεπιδνίτας δὲ γλυκῆς καὶ αὐθιγῆς. Quapropter Zeno Citrieus in familiares durus ac iracundus, multo vini haustu cum placidus, & lenis fieret, interrogatus, quidnam sic ingenium mutaret; id accidere sibi respondit, quod lupinus, priusquam madefiant aqua, amarissimis, postea quam macerati sint, & appoti dulcissimi & mitissimis. Lupinus etsi amarus, cibus fuit Philosophis maximè consuetus, Cynicorum pera præcipuè semper his referta: uti versus Crateris apud Aristotelem testatur

Ὅνυ οἰδα πῆρε δύναμιν ἢ λίκην ἔχει
Θέρμωντε χροῖν.

Nescis quantam pera virtutem habeat
Et lupinorum chanix. Quid sit vide capite sequente.

Ad cynicos qui vesciebantur amaris lupinis, eosque in pera gerebant, respexisse Horatium, scribunt li. I. epist. capit. VI I.

Nec tamen ignorent quid distent æra lupinū.

Ad versus Crateris vel cynicos si respexit Poeta, nō inepta fortassis foret vetus lectio. Quid distent æra lupinū. Ervum pabulum bobus est gratissimum, à lupino abhorret bos. Vulgata tamen lectio placet. Respexit Poeta ad Plauti locum, ubi lupinum aurum comicum vocat. Nam in scena nummis ex lupino factis, pro aureis utebantur comici; quin etiam hodie pueri ex lupinis nummos efformare solent. Unde Horatius, quid distent æra lupinū; id est, quantum nummus vilis, sed tamen probatus, distet à falso; itemque vilis homo, sed tamen probitate insignis, à malis. Lupini notas plurimis in locis dedit Theophrastus, & cap. V. & XII I I. lib. III I. cap. III. Videat Lector quæ locis citatis diximus lib. VII I I. cap. I. & cap. V. ubi hæc de lupino tradit; filiqua magnopere constare circumsepta, ac principium, quo filiquis adhæret, habere concavum. Quod cap. VII I I. dicit examinavimus, X. cap. Omnium leguminum maxime durare, sed maxime in Media. cap. XI. scribit. Causam cur diutissimè durat, refert lib. IV. de causis cap. XVI. & XVII. Item lib. III I I. cap. II. de causis caput hoc legat & relegat lector. Validum esse lupinum lib. III. de causis cap. VI. scribit. Lib. III. cap. XXV. refert lupinum arborescendere. Quod lignis pro adminiculo gaudeat, majorque evadat, observavi; sed scandere ar-

bores, observare non licuit. Videat lector quæ cap. citato à nobis dicta sunt. Alia quædam tradit Plinius loco citato. Nec ullius quæ ferunt natura assensu terre mirabilior est; primum omnium cum sole quociens circumagitur, horasque agricolis etiam nubilo demonstrat. Geoponicus auctor loco citato. Απολλῆος δὲ φησι, ὅτι ἐκαστὴ ἡμέρα συμπελάσονται τῶν ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἀστρονομίας τῆς ἡμετέρας διανοίας, καὶ συνίφης ἐστὶν ὁ αἴθερ. Apulejus ait quod singulis diebus circumagatur cum sole, & agricolis horas dies indicat, etiam si nubilosus sit aër. Idem lupino contingit quod malva, cujus folia semper solem aspiciunt; folii pars quæ mane orientem, ea meridie meridiem, vesperi occidentem aspicit. Non semel hoc in sativo sive arabico, etiam sylvestri observavi lupino. Ter, inquit Plinius, præterea floret. Idem scriptum reliquit Columella lib. I I. ca. XVI. Idem narrat auctor qui libellos CXX. de agricultura posteritati reliquit. Αἰθῶσι γὰρ τέρπει. Nec hoc fabulosum, floret apud nos, primum quidem sub finem mensis Maii, vel initio Junii, deinde sub finem Junii, aut Julii natio; tertio vero Julio, aut Augusto mensibus, & hunc florendi ordinem terat, si anni tempestas calida, siccaque fuerit, semenque Aprili mense terræ mandatum. Fructus qui floribus Junio, Julioque mensibus succedunt maturescunt; rarius qui Augusto ac Septembri nascuntur mense. Terram, inquit Plinius, amat terraque operiri non vult, & unum hoc feritur non aratro (inculta quaerere & amare, non uno loco dixit Theophrastus, quavis maximè sabulosa & sicca, atque etiam arenosa Coli itaque non vult; Tellurem adeo amat, ut quamvis fructuoso solo coniectum inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Pinguescere hoc sativum arva vineasque acrius. Itaque adeo non eget fimo, ut optimi vicem representet, nihilque aliud nullo impendio consistat, ut quod ne ferentes quidem gratia opus sit offerre. Geoponicus auctor loco citato. θέρμους εἰς τὸν ἀθεῖν γὰρ σαρπίς, καὶ οὐ δίδονται κόπρη. αὐτὸς γὰρ γίνεται αὐτῆς κρηλασθῆναι. πᾶσαι γὰρ αἰνοὶ γὰρ κρηλασθῆναι. ἐπιπέσει, αὐτῆς τὸ μέλλον ἐνφορεῖν. αὐτῆς γὰρ τέρπει, δὲ δὲ αὐτῆς ἐπὶ γὰρ μετα βραχίον ἐπεμείδεται γὰρ ἐν τῷ θεῶν ἐπιπέσει καὶ δεικνύεται. Est autem seminandum in terram imbecillum, neque opus habet stercore: ipsam enim terræ stercorationem exhibet. Nam omnem debilem terram stercoreat, & in posterum fertilem facit, floret tertium, metitur post pluviam; arefactum enim ex vaginulis exiliens perit. Idem lib. III I I. cap. V. ἰνὶ τῷ τέρπει (μαλὶ) σαρπίς τῶν θέρμους αὐθιγῆς τὸς ἰκάνει τῶν κρηλασθῆναι, ἢ κρηλασθῆναι τῶν γὰρ σαρπίς, ἢ πικρῶν τῶν εἰδῶν τιμοῖν περὶ ἀθεῖν τῶν σαρπίς ἐν ὑγρῶν ὄνυ, καὶ αὐτῶν θέρμους εἰς τὸν σαρπίς, καὶ μετα βραχίον ἰκάνει τῶν κρηλασθῆναι τῶν δεικνύεται τῶν θεῶν, καὶ οὐτως αἰ ρίζαι πᾶσαι ἀφροσύνης. In hoc mense (Majo) lupinum fodere convenit, quod stercoreanda aut purganda terra gratia seminatam est; deinde ante idus, antequam arvis floret, secare, quum adhuc humidum existat, & demessum sinere, ut paululum putrescat, & postea arava donec defectum adobruatur, atque sic radices omnes corrumpantur. Hæc vera esse testatur Columella, auctor gravissimus lib. III. ca. XVI. Iam vero, ut ego reor, si deficiatur omnibus rebus agricola, lupini certè expeditissimum praesidium non deesse; quod cum exilis loco circa Idus Septembrii sparserit, & inaruerit, idque tempestivè vomere vel ligone succiderit, vim optima stercorationis exhibebit. Succidis autem lupinum sabulosis locis oportet, cum secundum florem: rubricosis, cum tertium egerit. Illic dum tenerum est convertitur, ut celeriter ipsum putrescat, permisceaturque gracili solo: hic iam robustius, quod solidiores glebas distinet sustineat, & suspendat, ut ea foliis aëris vaporatæ resolvantur. Idem eodem lib. cap. X. Lupini primario est, quod minimum operarum absument, & vilissimè emitur, & maximè ex his quæ feruntur, juvat agrum. Nam vineis, jam emaciatis, ac arvis optimum stercore præbet, ac vel effæto solo provenit, vel repositum in granario, patitur evum. Habet hæc ex Virgilio Columella, ex Catone Virgilius.

Alternis item consas cessare novales,
Et segnem patiere situ durecere campum,
Aut ubi flava ceres mutata semine (Sidere) farras
Vnde prius letum filiqua grassante legumen,
Aut tenues fetus vicia, tristisque lupini,
Susculeris fragiles calamos sylvamque sonantem.

Cato, ut dixi, lib. I. segetem stercoreari docet lupino, faba, vicia. Quæ sequuntur apud Plinium, capite ultimo hujus libri examinabo. Lupinorum genera non novisse videtur Theophrastus. Siquidem unius tantum sylvestris meminit, Dioscoridus, Galenus, alijque medicæ ætatis Græci, lupinum

fativum, & sylvestrem dicunt. Sativum non describunt, de sylvestri Dioscorides lib. II. cap. cxxxiii. *λίπτος ὁ ἐν ἄγρῳ ἀγροῦ ἰμφορεῖς τῶ ἡμῶν, καὶ πάλιν ὁ μικροτέρος* (vetus codex *μικροτέρος*, quam lectionem probat Galenus, utramque lib. xxii. cap. xv. Plinius & experientia) *πάλιν ὅτι ὁ ἡμῶν.* Est & sylvestris lupinus sativo similis, sed omni modo minor, (amarior, utraque lectio veritatem amicam habet) qui quidem, quæ sativus eadem præstat. Recentiores lupinum dividunt in sativum & sylvestrem. Sativi duo genera in horto medico Lugdunensi, nec non nostro conspiciuntur, flore albo, & flore partim albo, partim cæruleo. Sylvestris plura præterito anno ex Hispania accepimus genera, quæ ob æstatis tempus frigidius & humidius, ad frugem non pervenerunt. Lupinus sylvestris flore cæruleo reperitur. Flos hujus ex purpura cæruleus, aut subrubeus, aut roseo colore rufescens à Dodonæo aliisque descriptus, uti etiam luteus. Aliud genus flore luteo tantum, & semine differens habuimus; colore nempe obsoleto, ac ingrato, semine parvo admodum; aliud partim luteo, partim rubro. Villosum lupinum cæruleum majorem in prodromo descripsit Bauhinus. Meminit & peregrini lupini Pœna. Trium lupinorum effigiem addidimus, sativi, vulgo arabici vocati, sylvestris flore cæruleo, tum & genus sylvestre folio tenuissimo & minimo, quod Theophrasti

Lupinio sylvestris angustifolius.

Lupinus sativus.

judicamus. Reliqua enim genera decimo vel duodecimo à satione die pullulant. Sativas sexto, septimo, ad summum octavo; hoc verò genus Aprili mense satum circa finem Junii pullulat, quod de lupino non uno loco Theophrastus testatur. Illud addo, rectè Theophrastum scripsisse, lupinum sylvestrem. Nam & sativus natura sua sylvestris est.

Foliorum & caulium differentiis expositis, florum differentiam aggreditur; hanc duplicem esse tradit pro naturæ, & positionis. Naturalis differentia est, quod quidam flores sint lanuginei, ac foliosi, quidam mutilati sive decurtati alii contra. Positionis differentia quod alia circa sationem flosculum habeant, vel non habeant: quod univèrsim, vel particulatim floreat. Mutilatum florem vocat, cujus inferior vel superior (quod tamen rarum) pars brevior, ac quasi decurtata videtur. In pisi alterius icone, nec non ciceris sylvestris trifoliatum conspicere licet etiam ononis lib. 6. & simile, horum enim & plurimum leguminum flores duplici folio constant, quorum alterum inferiorem siliquæ tegit caridam, alterum su-

pra ejus dorsum protenditur, ab utroque latere paululum se reflectens, alarum modo. Et tali flore omnia legumina gaudent, ac papilionacei nominantur, quod papilionem volantem quodammodo æmulentur. Lanugineo, inquit, esse flore milium, & panicum. Utriusque historiam hoc loco addemus.

κίγγρος, five uti apud Strabonem legitur, *κίγγρος*, dicitur à minutis ficuum granis five gigartis numerosissimis, quas *κίγγρομίδας* vocant. Fortassis nomen illud inditum, à *κίγγρο* *ἀντίκλα*, quæ in altis urbium turribus nidificat Latini tinnunculum à voce & sono nuncupant. Hippocrates *κίγγρον πύσσυλον* vocavit. Galenus in glossis, *πύσσυλον*, ὁ *κίγγρο* *ἀντίκλα*, *πύσσυλον* ἢ *κίγγρος*. Nomen hoc accepisse videtur, quod semen minutissimum, farina instar, ferat. Suidas *πύσσυλον ἢ ἀλευροποιῆσις* ἢ *λεπτόν* ἢ *ἀλευρον* *πύσσυλον* ἢ *ἀλευροποιῆσις* λέγεται. Infima Græcia *πίσος* vocavit. Simon Sethi *πίσος* ἢ *κίγγρος*. Πίσος lexicon græcobarbarum exponit *panis genus*. Sane ex milio panes factos fuisse extra omne dubium est. Macras regiones, ut Bigeropum, annonæ inopiam milio sustinere gravissimi restantur auctores. Strabo lib. v. *Ἐστὶ δὲ κίγγροφύρον* (loquitur de Tyrrenorum, five Hetruscorum regione) *ἀλεφροποιῆσις* *ἀλεφροποιῆσις* *τὸν δὲ μίσητον γίμνησαν ἀγρῶν*. Tum ob aquæ copiam milii feracissima est, quod est presentissimum sama remedium. Πίσος itaque, si panis genus, ex milio conficiebatur. Latini milium vocant, ut Varroni li. iv. de lingua latina placet, à Græco derivatū. Nam id prius *μίλιον*, post *μῆδιον*. Galenus tamen & Dioscorides *μῆδιον* panicum intelligunt. Probabilior Festi opinio, milium dictum à copia seminum; quasi millesimum ferat granum. Tantæ enim est feracitatis, ut granum singulum ternos reddere sextarios feratur. Milii notas variis in locis dedit Theophrastus; lib. i. hist. cap. xviii. in membranula ferrè semen. Quæ lib. viii. cap. i. de milio dixit examinavi. Radicem describit, cap. ix. lib. viii. & cap. xvi. lib. iv. de caus. Locum videat lector. Lib. viii. cap. vii. aqua non indigere, cap. x. celeriter & diutius posse fervari, sed diutissimè in Media. Lib. ix. de caus. inter ea quæ minutissimum semen ferunt & ferti-

fertilissima sunt numerat. Lib. iv. hist. cap. xvi. & lib. iv. de caus. cap. ii. pluribus tunicis vestitum esse, ait ideoq; diu servari. Duobus vestitur tunicis conspicuis. Præter enim primam cutem nitidam; altera subest tenuior. Hoc cap. III. caulem ferre arundinaceum scribit, florem lanugineum, ac φέβν, habere; quam vocem infra ad capitis calcem examinabo. Milii genera duo sunt, vulgare & Indicum. De vulgari prius, deinde de Indico. Vulgare multiplici fructicat culmo geniculato; folia habet ampla arundinacea, summo caule non spicam, sed effusam promit jubam, sive φέβν, deorsum reflexam, flavi ut plurimum coloris; subinde nigricantem, in qua semen gignitur, parvum, durum splendensque, paucis tenuibus tunicis convestitum, a quibus facillime excidit; radice nititur numerosa, altaque. Semen ut plurimū lu-

Milium.

reum, aut album est. Reperitur & semine nigro. Seritur hoc in Argovia Bernatum frequenter. Foliis est latioribus quam vulgare, sed caule non adeo alto; juba minore & sparsa, semine aliquantum majore & rotundiore, & ad pulres conficiendas altero longè viriliore. Vulgare à suo cortice deglutitum, oryzae modo coquitur; ejus farina in panes coqui nequit, ob naturam friabilem; nisi ferventi aqua utantur, ut lentorem quandam assumat, & sic quoque panes redduntur friabiles, dulces. Indicum milium describit Plinius lib. xviii. cap. vii. *Milium in æra hos decem annos ex India in Italiam advectum est, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo; adolescit ad pedes altitudine septem prægrandibus cornis; juba vocant (vulgo culmus lobos) omnium frugum fertilissimum, ex uno grano terni sextarii gignuntur. Seri debet in humidis.* Hujus milii meminit Dionysius de situ orbis

Ἄλλοθι μὲν γὰρ κέγγη ἀέζεται, ἄλλοθι δὲ αὐτῆ.

Ἰταλίας τηλεθώσωιν ἐρὺ θεαίς καλὰ μίσιον.

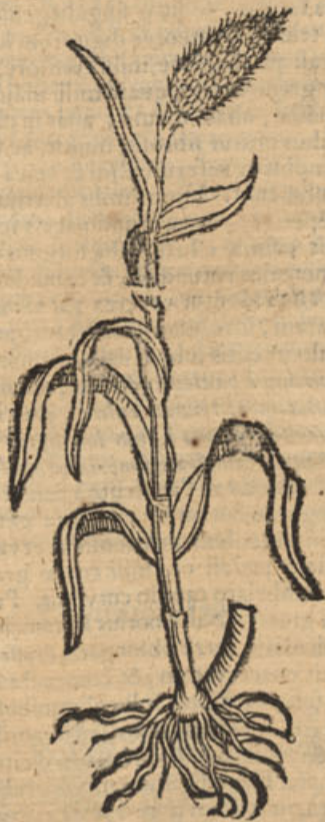
Provenit milium, alibi surgunt Calami erythraei.

Hoc genus Herodotus arborefcere dixit. Viri doctiores sorgum, sive melicam milium putant Indicum esse. Illud fatendum est, omnes habere notas, quas de eo tradit

Plinius (luculenter à Dodoneo describitur); tribus, quatuor aut pluribus assurgit culmis arundinaceis, præaltis septem, octo, subinde decem pedum altitudine, vel ampliore; novem articulis, ut plurimum geniculatis; medulla candida farctis, foliis è singulis geniculis cubito longioribus, trium, quatuorve digitorum longitudine, juba dodrantali aut longiore, milii crassiore, erecta, non dependente, grano multo, quam milii majore, ac lentis fere magnitudine, alias in rufo, alias in plerisque nigricante; radicibus nititur fibrosis, multis, ac validis. Tota planta arundinem refert, culmi & spica semine maturéscente rubescunt. Huic similis alia quædam melica candida reperitur, quæ arundinaceis foliis præaltis & geniculatis culmis effusa juba sorgum quoque refert; sed semen ejus rotundius, & candidum est.

Ἐλυμον vocasse videntur veteres ἀπὸ τῆς ἐλύου, ἢ ἐλλίου, quod implicatam, involutam, coarctam, ac acervatam granis folliculo intectis jubam habeat. Plinius li. xviii. cap. vii. *Panicum à paniculis dictum, cacumine languido nutante, paulatim extenuato culmo, pene in surculum, prædensis acervatur granis: cum longissima pedali obba. Milii comæ granum complexæ, sumbriato capillo curvantur.* Antiquus noster codex. *Panicum à paniculis dictum: cacumine languido nutante: paulatim extenuato culmo: pene in surculum prædensis acervatur granis: cum longissima pedali obfimili comæ granum complexæ, quæ sumbriato capillo curvatur. Prædensis inquit acervari granis. Nihil notius Botanicis, quam jubam sive paniculam, ferre oblongam, crassam, prædensam, ex multis coacervatam, & compactam granis rotundis, duris, splendidibus, folliculis quibusdā intectis, colore subluteo, milio similibus, sed minoribus; Theophrasto μίλιον, Dioscoridi verò μίλιον dicitur, (& sic scribendum apud Theophrastum mox docebo, à dulcedine ac mellea quadā suavitate ἀπὸ τῆς μελιτώδους γαστρῆος. Hinc apud Plinium lib. xxii. cap. xxv. *Panicum Diocles medicus mel frugum appellavit.* Hæc opinio non faver Galenus, qui lib. de aliment. facult. scribit. ἴδιον δὲ ἴδιον τῆς ἀρίστης τῆς τῆς ἀρίστης καὶ μάλιστα τοῦ ἰδίου. Nihil dulcedinis, inquit, inest seminibus milii & panici, maxime autem panici.* An igitur ab adverbo, sic dictum panicum. Viri doctissimi à nigro ἀπὸ τῆς μέλανος nomen inditum esse putant. Atqui tum μέλιον, non μίλιον dicendum foret. Verisimilius sic dictum à semine, quod colore est luteo, ac scripsisse Plinium, *Diocles meliam frugem appellavit.* Dixi μίλιον legendum apud Theophrastum, idque quia Dioscorides & Galenus sic vocatum asserunt. ἀπὸ κίτρου, inquit Galenus, ἢ ἰλυμῶν ἐμίλιον, (sic enim legendum non μίλιον) ἀπὸ κίτρου. Idem lib. de cibis boni & mali succi cap. vii. ἰλυμῶν ἢ σοι φουκατίον ἢ εἰ. καλῶσι δ' αὐτὴν ἰλλιο μίλιον τῶν παλαιῶν. *A panico, quod à nonnullis præscis etiam meline nominatur, proorsus abstineas.* Panicum Plinius dictum inquit à glomerolis, tuberosis, coacervatis, ac implicatis quasi racemis in paniculam sive offam nutantem, palmum & sesquipalmum longam aggestis. De panico sparsim quædam tradidit Theophrastus, quæ lib. vi. cap. i. examinavimus. Libro eodem cap. vii. aqua non indigere, scribit. Cap. x. diu posse servari. Causam addit lib. iv. de caus. cap. xv. quod plurimis constet tunicis. Eodem cap. & libro, quia imbecille est facile perfici, lib. ii. de caus. cap. vi. radicem & caulem habere validum; eumque arundinaceū, hoc capite, non mirum itaque, si tibias ex panico fecerit antiquitas. Vide Pollucem lib. iv. cap. x. Eodem hoc capite florem inquit effe lanugineum, id est mollem, qualem habet caudavulpina. Panici meminit Dioscorides lib. ii. cap. cxx. Ἐλυμῶν, εἰ δὲ μίλιον τῶν σιτηρῶν ἐστὶ ἀπὸ κίτρου ὁμοίον. — *Panicum, quod alii melinem appellant, è cerealibus est seminibus, milio simile.* Idcirco Theophrastus milium & panicum ferè semper conjungit; panicum, quod sativum vocant, radice, folio, culmo, flore milio simile est. Culmis enim multis prodit, intus farctis, geniculatis, ac sensim extenuatis. Folia ei arundinacea sunt, multo quam tritico latiora. Paniculis differt. Sunt enim in panico oblongæ & pedales, crassæ, prædensæ, non, ut in milio, divulæ, sed racemi instar ex numerosis granis compactæ; hirsutis, rotundis, duris, splendidibus folliculis quibusdā intectis, colore subluteis, milio similibus, sed minoribus. Radice nititur valida & fibrata. Sunt, inquit Plinius loco citato, *panico genera: mammoso, è pano parvis racemato paniculis, cacumine gemino. Quin & colore distinguuntur candido, nigro, rufo, etiam purpureo.* Panica

Panicum.

appellat φόνη, jubam panici, totam illam scilicet δένδρον, quæ pano similis est, fuso nimirum & lanugineo subtegmine involuto. Panicularum nomine intelligit parvas φασφάδας, quæ in glomerati panici pano sunt, ut in uva sunt racemi. Ideo addit hujusmodi panici panum, racematum esse paniculis. Porro panus proprie est, trame involucrium, quo trama scilicet involvitur. Panicum observarunt recentiores panicula variare. Majore enim & minore reperitur. Variat minus paniculis albis, flavis & purpureis; semen habet album, luteum, rufescens. Addunt tertium recentiores Indicum, spica obtusa, cœrulea, quæ in calidioribus magis satura conspicitur, ab adversariorum auctoribus descriptum satum Martio mense, ante Augustum arundinaceos culmos, quales cannae saccharatae, hominis proceritate erexit, crassiores digito, medulla fungosa pallente farctos, rectos, geniculatos, qui proximè radicem (quam pro sui magnitudine minorem, & ferme panici prioris magnitudinem habet) cœruleo, eleganti, nitido purpurascunt; uti etiam in summo cylindrica spica, vel conis superne retuso fastigio, ad effigiem Indici Mais, seu frumenti Turcici, nitent, stamineis apiculis, florum ex cœruleis dilatis & gemmulis, grano dense eleganterque stipatis, oblongis, teretibus, cœruleis; avenæ nudatae similibus quadantenus, minoribus, copiosissimis. Folia harundinea medio secundum longitudinem nervus percurrit, lata medio tenus internodia involventia. Gustus miliaceus — Phalaridis historiam addam; cujus semen institutores canariis philomelis sive passeribus, plusquàm saccharatas & mellifluas cantilenas modulantibus, pascendis vœnum asportant. Φαλαρίς nomen accepit, καὶ τὴν φαλαρίαν, quod semen splendidum candidumque reddat. Spicam spuma alba obductam esse, non semel observavi; satum Aprilis, seu Majis mense apud nos feliciter provenit; semen sub finem ætatis maturum ostendit, granum hoc in Melita, ubi cumeno vocatur, Canariisque insulis frequens. Vnde vulgo semen Canariense vocatur. Massiliæ notum. Describitur à Dioscoride lib. II. cap. CLIX. Φάλαρις κρυφαὶ ἐνὶ ἡσπέρῳ ἰσχυρὴ καὶ ἀσθενὴν παρὰ δὲ πέναι λαιστὴν, θανάτου, καὶ ἀμφοτέρῃ, τοιαύτη τοῖς τῆς ζωῆς, ἰσχυρὴ ἢ κρη γλυκεία τῆ γένου, καὶ φύλλα ἢ ὁμοία τοῖς τῆς ζωῆς ἰσχυρὴ ὅτι ἐπιπείρατος κίχρη, λιγυρὴ καὶ μακρῆ. Phalaris cauliculos emittit, à tenuibus ac nullius usus radicibus, numerosos, bipalmes, geniculatos, culmis zæa similes; graciliores tamen, ac sapore dulces, folia itidem zæa: semen vero milii magnitudine, candidum, & oblongum. Phalaris culmos tres quatuor-

que, etiam nonnunquam quinque promit cubitales, aut etiam majores, geniculatos, zæa aut tritici culmis minores. Folia item similia, sed minora quoque; spicas breves, turbinatas, exiguis squamis candidantibus compactas; è quibus flores candiduli, à brevibus staminibus dependent. Semen deinde inter eas gignitur splendidum, candidumque, uti milium majus, oblongum, splendens, lini semini forma & magnitudine. Meminit hujus plantæ Plinius lib. XXVII. cap. XI. Phalaris Thyrsus habet longum, tenuem ceu calamum, in summo florem inclinatam; semen simile sesame. Si vulgare sesamum,

Phalaris.

quod semper Ægyptii vocant, veterum est sesamum, comparari non ineptè cum eo potest. Sin alia planta, uti supra scripsimus, an rectè Plinius dixerit, asserere nequeo. Duo genera sunt phalaridos, quorum vulgare semen fert album, alterum nigrum. Et hoc in Melita, alterum sive vulgare in Canariis insulis frequentissimum. Tandem fructus historiam aggreditur, ac frumentacea spicam ferre ait. Quid sit spica, alibi me dixisse memini. In frumentaceis illud est spica, quod multis granis compactum in rotundam longitudinem assurgit. Legumina, inquit, siliquas ferre. Quid siliqua sit, cui libet notum; tegmentum nimirum oblongum quo grana sive semina includuntur. Milium inquit terre φόνη, φόνη in animalibus juba dicitur, in hominibus vero plantisque coma appellatur; à Plinio, in panico ossa. In milio juba. sin mileacis plantis quid sit φόνη, docet ipse Theophrastus; nempe arundinea & effusa coma; id est, culmi appendix processusque. Aliis in plantis non semper pro coma, sed etiam nonnunquam pro foliis ponitur, ut apud Nicandrum in Theriacis ὡς δὲ φόνη ἔρπονται ἀειθαλὲς ἀνταρίων, & folium viridis potu comede cupressi. Ad hunc locum scholiast. φόνη ἢ κρή τὴν τὴν φύλλα. Hoc imitatus est divinus Poeta quarto Georg.

Ille comam mollis tantum sondebat acanthis.

Etiam apud Horatium coma pro fronde — Re-
deunt jam gramina campis. Arboribusque comæ. Jubam itaque miliacea ferunt. Alias dein fructuum recenset differentias, de quibus lib. I. cap. XVII. ubi eadem ferme in arboribus reperiri docuit. Et sunt facilia. De seminum copia ac fecunditate, nec non robore videat lector lib. IX. de caul. capite jam sæpe citato. Hunc

Hunc de fructuam differentiis locum exscripsit Plinius lib. xvi. cap. vii. Omnium satorum fructus, aut spicis continetur, ut tritici, hordei, muniturque vallo aristarum quadruplici, aut includitur filiquis. ut leguminum: aut vasculis, ut sesame ac papaveris. Miliu ac panicum tantum pro indiviso & parvis avibus exposita sunt: indefensa quippe membranis continentur. Idem Plinius pagina sequenti ejusdem capituli. Orana in stipula crinito (sic φάβρα vocant) textu spicantur, in faba leguminibusque alternis lateribus filiquantur, fortiora ad hyemis frumenta, legumina

in cibo. Hæc sepearare à superioribus non debuerat, sed iis adnectere. Illud in dubium vocari possit, an omnia legumina in filiqua ferant. Etenim illud, in quo cicer arietinum Dodonæi semen fert, filiquæ nomen an mereatur, dubito. Folliculi sunt unciali longitudine, hirsuti, flatu distenti. De cicere sylvestri Dodonæi primo nihil dicam, imaginem & descriptionem videat lector. Dicendum folliculos, Theras, valyules, ad filiquarum classem esse referendam.

Κ Ε Φ. Δ.

C A P. IV.

De frumentaceorum inter se differentia, & generibus, hordei, & tritici, & eorum differentiis. Quantumque nascatur in Asia frumentum.

ΤΑ ὑδρὸν ὅλα γένη πιαύτασ ἔχει διαφορὰσ τὰ μὴ ὁμοιογενῆ. τὰ δὲ ὁμοιογενῆ, δηλονότι κτ' ἢ τῶν μερῶν αἰωμαλιαν. οἶον τῶν στωδῶν, πυρῶσ. † κελή, σφαιροφυλλότερον, καὶ λειοκαυλότερον, καὶ πυκνότερον, καὶ γλιχρότερον ἔχει τὸ καυλόν, καὶ τὸ δυοπλασώτερον. ἀμα δὲ καὶ ὁ μῆρ, ἐν χιλῶσι πολλοῖσ, ἢ δὲ, γυμνή. μάλιστὰ γὰρ δὴ γυμνοσπέρματων ἢ κελή. * πολύλοβον ἢ ἢ τῆσ, καὶ ἢ ὀλύρα. καὶ παύτα τὰ τοιαύτα. καὶ μάλιστὰ παύτων ὡσ εἰπεῖν ὁ † βρόμος. ἐστὶ δὲ καὶ ὑψηλότερον ὁ κάλαμος τῶν πυρῶσ ἢ τῶν κελῆσ. ἢ τῶν σάχυν ἀπρητημένον ἔχει τῶν φύλλων καὶ μῆλον ὁ πυρῶσ. † ἢ διον ἢ καὶ τὸ ἀχυρον τῶν κελῆσ τὸ πύρινον. ἐγγυλότερον * γὰρ τὸ μαλακώτερον. Διαφέρει ἢ ἢ κελή ἢ τῶν πυρῶν. ἢ ὑδρὸν γὰρ σιχλάδης ὁ ἢ πυρῶσ ἀσιχ. καὶ πανταχόθεν ἢ ὁμαλὸσ πῖσ. τῶν μῆρ ὅλα γένησ πρὸσ τὸ γίνεσ πιαύτασ πνέσ εἰσ διαφορὰσ. καὶ ἢ κάλαμον δὲ τῶν πάλιν, οἶον πυρῶν καὶ κελῶν, πολλὰ γένη, καὶ τοῖσ καρπῶσ αὐτοῖσ διαφέροντα, καὶ τοῖσ σάχυνσ, καὶ ταῖσ ἀλλαισ μορφαῖσ, καὶ ἐπ ταῖσ διωάμεσ καὶ τοῖσ πάρεσ. τῶν μῆρ κελῶν αἰ μῆρ εἰσ δίστοιχοι αἰ ἢ τείστοχοι αἰ ἢ πετάστοχοι καὶ πεντάστοχοι. καὶ ἐξάστοχοι. καὶ γὰρ τοῖσ π γένεσ ἐστὶ. πυκνότερα δὲ αἰ κτ' πλὴν ἢ σιν ὡσ ὀπίπαι αἰ πολυστόχοι. Διαφορὰ ἢ μεγάλη καὶ τὸ ὄραβλαστικὸν τε εἶναι, καθάπερ ἐπιμῆρ τῶν Ἰνδικῶν. ἢ οἰ σάχυνσ ἢ τῶν μῆρ, μεγάλοισ καὶ μανώτεροισ κελῆσ. τῶν ἢ ἐλάτῃσ καὶ πυκνότεροισ καὶ ἀπέχοντεσ ἢ τῶν φύλλων, τῶν μῆρ πολὺ, τῶν δὲ μικρόν, ὡσπερ τῶν † Ἀχιλλείων καλαμῶν. καὶ αὐτῶν ἢ τῶν κελῶν αἰ μῆρ ἐρογγυλότερα καὶ ἐλάτῃσ αἰ δὲ, περμηκότερα ἢ μείζυνσ, καὶ μανώτερα κτ' πλὴν σάχυνσ. ἐπ ἢ αἰ μῆρ, λευκαῖ, αἰ δὲ, ὀπιπορφυρίζεται. αἰπερ καὶ πολυάλφῃσι δοκῶσιν εἶναι. καὶ πρὸσ τῶσ χημῶνασ ἢ καὶ τὰ πνεύματα καὶ ὄλασ τῶν ἀέρα τῶν λευκῶν ἰσχυρότερα. πολλὰ ἢ γένη ἢ τῶν πυρῶν εὐτόσ ἐσιν, ὁπὸ τῶν χωρῶν ἔχοντα τὰσ ἐπωνυμῖασ. οἶον, Λιβυκαῖ, Πόντιοισ, Θρακῆσ, Ἀσούροισ, Ἀργύροισ, Σικελοῖ. Διαφέροντεσ ἢ καὶ τῶν χροῖασ, καὶ τοῖσ μεγέθεσ, καὶ τοῖσ εἶδεσ, ἢ τῶν δίοτησιν. ἔχαστῃ ἢ ἐν τῶν διωάμεσ τῶν ἀλλαισ, καὶ μάλιστὰ τῶν πρὸσ τῶν σίτησιν πνέσ καὶ ἀπ' ἀλλῶν τὰσ πρὸσσηροῖασ. οἶον † Καγγρυδῖασ, Στλεγγῶσ, Ἀλεξάνδρῃσ. ὡν ἀπ' αὐτῶν ἐν τοῖσ εἰρημένοισ τὰσ διαφορὰσ ληπτόν. ἢ ἢ ἢ κῖσ δ' οἰκείον, εἰ πῖσ λαμβασοῖσ τὰσ τοιαύτασ. οἶον εἰσιν οἱ μῆρ περῶσοισ, οἱ ἢ, ὄψοισ, † καὶ εὐαξέσ, καὶ πολύχοσοισ. οἱ ἢ ἢ ὀλίγοχοσοισ. ἢ μεγαλοσάχυνσ, οἱ ἢ μικροσάχυνσ. καὶ οἱ μῆρ ἐν κάλυκῃ πολλὴν χροῖον, οἱ ἢ ὀλίγον * ἔχοντεσ, ὡσπερ ὁ Λιβυκῶσ. ἢ κάλαμον οἱ μῆρ λεπτόν, οἱ ἢ παχύ. † ἢ τῶν

ERgo cuncta genera tales inter se differentias habent. Quæ vero generis ejusdem consortia sint, his pro partium sane inæqualitate differentia datur. Ut inter frumentacea triticum angustiori folio, quam hordeum conditur, & caulem leviolem, ruptuque difficiliorē id habet. Ad hæc triticum tunicis integitur multis. Hordeum nudum est: id enim omnium maxime caret tegumento. Tiphæ quoque, & † tiligo, & omnia hujuscemodi, multiplici folliculo † Olyra. includuntur. Ac omnium (ut ita loquar) maxime avenam natura operuit. Quin etiam culmus altior tritico, quam hordeo est, † & spica plus discreta à foliis emicat. Palea quoque suavior, quæ ex tritico quam quæ ex hordeo: utpote quæ plus succi retineat, & mollior sit. Ad hæc hordeum à tritico differt, quod hordeum in versuspicatur. triticum nullo versu conditum est, sed æquale undique constat. Genus totum ad genus, tales habet differentias. Rursus eorum utrunque in plura genera, ipsis etiam fructibus, & spicis, & reliquis formis, atque etiam viribus, affectionibusque discreta, dividi sane potest. Est enim in hordei genere aliud binis ordinibus, aliud ternis * quaternisque: sed plurimum, se- * Aliud quaternis, aliud quinis: sed plurimum. Quod vero pluribus construitur versibus, hoc semper fere spissius, posituque est arctius. Magna, quoque in Indico differentia: quandoquidem ramis repullulare possint, ut dixi. Et spicæ vero aliis grandiores, rarioresque sunt. Aliis minores frequentioresque. Et aliis distantiores à foliis: aliis proximiores, ut Achilleis cognomine. Et hordeorum ipsorum aliud rotundius, minusque: aliud oblongius, majusque, atque in spica rarius. Item aliud candidam, aliud accedens ad purpuram, quod & farinam reddere copiosius creditur. Et contra hyemem, & flatum, & in totum contra cæli mutationes candido validius esse videtur. Tritici quoque genera plura notantur, cognomina ex locis sortita; ut Africum, Ponticum, Thracium, Assyrium, Ægyptium, Siculum: quæ & colore, & magnitudine, & specie, & proprietate inter se differunt. Quædam etiam aliunde cognomina habent pro suis viribus, tum aliis, tum vel maxime quæ ad cibum pertineant, ut Cachrydias, † Stelengus, Alexandrinus: quorum omnium differentias in supradictis colligere licet. Nec vero ab re fuerit, si illa quoque pro differentiis sumas. Aliud præcox, aliud serum. † Aliud auctu amplum multumque reddens. Aliud jejunum parvumque ferens. Aliud spicam grandiorē effundens, aliud parvam. Aliud diu in folliculo manens, aliud quod brevi perficitur, ut Africum: & aliud culmo tenui constans, aliud crasso, quod etiam ipsum Africo datum est. Crassum tamen & Cachrydias nactus est. Item aliud tunicis paucis, aliud multis vestitur, ut Thra-

† Κελῆσ τε ποφυλλότερον
† Δυσσελευπύπεσιν Ald. Basf. δυοπλασώτερον.
* Πολύλοβον
† Κελῆσ Ald. Basf. † ἴδιον Ald. Basf.
* γδ καὶ.
† ὁμαλὴ Ald. Basf.
† Ἀχιλλείων δυν.
* Ταῖσ ἰδίωτησιν.
† Καγγρυδῖασ, θρακῶν πῖσ, σπῆρ γῖασ, σελῆσισ, ὡν ἀπῖνται.
† Καὶ ἰσάξῃσ καὶ πολύχοσοισ. οἱ δὲ αὐτῶσ καὶ ὀλίγοχοσοισ, οἱ ἢ μεγαλοσάχυνσ.
* Ἐχόμεσοισ ἢ λεπτοῖσ.
† Καγγρυδῖασ
† ὀλίγοχοσοισ.
† ὀλίγοχοσοισ, οἱ ἢ

† Olyra.
† Etiam sublimior est à foliis tritici, quam hordei spica.
* Aliud quaternis, aliud quinis: sed plurimum.
† Cachrydias, dracontias, strangias, selesinus.
† Et aliud quod multum augetur, largeque fructificat, aliud quod parum augetur, parceque fructificat, aliud spicam magnam, aliud parvam emittit, aliud in folliculo diu, aliud brevi manet, aliud calamo tenui, ut Libycum, aliud crasso constet, ut cachrydias.

† Η τῆς αἰθῆρας οἰ μὲν ολίγους οἱ ἢ πολλὰς, ὡς περὶ Ἐθρακίᾳ, καὶ ὁ μὲν μονοκάλαμοι, ὁ ἢ πολυκάλαμοι. καὶ μάλλον ἢ καὶ ἤπιον. ὁμοίως ἢ καὶ εἰ τι ὡς ἀπὸ πηλίου τῶν αἰθῆρας, ἢ τῶν αἰθῆρας εἰρημένους καὶ διωάμεις. αἱ γὰρ πιαυῦται φυσικῶς περὶ δόξαμεν ἀν εἶναι τῶν Διφορών ἐν αἵς καὶ τῶν τριμήνων, καὶ τῶν διμήνων, καὶ εἰ τι γέννηται ἐν ἐλάτῃσιν ἡμέραις πλεῖστον· καθάπερ φασὶν εἶναι περὶ τῶν Εὐβοϊῶν οἱ περὶ ἀρχαῖα ἡμέρας ἄπο τοῦ ἀπορῆσαι ἀδρῶν, καὶ τῶν ἰσχυρῶν. εἶναι δ' ἰσχυρὸν τῶν καὶ βαρῶν. ἔχ' ἄπερ τῶν τριμήνων καὶ φρον. διὸ καὶ πῆς οἰκέτας παρέχεν. Ἐγὰρ ἔδε πίτυρον ἐχθρὸν πολὺ. ἠσπυρίδιος μὲν ἐν ἐπὶ χίστους εἰς πλείωσιν ἔτος. εἰσὶ ἢ Ἐθρακίᾳ πῆες. οἵπερ καὶ ἐκ Σικελίας ἐκομίσθησαν εἰς Ἀχαΐαν. ὀλιγόχοιοι δὲ καὶ ὀλιγόχοιοι, ἔχ' ἄφοι καὶ τῶν ἀπορῆσαι καὶ ἠδῆς. Ἐἄλλοι δὲ πῆες οἱ περὶ Εὐβοϊαν εἰσὶ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ Καρυστία. τριμήνιοι δὲ πολλοὶ καὶ * ἠσπυρίδιος καὶ φροι. ἔχ' ἄφοι ὀλιγόχοιοι, καὶ μονοκάλαμοι, καὶ τῶν ἐκφυσιῶν, καὶ τὸ ὅλον ἀδρῶν. καὶ φροῖτος ἢ μὲν ἔν, ὡς ἀπὸ πῆος εἰπεῖν, πυρρὸς ὁ Ποντικὸς, ἢ βαρῦπερὸς δὲ τῶν Ἐθρακίᾳ ὡς ἀπὸ τῶν ὀλιγώρων ὁ Σικελός. τῆς δ' ἐπὶ βαρῦπερὸς ὁ Βοιωτὸς. σημεῖον δὲ λέγεσθαι, ὅτι οἱ μὲν ἀθλητῶν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ τριμήνην μόνον ἀναλίσκεσιν. * Ἀθῆνα δὲ ἢ ὅταν εἰθῶσι, πηνημιχοίνα ῥαδίως. καὶ φροῖτος ἢ καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ. τῆς δὲ ἔν τῶν περὶ τῶν χωρῶν καὶ τῶν ἀέρι τοῦ αἵθῆρας. ἐπεὶ καὶ περὶ τῆς Ἀσίας πῆρῶν Βακτρῶν, ἐν μὲν πῆρῶν ἔτος ἀδρῶν εἶναι φασὶ τὸ σίτον, ὡς περὶ τῶν ἐλάτῃσιν μέγιστον λαμβάνειν. ἐν δὲ πῆρῶν Πισώταις καλεμένοις, ἔτος ἰσχυρὸν, ὡς περὶ πῆρῶν πλείωσιν ἀπορῆσαι, Διὰ ἀρρήγνουσιν. καὶ τῶν Μακεδόνων πολλὰς τῶν παθῆναι. ἀπορῆσαι δὲ ἐν αἰομολογῆσθαι μὲν περὶ τῶν τριμήνων καὶ φροῖτος, τὸ περὶ τῶν Ποντικῶν συμβαῖνον. εἰσὶ γὰρ οἱ σκληροὶ ἢ ἠερνοὶ. μαλακοὶ ἢ χειμερινοὶ. πολὺ γὰρ Διὰ φέρει τῆ καὶ φροῖτος ὁ μαλακός.

* Μῆν ἔν καὶ σκληρῶν αἰθῆρας. † ἰσχυρῶν τῶν ἢ. ‡ Ἀθῆνα.

* ἠερνοὶ οἱ μαλακοί.

Thracium: & aliud unicalamum, aliud multicalamum; * & magis, minusque. Adde etiam si quid aliud his, aut praedictis ratione virium proximum fit. Eiusmodi namque differentiae magis naturales quae videntur. Quibus & trimestrium annumerari genus par est, & bimestrium, & si quid intra pauciores dies valeat consummari. Et in Euboea genus quoddam intra quadraginta * dies crassari perficique posse affirmant; idemque firmum esse ac ponderosum, nec modo trimestris leve. Quamobrem famulis id praebere inquit. Etenim nec multum in hoc furfuris esse volunt. Igitur genus id celerissimum quidem ad consummationem, sed inventu rarissimum est. Et bimestria verò quaedam habentur, quae ex Sicilia, & in Achajam advecta sunt: sed haec parum reddunt; parumque foecunda habentur, Quamquam cibo facilia & jucunda sunt. Nascuntur & alia quaedam genera in Euboea, & praecipue apud Caristum. Trimestria verò permulta, & ubique habentur, Levia haec & parum foecunda & unicalama sunt, atque in totum infirma. † Levissimum igitur triticum, ut simpliciter dicam, Ponticum est: * ponderosius ex iis, quae in Graciam advehi solet, Siculum. Sed eo ponderosius, quod Boeotia fert. Indicium afferunt, quod athleteae qui in Boeotia ternos semifextarios vix possint consumere; cum Athenas ferantur, facile quina consumunt. Leve satis & quod in Laconico agro conficitur. Horum igitur causa in terris caeloque sita est. Nam & Asiae ultra Baetra quodam in loco adeò grande frumentum fieri tradunt, ut nucleis olivae sua aequiparent magnitudine grana singula. In Pissotis autem dictis adeò firmum nasci affirmant, ut si quis plus comederit, disrumpatur necesse sit: & Macedonum ita plerosque interiisse ajunt. Absurdum sanè, & levitati trimestrium absonum, quod in Pontico evenit. Verum enim durum admodum est. Hybernum autem molle est. Levitate enim molle plurimum differt.

* Et hoc magis quod plures paucioresque calamos edat. † Magis naturae consentaneae videntur quam ullae aliae, & circa aeneam. * Dies à saeu augete perficique. † Sunt in ipso exortu, atque. ‡ Levissimum, acdurissimum igitur. * Validissimum.

JULII CAESARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Correxere ex Theodoro, Κελθῆς στροφοδότησιν. Ementa δὲ διακρίσθαι. Non autem δυσκαθότισιν. Ο' κοῦρος. Nusquam legi croco, avenam significat, βεγμος. Καὶ γὰρ ἐν ἀπρητημένον ἔχει τὸ φύλλο μᾶλλον. Theodorus. Et spica plus discreta à foliis emicat. Discretum posuit, pro eo, quod est distare. Sublimior est à foliis tritici, quam hordei spica. Plus distat à foliis: Sic sublimes columnas ait Ovidius. Ἐγχυλώσθαι γὰρ τὸ μαλακώσθαι. Hoc falsum est. Quaedam enim molliora, quo minus madida, ut pannis, & cotia. Itaque Theodorus legit, καὶ μαλακώσθαι. Ἡ μὲν σιχειώδης, ὁ δὲ πυρρὸς ἀσχυρῶς. Falsum. Frumenta

enim multa spicantur in versus quadam ternos, alia etiam quaternos. Τῶν μὲν ἕλα γένεα. Aliud caput. Hic enim hordei narrat genera. Καὶ γὰρ ἐπιτέτῃ π γένεα ἰσθ. Cum haec verba de rebus dici soleant rarioribus: hic scribat ἄλλοι, καὶ ἕλα γένεα: non debuit illa addere. Καθὰ τῶν εἰπεῖν, τῶν ἰσθ. Indicium hordeum esse τῶν ἕλα γένεα. Non memini ubi dixerit. Sine Indica appellatione supra hordeum prodidit, ἀπὸ τῶν αἰσθῶν γένεα φέρει. Plinius apud Indos etiam sylvestre hordeum tradit, idque ad panes utile. Πολλὰ ἢ γένεα τῶν πυρρῶν. Aliud caput de generibus frumentorum.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

Agit hoc capite Theophrastus de hordei tritico differentis. Hac occasione nonnihil de hordeo triticoque nobis dicenda video. Primum hordei naturam exponemus, idque non quod tritico dignius sit, sed quod de ejus generibus prima hujus capituli parte agat Theophrastus. Hordeum Graeci κελθῆν vocarunt, quasi κελθῆν, secretum vel separatum; quod huic frumento multa opus sint ad fecernendas glumas. Παρὰ τῶν ἀπρητημένον ἔχει τὸ φύλλο μᾶλλον. Ἐξ αἰσθῶν ἢ καὶ ἀπρητημένον ἔχει τὸ φύλλο μᾶλλον. Ἐξ αἰσθῶν ἢ καὶ ἀπρητημένον ἔχει τὸ φύλλο μᾶλλον. A separando & fecernendo tenues paleae, quae dum triturantur ventilando ab eo segregantur. Vel τῶν ἀπρητημένον ἔχει τὸ φύλλο μᾶλλον. ἀπρητημένον γὰρ ἔστι τῶν κελθῆν, quod hoc-

deum glandibus praeferebatur. Antequam enim veteres cognoscerent & judicarent fruges, glande vescerantur. Vel κελθῆν ἀπὸ τῶν ἀπρητημένον, quod eo reperto, & in usum recepto, glandibus pretis à brutis homines distincti sint. Ideò postea hordeum sale confectum aris inponebatur. Erat autem auguriū futuræ fertilitatis frugum, vel ut divinæ bonitati gratos se ostenderent, quod defitis glandium cibus, ad mitiores pervenissent victum. Inde hordea hæc antiquissimis illis temporibus ὀλαὶ & ὀλαι dicta fuere. Suidas, ὀλαὶ καὶ ἕλα αἰ μὲν αἰσθῶν μέρη γένεα κελθῆν καὶ τῆς θύμασιν ἐπιβάλλομενοι. Hesychius vero ὀλαὶ, qualis ἕλα κελθῆν ἀπρητημένον, Integra hordea ὀλαὶ καὶ κελθῆν Eustachius dictas putat, quod integræ vocabantur,

tur, nondum molendi usu reperto. Homerus *κρί* in neutro genere dixit *ὄδου δ. πορρίτι ζείαι* id' *εὐροφύτις κριλάκων*. Idem Iliad θ' *κρί ληνῶν ἐρεπτόμενο, καὶ ἀλύγες* Doctiores malunt deflecti *κρίανον*, quod *crassiores farinam* denotat. Est enim *ἀπυκνή τὸ πᾶρος*, inquit Interpres. Prior opinio Suidæ defenditur auctoritate, apud quem legitur *κρί ἢ κριθῆ. Ἐ ὄμηρος κρι ληνῶν*. Hordeum Latini dixerunt, ab horrore, quod ejus arista mordacior sit quam tritici. Vel ordeum dixerunt, ab oriendi celeritate, quod ante cætera frumenta pullulet. Theophrastus lib. viii. cap. i. Hordeum atque triticum die ut plurimum septimo, sed magis ordeum festinat. Vel ab antiquo verbo *hordus*, hordeum nuncupatum, quod apud Vultissimos significabat grandivum, Hordei descriptionem sparsim dedit Theophrastus lib. i. ca. ix. & xviii. lib. ii. cap. iiii. & v. lib. viii. cap. i. ii. iii. iv. v. x. lib. de caus. cap. i. ii. viii. xii. xiv. xv. xxi. lib. i. de caus. ca. xxvi. lib. ii. cap. xvi. Quæ hisce locis scribit, partim examinavimus, partim examinabimus. Ex omnibus istis locis talis colligitur descriptio. Triticeo & multiplici attollitur culmo, sed qui non fundatur in brachia, sed quam triticum horridiori, fragiliori breviori; simpliciter in stipula, folio nervoso, ut aridino, sed latiori; in cacumine fert spicam, ut cætera frumentacea, sed minus a foliis distantia, granum crinito textu spicatur, sed longè paucioribus tunicis contentum, quam triticum; siquidem prope nudum exstat, & omnium maxime tegumento caret, mordaciori arista; radix tenuis, palea durior ac insuavior, utpote quæ minus succi retineat. Nunc quæ hoc capite scribit Præceptor examinanda nobis sunt, *ὄϊα*, inquit, *τῶν σιλωδῶν πύρεθ κριθῆ σαφροφύλλοι τε καὶ λεοκινυόστρον*. Folium hordei triticeo locum in coronariis habere, hæcenus nec legi, nec audivi; latius esse folium experientia comprobat. Lego itaque cum Theodoro, *σαφροφύλλοι τε*. Eriam cum eodem lego *διδασκάλει*. Nudum inquit esse præceptor, hordei semen, quippe quod tunicis nullis, vel saltem paucissimis integatur. Hordei semen est in medio crassum & rotundum, utrisque extremis in acutum desinentibus, cortice potius quam folliculo, tunicave inclusum. Adhæret enim semini ut cum labore avellatur. Semen est in spica, nulla protegente membrana, ideo nudum dixit Præceptor. Quod de typha, olyra, & avena inquit, id experientia comprobat. Torum hunc locum Plinius his verbis interpretatus est lib. xvii. cap. vi. *Tunica frumento plures, hordeum maxime nudum, & arinca, sed præcipue avena*. Pro typha & olyra arincam vertit. Viri doctiores legunt *alica*, exponuntque ream & olyram. Rectius typham & olyram: sic enim Theophrastus. Ego servo vulgatum. Unicam tantum exposuit Plinius vocem olyram; quam arincam Plinium vocare, auctor Ruellius est. Sed de voce ne simus folliciti; aliud in Plinii verbis majoris est ponderis. Arincam & præcipue avenam nudam inquit, cum Theophrastus utramque *Πολύλλοι* (sic legi debet: non enim legumina sunt, sed frumentacea, legumina in siliquis ferunt) dicat, & maxime avenam. Scio avenam reperiri nudam, sed an hanc noverit Plinius, non constat. Præterquæ quod locum hunc ex Theophrasto exscripserit, illud dubitatione non caret, quod scribit triticum multis tunicis vestiri; & lib. i. v. de caus. cap. i. nudum utrumque esse dicit. Ad hoc respondendum, eo loco Præceptorem respectu arborum illud scribere, quæ crusta lignea, aut mole carnosa obducuntur; contra tenuibus tunicis frumenta, maxime triticum & hordeum. Locus iste præterea mendo non caret. Legendum, *εἰ δὲ μὴ κριθῆ καὶ ἀπυκνή τε καὶ πύρεθ* Hordeum enim multis tunicis non tegitur, sed revera nudum planè videtur. Triticum regi folliculis lib. i. cap. xviii. docuit. Culmum tritico altiorem inquit esse, quam hordeo. *Calamus*, inquit Plinius loco citato, *altior frumento quam hordeo. Arista mordacior hordeo*. De arista hoc loco nihil Theophrastus, verum spicam sublimiorem à foliis tritici, quam hordei esse. Palea, inquit Præceptor, quæ ex tritico, suavior est, quam quæ ex hordeo. Plinius loco citato. *Palea ex optimis, stramentum vero nullum comparatur*, hæc quantum à Theophrasto, qui rationem addit cur tritici palea sit suavior. Nempe quod mollior, ac succi plus retineat. Vulgata lectio inepta, *ἰσχυρότερον γὰρ τὸ μαλακώτερον*. Nam panni, coriaque quo minus madida, molliora, Quare rectè Theodorus *ἀπὸ τῶν κριθῶν*. Hordeum præterea differre à tritico inquit, quod hordeum in versus spicatur, triticum nullò versu conditum sit. Id benignè interpretandum est;

& respectu hordei hoc verum esse. Nam & tritici quædam genera in versus spicantur, verum ad summum, & id rarissime quaternos, quin etiam ut plurimum nullos in versus spicatur triticum, sed æquale undique constat. Hactenus in quibus triticum ab hordeo, & hordeum à tritico differt. Nunc hordei genera recenset. Inquit, prima differentia hæc est, hordeum aliud vulgare, aliud Indicum. Vulgare binis ternis, quaternis, quinis, senis ordinibus differt. Addit Tragus se genus quoddam vidisse in octo versus distinctum. Columella lib. ii. cap. ix. hordeum aliud hexastichum inquit, aliud distichon. Proximus, inquit, est his frumentis usus ordeus, quod rusticis hexastichum, quidam etiam cantherium appellant, quoniam & alta animalia quæ ruri sunt, melius quam triticum, & hominem salubrius quam malum triticum pascit, nec aliud in egenis rebus magis inopiam defendit. Seritur soluta, siccaque terra, & vel prævalida, vel exili. Quia constat arva segetibus ejus macescere: propter quod pinguis agro, cuius nimis viribus noceri non possit, aut macro, cui nihil aliud committitur, altero sulco seminari debet; post æquinoctium media fere sementi, si lato solo, si gracili maturius. Iugerum quinque modis occupabunt, idque ubi paululum maturuerit; festinantiis quam ullum aliud frumentum demendum erit. Nam & fragili culmo, & nullum vestitum palea granum ejus celeriter decidit, insdemque de causis facilius teritur, quam cætera. Sed cum ejus messem sustuleris, optimum est novalia pari anno cessare: si minus, stercore saturare, & omne virus quod adhuc inest terræ propulsare. Alterum quoque genus hordei est quod alii distichum, Galaticum nonnulli vocant, ponderis & candoris eximii, aded ut tritico mistum, egregia cibaria familia præbeat. Seritur quam pinguis, sed frigidis locis, circa Martium mensis. Melius tamen respondet, si clementia hyemis permittit, cum seminatur circa idus Januariæ, iugerum sex modios postulat. Rustici nostri has hordei differentias tradunt, aliud autumnale, aliud vernum esse. Autumnale solo pinguiori, vervacto vel restibili seritur, eoque corpulentius, majusque stipula & spica evadit. Radice exit parva, tenui, fibrosa, gramineis foliis, triticeis culmo bicubitali latioribus. Spica longarum alperarum mordaciumque aristarum valle munitur, ac in versus striata ordinibus constat, subinde ternis, quaternis, quinis, ut plurimum senis. Spissior posituque arctior est, uti observavit Theophrastus, quæ pluribus constituitur; semen ætate maturescit. Hoc genus Columella cantherium vocat, quod folliculo castratum enascatur. De feminis differentia mox agam, ubi ad locum illum Theophrasti devenero. Hordeum vernum, vel distichon est, vel polystichon. Distichon quod binos ordines habeat, polystichon quod plures. Hoc genus ut minori, nempe trimetri perficatur spatio; sic minus granum, minusque alens, è gratiore tum stipula, tum spica promit, proportionem quadam cum filigine semestri. Hoc alendis ferè pecoribus utuntur nostrates; gallinis, pavonibus & similibus datur. Seritur mensibus Martio, Aprili, Majoque, frigidis enim impatiens. In Indico hordeo magna differentiam esse ait, quandoquidem ramis repullulare possit. *Παροβλαστῶν* ubi dixerint veteres illud hordeum, ignoro. Supra lib. iv. cap. v. ubi hordei meminit Indici, illud non refert. Lib. viii. cap. ii. nullum frumentum regerminare inquit præter *στρωθῖον*, & *κριθαίνιον*, sed critianiam, seu, ut Gaza, hordeaginem non dicit Indicum hordeum. Nullum tamen forte aliud præter hoc intelligit Theophrastus. An itaque scripsit præceptor *εἰς κριθῶν πύρεθ ἰνδικῶν καὶ κριθῶν ἰνδικῶν*, doctiorum esto iudicium. Indicum hordeum aliud sativum, aliud sylvestre inquit esse, & ex sylvestri panes confici ait, quod etiam apud Plinium lib. viii. cap. vii. reperitur. *Hordeum Indis sativum & sylvestre, ex quo panis apud eos præcipuus*. Quærent Botanici, an hordei hoc genus sit bosmorum, cujus meminit Strabo lib. xv. *σῆδ' ἢ τὰ βοσμορῶν, ἢ φησὶ Ὀνοσίκετος. διὸν σὶ τ' ἴσ' (vulgo *σῆδ' ἴσ'* quod quid sit ignoro) *μικρότερον τὸ πύρεθ γαιῶν* ἢ *εἰ τῆς μεσοποταμίας, Φρύγι* δ' *ἐπὶ τὴν ἀλονδῆν. ἀστυμέντων μὴ ἰσχυρῶν ἐν τῆς ἀλω* & *μὴ ἐξυλίσσονται σπείρουσιν*. Bosmorum Onosicetus ait frumenti genus esse, minus tritico, & inter amnes nasci; torrevi autem cum in area excutitur, sed jurare istos, non prius ex area se elaturos, quam igni frixerint, ideo faciunt, ne semen exportetur. Meminit hujus Diodorus Sicul. lib. ii. Bibliothec. hist. Sed apud eundem non *βόσμορον*, sed *βόσπορον* legitur, *Πολὸν τὸ ὄσπερον καὶ ἀσφορον, ἴσ' ἢ ἐρῆζα, ἔ τὸ πρὸς τὸν ἰσχυρῶν βοσπορον, καὶ μὴ ἰσχυρῶν ἀπὸ τῆς ἀλω* & *τῆς ἀσφορον γαιῶν*. ——— *διτ' ἄρα κριθῶν εἰς αὐτῆς**

ἡ ἀπορία τῶν ἰσχυρῶν ἰσθῶν, ἢ ἂν χυμῶν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀσπίου
 ὁ ἀσπίου τῶν πυλίων γίνεται κερπῶν. Ἔν τῷ ἰσθῶ καὶ τῷ ἡερίῳ
 ἀσπίου, καὶ ἂν ἀσπίου συμβῶν τῶν ὀρυζῶν καὶ τῶν βοσπορῶν, ἢ τῶ
 ἀσπίου καὶ κίχου. Magna leguminum in India copia & va-
 rietas, addo oryzam & quod bosporum vocant, aliaque com-
 plura, ad vitæ sustentationem commoda. — Cum enim
 bis quolibet anno fruges in India maturescunt, semel sub
 hyemem, quando tritici apud alios fit sementis, iterum cir-
 ca solstitium æstivum, in quod oryza, bospori, sesami & mi-
 llii satio incidit. An bosporum, an bosporon, & an bo-
 smorum hordeum Indicum sit Theophrasti, in medio
 relinquo. Aliam hordeorum etiam tradit Theophras-
 tus differentiam; quod spicam aliud fert grandioerem,
 & rariorem, aliud minore & frequentioerem: in alio
 magis distare à foliis spicam, in alio spicam folio proxi-
 mam esse, uti hordeo Achilleo. Achillei hordei memi-
 nit Theophrastus lib. vii. cap. iv. & x. lib. i. cap. de
 caus. cap. xxv. & xxvi. Quibus in locis ἀχιλλεῖος καὶ ἀχι-
 λαῖος perperam, pro ἀχιλλεῖος legitur. Sic enim legendum,
 ex Hippocrate & Galeno constat, apud quos ἀχιλλεῖος
 constanter legitur, etiam apud Theophrastum ca. x. hu-
 jus libri. ἀχιλλεῖος apud Aritt. legi auctor etiam Suidas
 est. Contra ἀχιλλεῖος legi auctor Eriostianus. Achilleū hor-
 deum præstantissimum ac robustissimum esse, viri docti
 scribunt, cujusmodi Achilles suis equis objiciebat. Hoc
 postremum an verum sit, haud conitat. Achilleum hor-
 deum est. cui spica folio perquam proximo, ideoque
 à rubigine facile lædi, ex Theophrasti locis citatis con-
 stat. Galenus magnum, plenum, optimumque esse do-
 cer. Sic enim in glossis ἀχιλλεῖος κριθῶν, τὰς ἰσχυρὰς καὶ
 μεγάλας, ἀπὸ τῆς ἀχιλλεῖος ἀποκαλεῖται, ὡς φασὶ γαυροῦ βα-
 βυλωνίου. Hordeum plenum ac magnum ab Achille quo-
 dam sic nominatum, qui agricola fuisse dicitur. Idem
 Suidas, ἀχιλλεῖος, τὴν κριθῶν, κριθῶν καὶ ἰσχυρῶν, ἢ τῶ
 κριθῶν. Ἀποκαλεῖται — ἢ ἀχιλλεῖος κριθῶν αἰ ἰσχυ-
 ρῶν. Lego ἀχιλλεῖος. Quomodo enim ἀ ἰσχυρῶν, ἢ ἰσ-
 χυρῶν, μεγάλη καὶ ἰσχυρῶν vile? Eundem auctorem citat E-
 ristianus, sed ille ἀχιλλεῖος κριθῶν αἰ ὡς μίσηται καὶ ἀσπι-
 φῶν καὶ σφοδρῶν. Illud constat purum, magnum, opti-
 mum hordei genus Achilleum esse. Ultima differentia
 hordeorū est in semine; aliud, inquit, esse rotundius mi-
 nusque, aliud oblongius & majus, atque aliud candi-
 dum, aliud ad purpuram accedens. Majoris granum ut
 plurimum rubellum est, candidius minoris. Insignior
 differentia in glabritie nuditateque grani, siquidem ori-
 tur hordeum cujus granum gluma vel sponte quidem
 excidit; cum in reliquis generibus non nisi ægrè deglu-
 batur. Hordei hujus mentionem facere videtur Gale-
 nus lib. i. de aliment. facult. cap. xiv. Πολλὰ ἢ καὶ ἄλλα
 ἀσπίου τῶν ἰσχυρῶν ἰσθῶν, ἢ ἀχιλλεῖος ἢ τῶν ἰσθῶ ἰσχυρῶν
 τοῖς εἰσχυρῶν ἰσθῶ. τὰ ἰσθῶ ἢ τῶν ἰσθῶ κριθῶν τὸ πῶν, καὶ ἢ ἰσθῶ
 φασὶ καὶ πῶν, ἢ μετὰ τὴν πῶν τὴν ἰσθῶ. ἴσθῶ ἢ ἰσχυρῶν ἢ
 φῶν ἰσθῶ, τὰ ἰσθῶ ἰσχυρῶν τῶν κριθῶν, ἢ πῶν ἢ πῶν. κριθῶν
 ἄλλα, τὰ ἰσθῶ ἰσχυρῶν, τὰ ἢ κίχου ἀσπιφῶν ἰσχυρῶν. πῶν ἢ
 ἀσπιφῶν, ἢ ἀσπιφῶν ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ πῶν, ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ ἢ
 καὶ ἀσπιφῶν ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ, κατὰ ἢ τὸ ἰσθῶ τὸ
 ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ, ἀμεινὸν ἢ ἰσθῶ τῶν ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ
 ἰσθῶ τῶν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀσπιφῶν, ἢ ἰσθῶ τῶν ἰσθῶ ἢ ἰσθῶ
 ἰσθῶ τῶν. Sunt & alia permulta semina prædicti qui-
 dam ad similia, non tamen eadem penitus specie: quæ partim
 in hordei ac typhæ, partim in typhæ olyæque, aut olyæ &
 tritici medio sunt loco. Quædam verò ad olyæ, alia ad hor-
 dei aut typhæ, alia ad tritici: cæu alia ad panici, alia ad mi-
 llii naturam proximè accedunt. Quæ nomina habent alia
 simplicia; ut in Italia, ex quo alicam faciunt; alia composita,
 ut gymnocrithon hordeum nudum in Bythimia xephyrum.
 Verum satius fuerit ejusmodi nominum ac seminum disqui-
 sitione omitta, de omnibus communi quodā sermone tractare.
 Zeopyrum dicitur quibusdam seutritico-speltum, quod
 naturam habere videtur ζῆας καὶ πηγῶν, tritici & zæ: alii
 quia cum hordeo majorem similitudinem habet, cor-
 texque ei sponte abscedit, gymnocrithon vocare ma-
 luerunt. Stipula, culmo, spica, & aristis zæ est; granum
 simplicia gluma & soluta facili amictum, sed longius mi-
 nusque; quam tritici ventricosum & plenum, colore sub-
 luteo, cuticula non nihil ad fecale accedente, gustu minus
 quam communis hordei, suavi, non tamen ingrato. Cæ-
 terum hordeum distichon & polytichum, vernum primo
 exortu, gramine stipulisque, & asperis illis ac acutissimis
 aristis ferè nihil differunt; ita quidem, ut nisi spicam
 versus observes, haud facile duo genera discernere que-
 as. Observatum etiam, hordeum inter omnes fruges in
 spicam primum excrecere, nulloque præcedente flo-

re, quam primum semèn tenerrimum asperis glumis fi-
 ve involucris proferre; quod primum quidem molle
 candidumque ac lacteum quasi apparet, mox vero post
 maturitatem, quam celeriter assequitur, durefcit.
 Quodnam granum hordei & quale eligendum, Geopo-
 nical docet Auctor lib. ii. cap. xiv. τὰς ἢ κριθῶν, τὰς ἢ
 ἀσπίου, ἀσπιφῶν ἢ καὶ ἰσχυρῶν, καὶ βαρυτάτων καὶ μὴ κερπῶν.
 Τῶν δὲ τῶν ἀσπιφῶν τῶν καὶ ἐπιπῶν τῶν ἰσθῶ καὶ κερπῶν
 καὶ ἰσχυρῶν, καὶ εἰς ἀσπίου τῶν καὶ ἰσθῶ καὶ κερπῶν
 κερπῶν καὶ ἀσπίου. ἀσπιφῶν ἢ κερπῶν, τὸ ἰσθῶ τῶν ἰσθῶ, ἢ ἰσθῶ
 ἀσπίου, καὶ ἰσθῶ, τὸ ἢ πῶν τῶν ἀσπίου. Ordeum autem ple-
 num, crassum, recens, album, & quam gravissimum, & non
 contusum. Quidā pleniores spicas eligunt, quæ grana habent
 solida & perfecta, eaque in sementem reservant, præstantio-
 rem fructum ex hū capientes; semen optimum est annuum,
 bienne deterius, trienne pessimum, vetustius verò infrugiferū.
 Nobilissimi, optimi, præstantissimi que frumenti hi-
 storiam aggredior, Græcis πῶν vocatur. Gramma-
 tici πῶν, quasi ἀσπίου, pro ἀσπίου, ἀπὸ τῶν σπείρειν seminan-
 do, dictum volunt. Huic opinioni favet, quod Hero-
 dianus scribit, à Siracufis πῶν, ὁ πῶν, ὡς τὸ πῶν ἀπ-
 pellatum. Vel πῶν dicitur ab acutie, aut à similitudi-
 ne, quam cum nonnullorum fructuum granis, vel gy-
 gartis habet, quæ πῶν dicuntur, vel πῶν à flavo ruti-
 lantique igneo colore, ac fulgore. Optimum enim tri-
 ticum Columella robus vocat, quoniam pondere & ni-
 tore præstat. Robus antiquissimis latinis, idem quod
 rubens; bovem enim rustici idcirco robum vocarunt.
 Dicitur & σῖτος, id est, cibus, quæ vox cerealibus om-
 nibus convenit; huic κατ' ἰσθῶ datum. Eodem modo
 Latini frumentum vocarunt, à fruendo, quod maximo
 cum fructu hujus usus esset. Triticum dixerunt, ut Var-
 ro lib. iv. de lingua Latina scribit; quod tritum sit ex
 spicis. De tritico sparsim quædam tradidit Theophras-
 tus ac quidem eisdem ferè capitibus, in quibus de
 hordeo lib. i. cap. vii. ix. xvi. lib. ii. cap. i. v. lib. vii. cap. i. ii. iii. iv. v. x. & xi. de vitis tritici
 agit, de quibus videat lector, lib. iv. de caus. cap. xv. &
 xx. lib. i. de caus. cap. xvi. lib. ii. cap. xxvi. lib. iv. cap. i. ii. ix. xii. xiv. Ex quibus omnibus lo-
 cis talis quædam colligitur descriptio. Assurgit triticum
 leviori calamo quam hordeum, nec perinde fragili, &
 erecto, folio arundineo, angustiori quam hordeo, cor-
 tice nervoso, & maculento. Utpote quod nervo tan-
 tum constet, Spica in cacumine incondita, & æqualis
 undique constat. Granum multis tegitur tunicis, palea
 suavior, mollior, & succulentior, radicibus multis præ-
 tenuibus. Reliqua suo loco examinantur. Genera tri-
 tici plurima refert Theophrastus: primo loco recen-
 set, quæ a locis nomen acceperunt, Africum, Ponti-
 cum, &c. Quæ in quibus differant, paulo infra expo-
 nit. Deinde genera ea narrat, quæ aliunde nomen ac-
 ceperunt. Lego ex cap. xxv. lib. ii. de caus. καὶ κερ-
 πῶν, ἀσπιφῶν, ἀσπιφῶν, ἀσπιφῶν, ἀσπιφῶν. Vulgo legitur, καὶ κερ-
 πῶν, alibi καὶ κερπῶν, ἀσπιφῶν, ἀσπιφῶν. Hanc lectionem
 improbam esse, docet Plinius lib. xviii. cap. vii. Ex
 omni eodem (comi) genere grani prætelit draconiam,
 stanquam, & Selenisium, argumento crassissimi calami:
 ita pingui solo hæc genera assignabat. Hæc Plinius ex cap.
 citato hausit. Ineptum præterea, quod Alexandrinum
 inter ea numeret, quæ aliunde quam à locis nomen
 habent; præsertim cum antea Egyptii meminit. καὶ
 κερπῶν triticum dictum videtur, quod simile esset hor-
 deo decorticato. Hoc enim καὶ κερπῶν denotat. Suidas
 Κέρπῶν τὰς κριθῶν, καὶ καὶ κερπῶν ἀσπίου. καὶ κερπῶν ἢ τὰς ἀ-
 ληλεσμέναις κριθῶν. Cur κερπῶν dicitur, vix imaginari queo.
 Στεργῶν Græcis est obliquus, perversus, inordinatus.
 An nomen accepit, quod granum in spica inordinatum
 admodum gerat? An à στεργῶν nomen habet, quod ad-
 modum ob copiam premeretur, & angustaretur? An
 ἀπὸ τῶν στεργῶν ἀσπίου, quod nodos nexusque plures haberet.
 An à στεργῶν, quod exprimeret & extraheret è terræ
 humorem, nec fineret defluere. Et hoc quidem proba-
 bile. Lætum, inquit Theophrastus lib. 3. cap. xxvi.
 exigit agrum, Vberius enim succos haurit, idque quia ca-
 lamum gerit crassum. Δεσφῶν nomen, ni acceperit, quod
 convolutum sit draconis in modum, unde habeat igno-
 ro. Σελῶν ἀσπίου luna appellata ut credo. Sed cur à luna di-
 ctum, me fugit. An quod plenilunio vel secundum, vel
 ferendum? vel contra quod Novilunio terræ mandan-
 dum sit, aut contra? An verò quod sidus illud humidum
 sit? Et hoc genus tritici humoris avidum, ut lib. i. cap. xxvi.
 scribit Theophrastus. Alias recenset diffe-
 rentias

in Eyegefi σηταινδι exponit, ἥτοι ἐκ τῶν σηταινδι πυρῶν, ἢ ἀλασσημένων ἐν λεπτῶν αἰσίων, ταῖσι κρημαῖν, Quod est ex setanio tritico, aut ex farina tenui creta & cribrata, hoc est pura. Σηταινός itaque dicitur quod hoc anno satum & triticum, & farina, panisque purus est. Videamus quid commiserit Columella. Hic lib. II. cap. IX. hæc scribit, Atque adhuc de satione autumnali loquimur. Hanc enim potissimum ducimus, sed & est altera cum cogit necessitas: trimestrum vocant agricolæ: ea locis prægelidis ac nivofix, ubi æstas est humida, & sine vaporibus, recte committitur, cæteris admodum raro respondet: quam tamen ipsam celeriter, & utique ante æquinoctium vernum conveniat peragere, si vero locorum, & cæli conditio patietur, quanto maturius se verimus, tanto commodius proveniet. Neque enim est ullum, sicut multi crediderunt, natura trimestre semen; quippe idem jactum autumnno melius respondet. Non ignoravit, ut scribit Plinius, Columella genus quoddam tritici ab antiquissimis trimestre, vel trimenon fuisse vocatum; sed negat differre ab eo, quod autumnali tempore terræ mandatur. Et hoc probasset Plinius granum tritici trimestris autumnali tempore satum, vel tertio quoque mense, vel ob frigus paulo post maturum esse, vel nõ posse perferre frigus, eaq; de causa diversam naturam habere ab autumnali. Et hoc facile ex Theophrasto probasset, ut qui lib. IV. de caus. cap. XII. trimestre maturè non ferendum docet, quod ob imbecillitatem frigus perferre nequeat. Minus rectè Adversariorum Auctores. Nec quia neutiquam perferre Hyemis rigores potis sit, satio in vernum teporem differtur, ut autumnat, sed quod amissa tempestiva autumnus sementis occasione, propter vel imbres, aliave incommoda. Hujus serotina satio subsidium venit agricolis. Contrarium tamen docet experientia. Nam si quod æstivum vocant apud nos, five quod vere feritur, ac post quinque menses meritur (nullum enim genus tribus mensibus perficitur) autumnno quis serat, vana spe expectabit aristas. Diversum etiam genus esse hoc docet, quod granum rotundius ac minus ferat æstivum. De tritici generibus, hæc Columella lib. II. cap. VI. Tritici genera complura cognovimus. Verum ex his maximè ferendum est, quod robur dicitur, quoniam & pondere & nitore præstet. Secunda conditio est habenda siliginis, cujus species in pane præcipua pondere deficitur. Tertium erit trimestre, cujus usus agricolis gratissimus; nam ubi propter aquas, aliamve causam matura satio est omissa, præsidium ab hoc petitur. Id genus est siliginis. Reliquæ tritici species, nisi quos multiplex varietas frugum, & inanis delectat gloria, supervacue sunt. Hæc tria genera rustici Batavici norunt; ac primum genus felicissime in Zelandia provenit, nec non in quibusdam Ultrajecti locis, in Batavia, Frisia aliisque regionibus circum jacentibus locis, immo locis compluribus ipsius Ultrajectinæ ditioris satum degenerat, nec ita ponderosum aut nitidum, candidumque est granum. Farina etiam, panisque qui ex Zelandico conficitur tritico, candidus admodum est; candore multo inferior est, qui ex grano, licet candidiore, in Batavia nato conficitur panis farinaque. Solum itaque cælumque causa, cur præstet Zelandicum triticum. Huic simile, quod ex Cilicia Corsicaque adfertur; non ita tumidum sed solidum, flavum, grave, & siccius, mansuque minime muscidum, sed friabile & nitidum. Huic non dissimile quod ex territorio Stetinense ad nos adfertur. Secundæ bonitatis notæ est, quod ad nos aliundè adfertur Polonicum. Illud nec æquè grave, nec panem æquè candidum reddit. Inferiori loco habendum quod ex Moscovia adfertur. Notant Adversariorum Auctores ex solo Hispanico squallido advectum fuisse pellucidum rubellum, rutilum, sed adeo durum, ut quia molis frangi vix posset, à Flandris mercatoribus sperneretur. Quapropter id duntaxat discriminis inter robur & siliginem, quod hæc minus excocta, succoque blennofo & cocto, robur vero elaboratiore, tenuiore, & magis grato adolevit. Columella tamen hanc tantum novit differentiam, quod pondere in pane deficit, ita ut verisimilius sit Zelandicum triticum robur, Batavicum siliginem esse. Finem ut huic de tritico historiæ impo-

nam, notas optimi tritici addam, ex lib. I. cap. II. Galde aliment. facult. Eisi ἡ αὐτῶν προσφιλέτατοι μὲν, οἱ πυκνοὶ καὶ πεπλημένῃ ἔχοντες ὄλην τῶν ἰστίων, ἀς μόνος ὑποπύθουσαν ἀλαρεῖός. πλείον γὰρ ἔτοι προσφὴν διδύασιν τοῖς σώμασι. ἐξ ὄγκου βροχίως. οἱ ἐναντίοι τῶν βροχίως μὲν ὑποπύθουσαν ὑποπύθουσαν, μετὰ ἡ τῶν θορῶν ἀραιοὶ & κῆνοι φαινόμενοι, βροχίως διδύασιν προσφὴν ἐξ ὄγκου πολλῆ. οἱ δὲ ἐστὶν βροχίως ἐκπύθουσαν ἔχοντες, ἐνρήσας ἐκπύθουσαν πολλὰ τὰς πυκνῶς, ἔτοι δ' εἰσὶν καὶ τῆς ἰστίων τῶν χυμῶν ἐκπύθουσαν. βασιμίζου ἡ γὰρ τῶν φύσιν αὐτῶν, ἐξ αὐτῶν ἐπισκοπεῖται τῶν ἔξωθεν ἢ ἔξωθεν, τῶν ἔξωθεν ἰστίων, ἀλλὰ & ἀλαρεῖτες & θορῶντες, καὶ ἡ πρὸς εἰρηται πολλοὶ γὰρ ἔξωθεν ὑποπύθουσαν καὶ πυκνοὶ φαινόμενοι, ταῖς ἰστίων ἰστίων ἀραιοὶ τῆς καὶ κῆνοι καὶ λευκοί. πλείον γὰρ ἔτοι πύθουσαν ἔχοντες, καὶ εἰς αὐτῶν ἀλιόθεν ὑποπύθουσαν τὸ λιπύθουσαν ἀλευροῖ (vulgo τὸ αἰστίων τῶν λευκῶν) ἄρτους οἱ τῶν λοιπῶν ποιήσασθαι, τὰς πύθουσαν ἀραιοῖς ζορῶντες, ἀλιόθεν μὲν αὐτῶν πύθουσαν. Inter tritica plurimum habent alimenti, quæ densa sunt, totamque substantiam adeo habent compactam, ut dentibus vix dividi queant. Talia enim exigua mole, corpora plurimum nutriunt: quæ vero in sunt contraria, quæque dentibus quidem facile franguntur, fractaque, rara, ac laxa apparent, magna mole exiguum reddunt alimentum, Quod si utrumque parem molem pendere libuerit. Quæ densa sunt multo graviora esse comperies. Hæc etiam sunt colore etiam laxis flaviora. Explorare autem horum naturam, non simpliciter oportet, superficiem externam duntaxat contemplando, sed dividendo, quoque ut diximus, ac frangendo. Multa enim quæ extrinsecus flava ac densa fuerunt visa, rava intus, laxa ac alba apparuerunt. Quæ sane furfuris habent plurimum: & siquæ posteaquam molita sunt, tenuissima farina excussa ex reliquo panes quos piteias, id est, furfuraces appellant, fecerit parum quidem ipsas alere. Notas tritici optimi Geoponicus auctor etiam tradit lib. II. cap. XII. Ἐπιλεπτοὶ τῶν ἀραιῶν οἱσὶν ἰστίων καὶ ἀραιῶν, καὶ σπυροῖν, καὶ λείων. τῶν ἡ γὰρ ὑποπύθουσαν καὶ πομπύθουσαν. τῶν ἡ δὲ τῶν ἀραιῶν δόκιμοι, φουγοῖ ἡ γὰρ τὸν κερμῆνον & πύθουσαν. Frumentum quod ferendum est eligemus generosum, plenum, solidum ac læve, ceu nitidum glabrum, æquale. Colore verò ad aurum inclinante, & quod utilissimum & gratissimum est, hoc ex panificio cognoscitur, fugiendum contra confusum & rugosum. Illud penè oblitus eram, de bactriano tritico; eos errare qui frumentum vulgo Turcicum dictum ex Bactriis allatum triticum putant. Illud enim, ut scribit Theophrastus, triticum refert, sed magnitudinem olivæ nuclei excedit: contra frumentum Turcicum vulgo dictum nullam plane cum tritico similitudinem habet; culmo assurgit arundinaceo, rigido, solido, fungoso & candida medulla facto, ac multis articulis geniculato, quinum senuve pedum proceritate, inferiore parte crasso, ac subinde purpureo, superiore paulatim extenuato. Folia sunt lata, longa, venosa, arundinacea: spicæ summo caule dodrantes, jubæ ferè modo multiplices, muticæ, pro-cumbentes, vacuæ, nullum (raro naturæ luxu, quod in aliis raro conspicitur fructibus) granum gignent; instar tamen secalis florescentes; flore aut candido aut luteo, aut purpureo, prout videlicet fructus coloratus erit. Fructum ferunt prægrande, veluti spicæ, quæ ex culmi geniculis, atque ab uno culmo tres quatuorve, alterno exeunt ordine, multis foliaceis ac membranosis tunicis veluti vagina quadam obvoluta, & quæ longè tenuesque capilli prominent, singuli singulis granis ad-hærentes; semina magna sunt ervillæ magnitudine, quæ mediastino hærent angulosa, superficie vero rotunda: colore alias candida, alias lutea, purpurea, rubra, nigra atraque, sapore dulcia ac suavia, quæ in ordines ac versus octo aut decem digesta arctissimè conjuncta nascuntur. Radicibus nititur hoc frumentum multis, fibrosis ac firmis. Americæ ac vicinarum insularum incolæ mais, id est, mairium & mairum vocant. Apud Peruvianos, ut referunt qui illic fuerunt, toto fere vertente anno, potest seri ac meti. Est quod trimestri, bimestrique, aut sex hebdommarum spatio maturat, pro ut terræ aut ætheris fert temperies, nec dispar sementis fertilitas in Asiaticis orientalibus Indiis. Plura de generibus mais qui velit, adeat Phytopinacem Brunhii.

Duo universi frumenti esse arandi tempora. Deque ciceris differentis, siliquarum- que in figura.

Ομοίως δὲ καὶ δύο ἀρότους ὡς εἶκοι παντὸς τῆς σίτης πικρῆς. τὸ ἰδὸν, χιμιμερον, τὸ ἦ, ἠελόν. ἐν ᾧ καὶ τὰ ὄσπρια καὶ ἀβάλλασιν. εἰσὶ δὲ οἱ ἰδὸν κατὰ τοὺς αἰράων ὡσπερ ὁ Ποντικός, καὶ ὁ Αἰγυπτίος. κατὰ τοὺς Ἰπτικῶς καὶ ὁ Σικελός, καὶ μάλιστ' ὁ Ἀκρωγαντίνος, καὶ αἰρώδης ὁ ἦ Σικελός, ἴδιον ἔχει τὸ μελάμπυρον καλὸν ἰδὸν ὅ ἐστιν ἀβλαβές. ἔχει ὡσπερ αἶμα βαρὺ ἔτι καὶ φαλαγγίς. ἀλλὰ τὰ ἰδὸν τοιαῦτα κατὰ πρὸς ἐλέχθη, καὶ χῶρεσι ἀναστεινόν. καὶ ὅσον Ἰπτιβάλλη τοῖς γένεσιν. ἐν ᾧ τοῖς ὄσπριοις ἔχει ὁμοίως ἐστὶ λαβεῖν τὰς τοιαύτας διαφορὰς. εἴτε ἔν τῳ μὴ ἐξαιτῆζῃ ὁμοίως, ἀπε καὶ τῳ μὴ μονοφθέστῳ τυγχάνειν. ἔξω γὰρ ἐρεβίνθος, καὶ φακὴ, καὶ ἐπ' ὀλίγον κυάμω, καὶ ὄροβω, κατὰ ὅσον ἢ τῷ σπέρματι καὶ τῶν χυλῶν διαφορὰ. τῶν ἄλλων, ἔπι πικρῶν ἰδέας. οἱ δὲ ἐρεβίνθοι ἔτι τῶν μεγάλων, ἔπι τῶν χυλοῖς, ἔτι τῶν χρωμάτων, καὶ τῶν μορφῶν, διαφορᾶσιν. ἔπι οἷον κροῖ, ὄροβιαῖοι, ἀνά μέσον Ἰπτικῶν ἢ τῶν λευκῶν καὶ γλυκύπερα. καὶ γὰρ ὁ ὄροβω, καὶ φακός, καὶ ἐρεβίνθος, ἔπι κῦαμος, καὶ σήσαμον. ἐστὶ γὰρ καὶ σήσαμον λευκόν. ἀλλὰ μάλλον ἐν τοῖς τοιοῖς δὲ ποιεῖν ἐστὶ τῶν διαφορῶν. οἷον Ἰπτικῶν πάντων. τὰ ἐλλέβορα, τὰ ἰδὸν, αὐτῶν τῶν διαφορῶν καὶ ὡσπερ συμψεύδονται τυγχάνει κατὰ πρὸς ὄροβω, πίσης, ἔπειθ' ὁ πλεῖστον. τὰ ἦ καὶ λιπαρὰ πεφραγμένα κατὰ πρὸς ἴριον. ἐπὶ δὲ μάλλον καὶ ἰδίως τὸ σήσαμον. ἔπι ἰδὸν μακρόλοβα, τὰ δὲ ἐρογυλάλοβα κατὰ πρὸς ἐρεβίνθος. ἀνάλογον δὲ ἀκροβθεῖ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν σπέρματων. ἐλάττω γὰρ ἐν τοῖς μικροῖς. ὡσπερ ἐν τῷ τῶν ἐρεβίνθων, καὶ ἐν τῷ τῶν φακῶν. καὶ ὡσπερ πλεῖστον δὲ ἴσως αἱ τοιαῦται, καὶ αἱ Ἰπτικῶν σπυριῶν ἐλέγχον, ὡς τῶν σακχῶν καὶ αὐτῶν τῶν κερπῶν. ἐπεὶ καὶ οἱ καλὸν ἰδὸν ἰδὸν, ἔπειθ' ἀκροβθῶν τοῖς σπέρμασιν εἰσὶν οἱ ἰδὸν. ἐπιπλατῆς, ὡσπερ οἱ τῶν φακῶν καὶ τῶν ἀφάκης. οἱ δὲ κυλινδρῶδες μάλλον, ὡς οἱ τῶν ὄροβω. τὰ πίσης γὰρ τὰ σπέρματα ἐκατέρωθεν τοιαῦτα τοῖς ἀκροβθῶσιν. ἀλλὰ τῶν ἰδὸν τοιαῦτα διαφορὰς πλεῖστος ἂν τις εὐροὶ καθ' ἕκαστον, ὡν αἱ ἰδὸν κρινῶν πᾶσιν, αἱ δὲ ἴδιαι καὶ γένος. ὅτι δὲ πάντες περὶ σπέρματι τοῖς ἰδὸν, καὶ ἔχει κατὰ πρὸς ἀκροβθῶν, τὰ ἰδὸν, ὡσπερ ὁ κῦαμος, καὶ ὁ ἐρεβίνθος, τὰ δὲ, καὶ ἐγκοιλόν, ὡσπερ ἴριον καὶ ἄλλ' ἀτῶν τὰ δὲ ἔτι ἰδὸν εἰ φαυρῶν, ἐλάττω δὲ καὶ ὡσπερ ἀποσημαίνωσιν μόνον, δὴ ἴδιον ἰδὸν, ἀπὸ τῆς ὄψεως. ἐξ ἧς καὶ ὅταν σπυρῆ βλαστῆναι (ἔριξ). κατὰ πρὸς ἐλέγχθη. κατὰ πρὸς ἀκροβθῶν καὶ αὐτὰ τρέφεται περὶ σπυρῆσιν τῶν λαβῶν, μέχρι ἂν πλεωθῇ. φαυρῶν δὲ ἐστὶ καὶ ἐκ τῶν νῦν, καὶ ἐκ τῶν περὶ σπυρῆσιν. ὡς ἰδὸν ἔν τῳ καὶ τῶν διαφορῶν, ἄλλως.

ET quidem arandi tempora universi frumenti duo videntur statuere. Alterum hybernum: alterum vernum, quo etiam legumina ferunt. Ad hæc in genere, frumentorum aliud purum lolii nascitur, ut Ponticum, atque Ægyptium. Purum & Siculum fatis, & præcipue Agrigentinum sine lolio exit. Siculo proprium datur, quod melampyrum vocant: quod est innocens, nec sicut lolium grave, & caput tentans. Sed hæc quidem (ut dictum est) locorum naturæ adscribi decet, idque agere quantum singulis generibus convenire videatur. In leguminum genere pari modo differentias sumere non licet: aut quod aliter considerentur, aut etiam quod illa magis uniformia sint, nec idcirco tales differentias admittant. Etenim præter cicer, & lentem, & aliquatenus fabam, & ervum; quod colorum, saporumque ratio differentiam faciat; cætera nullis generibus discernere solent. Ergo cicer, & magnitudine, & sapore, & & odore, & forma, pleraque differentias ostendit, ut * arietinum & columbinum. Candida inter omnia dulcedine præstant. Etenim ervum, & lens, & cicer, & faba, & sesama. Nam & sesama genus quoddam candidum datur. Sed differentias hinc potius accipias: videlicet ex his omnibus, quæ siliquis inclusa proveniunt. Eorum enim alia non interfecta, sed quasi invicem contingentia constant; ut ervum, pisum, & pars pene maxima: alia magis & peculiarem in modum sesama. Item alia in siliquis longis, alia in rotundis; ut cicer. Et quidem feminum multitudo, pro magnitudinis ratione sequitur: minora enim in paucis, ut in cicere, & lente. Quæ quidem differentia similes fortasse, ac illæ habentur, tum quas frumentaceis tribuimus; ut in spicis & ipsis fructibus. Nam & quæ siliquæ appellantur, feminum fere rationem sequuntur. Aliæ namque leviter latæ, ut lentis & aphace; aliæ cylindratæ potius, ut ervi & pisi. Figuram enim hujuscemodi hæc ista habent. Sed hujusmodi differentias multas per singula reperire possis, quarum aliæ communes omnibus, aliæ generatim propria habentur. Nempe, quod omnia siliquis adherent, & veluti quoddam principium inde obtinent. Aliæ * eminent, ut faba & cicer. Aliæ concavum, ut lupinum, & alia quædam. Aliæ non æquè expressum, sed minus, ac veluti indicium principii tantum. Constat tum ex ipso aspectu (cernitur enim principium quo & sata germinant atque radicanter, ut initio diximus: & annexa siliquis nutriri, dum consummentur, aptissime possunt) tum ex iis, quæ nunc, & ante satis dicta putamus. Sed de differentis hæctenus.

† κίφω καλο- ρίς.
† οἷον κροῖ, ὄροβιαῖοι καὶ οἱ ἀνά μέσον.
* ἰδὸν.
† ἀκροβθῶν.
* ὑποπλατῆ- τοῖς.
† ὄροβω, ἐπὶ πίσης, τὰ σπυρῆσιν γὰρ ἰσοπέρι- ον.

† Addeve.
† Et colores
* Vis arien- tina & co- lumbina, & quæ inter utraque media sunt.
† Sesamum.
† Verum- que habet.
* Exstant

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

ΚΑΙ ὅσον ἰπτιβάλλη τοῖς γένεσι. Toties decantatam, repetitam, inculcatam, illam calis, locique attributionem, cum dixit, subdit & hoc: addi ab eis naturæ genitum, quantum aliis locis, aliisque celo desideretur. Si enim conveniat terræ cum semine, ibi apponi, quantum desit alibi. In Theodoti Codice suspicor mendosè legi, agere, scribo, addere.

Ἐξω γὰρ ἰπτιβ. Facetum Philosophum, qui cum legumina ex quorundam sententia neget in species dividi: eximit cicer, lentem, fabam, ervum. At præterea quid reliquum est? Quin & vitia duas habet species, quæ in florum colore discernuntur. Phaselis autem quot? Duo genera summa: aliæ ervum dolichū. Qui an sit Smilax Dioscoridis, provisum est in hisce notis nostris. Alterū humile. Colores in his, albus, fuscus, lutescens.

Kkkk 2

luteus, sanguineus, carneus, fulvus, cinereus, varius, niger. Ad hæc ait infabris, & illis alis nullam observari differen-
tiam, nisi colore, & succo. Quid tum postea? quam aliam spe-
ties in fructibus? adde etiam magnitudinem. Si quisdem &
pufillæ sunt & grandissimæ aliæ. Bodescas vocant Vascones.
Sesami quoque non unam esse speciem discemus ab ipso, qui
infra ait: ἴσθι γὰρ καὶ σίκαμον λευκόν. Lege, ἢ πικρὸν.

Theodorus in Cicerum differentiis addit, odorem. Non est in nostro Codice: nec apud Plinium memini.

Οἷοι κελοί, & ἀργεῖαι τῶν ἀνά μίσθον. Sic lege. *Ve Arietinum ab eruaceo distet eo, quod in medio est, scilicet umbilico. Sunt enim rostrata arietina; tametsi alia quoque ratio est figuræ. Rotunda namque sunt τῶν ἀργεῖαι. Arietina angulata. Pecioli dicuntur à nostratibus. Columbinū illud à Plinio.*

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

U Ti duo ferendi, sic duo etiam sunt arandi tempora, vernum & hybernum. De arandi temporibus hoc loco nihil dicam. Adeat lector lib. I. de caus. cap. xxv. xxvi. xxvii. ubi multa plurima eaque notatu dignissima, ac verè aurea de arandi temporibus, more, modo, legibus refert. Videat Lector quæ à nobis ad librum citatum annotantur.

Ἐπι γὰρ, Refert frumentum aliud nasci lolii expers, (de lolio vide cap. VII.) aliud contra multo lolio conspurcatum esse. Purum frumentum dicit, in quo non nascitur lolium; tale esse Ponticum atque Ægyptium. Addit Siculum quod in Agrigentino provenit agro. Siculum licet lolio careat, alio tamen, sed minore vitio laborat. In eo enim, inquit, nascitur quod melampyrum vocant; quod innocens est, nec caput, ut lolium, tentet. Hæc postquam dixerat, concludit de frumentis orationem, ac inquit, locorum naturæ hæc adscribi debere. Subdit & hoc, addi ab eis naturæ generum, quantum aliis locis, alioque cælo desideretur; Si enim conveniat terræ cum semine, ibi apponi, quantum desit alibi.

Μελαμύρον. De melampyro pauca modò dicenda, Ubi nascatur jam dictum est. Meminit & melampyri Galenus lib. I. de aliment. facult. capite ultimo, τὸ μελαμύρον καλεῖται οἱ μεσοβολλῆς ἰσθρὶ καὶ αὐτὸ γεννᾷται τῶν περὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἀπολείπειται πᾶσι τοῖς τοῖς ἐν ταῖς ἀργεῖαις κελύξαις. Melampyron quoque nuncupatum ex tritici quoque mutatione generatur, sed pravitate quam plurimum à lolio relinquatur. Dioscorides lib. III. cap. cxxxix. crataegoni folia melampyro comparat. Φύλλα ἔχει ὁμοία τῆς μελαμύρου. Folia habet melampyri similia. Plinius lib. xxvii. cap. VII. crataegonum spicæ tritici simile facit. Quod dum scriberet, fortasse cum spica triticea, non quidem ipsius folia, sed culmorum cacumina, conferre, proposuit. Melampyrum vulgo *perets-bloemen* & *hope terwe* id est, *vaccinum triticum* vocant. Caulem promit cubitalem, aut minorem, in alas divisum; folia oblonga, acuminata, nigricantia, per oras serrata; spicas in summo caulium latas, crassas, aspectu pulchras, foliorum florumque purpureorum plenas; quæ postquam defloruerunt virent, ac complures folliculos latos proferunt, in quibus bina ut plurimum semina, triticeis similia, sed minora, nigrioraque. Exit in arvis unà cum tritico ac secali, & lætio, potissimum pingui ac restibili agro. Vitium est tritici, & comes importuna, vaccis pabulo grata & innocua, & in quam triticum minus laudatum abiisse videtur. Huic subjungunt Adversariorum Auctores melampyrum perpuffillum luteum. Dodranthem, aut lesquiiniam vix superat: tota facie superiorem præferit. Sed flos illi luteus, & folia altius divisa, coronopo propiora. Prius floris colore variat. flore est inferne; supernèque puniceo, medio candido, foliis laciniatis, sic infernè puniceo, superne luteo, foliis minoribus: flore luteo, in summo albicante, inferne candido, superne luteo, sic ex albo viridique mixto.

Ἐπι γὰρ, Ad hunc Theophrasti locum hæc annotavit Doctiff. & incomparabilis Scaliger. *Facetum, inquit, Philosophum, qui cum legumina ex quorundam sententia neget, in species dividi; eximit cicer, lentem, fabam, ervum. At præterea quid reliquum est? quin & vitia duas habet species, quæ in florum colore discernuntur. Phaselus autem quot? Duo genera summa; alterum dolichum qui an smilax Dioscoridis, provisum est in historiis nostris. Alterum humile. Colores in his albus, fuscus luteus, sanguineus, carneus, fulvus, cinereus, varius, niger, ad hæc ait in fabis, & illis aliis nullam observari differentiam, nisi colore, & succo. Quid tum postea?*

Lege, ἰσοβῆ, non ἰλλιβογγ. *Siliquata, & ἀλλοφρακτι non dissepta. Et λαο: non λαῖν.*
 Ὅτι οἱ ἰσοβῆ. Ἐπί γὰρ τῶν στικεῖων ἐπιτίθειται τῶν αὐτῶν τοῖς ἀργεῖαις. Theodorus legit, καὶ Ἐπί γὰρ τῶν στικεῖων γὰρ. Rectè. Et omittit, ἐπιτίθειται, non rectè. *Vtrique scilicet tam pifo, quam ervo, sunt rotunda, non lata, Plinius tamen pifo snæqualem attribuit rotunditatem.*

Dicit leguminum umbilicos inter se differre, aliquibus enim extare. Hoc enim est, ἀστικεῖον. Theodorus, eminnere. Assignat exemplum fabæ. Sanè inter semen, & siliquam perpuffilla ligula est, qua committitur parieti. Verum neutriquam ea est seminis pars. Non est igitur, ἔρχο. Quare in faba quoque nota illa principii depressa est, non emnès: sed illi in vertice, huic ad dorsum, venunculi figura.

quam aliam spectes in fructibus? adde etiam magnitudinem, siquidem & pufillæ sint & grandissimæ aliæ. Bodescas vocant Vascones, sesami quoq; non unã esse speciẽ discemus ab ipso, qui infra ait, ἴσθι γὰρ καὶ σίκαμον λευκόν.

Ἀλλὰ μάλλον, Cicerum recenset differentias, dicitque differre magnitudine, sapore, colore, & forma, Cicer aliud majus, aliud minus esse notum est. Arietinum, quod vulgo vocant, majus esse ervino constat; quamvis contrarium Galeni libri doceant. sed de eo mox. Saporem aliud habere, vel magis; vel minus amarum, ipse docet Theophrastus, cum inter omnia leguminum genera candidum dulcissimum inquit. In colore non minor observatur differentia. Theophrastus cicer aliud colore albo, aliud ruffo, aliud nigro, cap. sequenti scribit. Cicer album & rubrum quod ex subrubente purpureum est, ostendunt officinæ; rarius nigrum videtur. Forma differunt. Nam ervinum rotundum est, arietinum angulosum, turbinatum, unoque angulo acuto præditum, quasi rostratum foret. Inter utrumque medium est forma quod sylvestre vocant. Dioscorides lib. II. cap. cxxvi. Γίνῃ δ' ἀργεῖον ἐπιβινθῶν ὁμοίον τοῖς φύλλοις τῶν ἡμερῶν, ὁ μὲν ὄρνυς, τὸ ἔργον δ' ἀστικεῖον. Est & sylvestre cicer foliis sativo simile, odore acris, sed semine discrepans. Exiguum enim est, durum, planum, splendens. Doctiff. Scaliger legit τὸ αἰὶ μίον, ut arietinum ab ervaceo distet eo, quod in medio est umbilico. Vulgata, ut dixi, lectio servari potest, si dicamus medium forma figuraque esse inter arietinum, & columbinū. Quare sylvestre esse dixi. Errant qui orobæum ervinum, sive, ut Plinius, columbinum colore tantum differre ab arietino putant; cum tamen arietinum & album, & orobi colore reperitur. Accedit quod Plinius forma differre ait li. xviii. cap. xi. Differentia inquit, plures magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti valde simile. Vnde ita appellatur, album nigrumque. (officinæ album, ut dixi, & ex subrubente purpureum ostendunt) Est & columbinum candidum, rotundum, leve; arietino minus, quod religio pervigiliis adhibet. Priori opinioni favet Columella lib. II. cap. x. Cicer, inquit, quod arietinum vocatur, itemq; alterius generis, quod punicum. Corrigunt puniceum. Malo ex Plinio pumilum. Experientia docet esse minus. Illud enim orobæum est quod supra descripsimus ex Lobelio. Nec obest quod obtuse triangulare videatur semen, siquidem nihilominus teres est. Tale rotundum dicitur, eandemque quam filiqua arietini rotunditatem habet. ἔπι γὰρ dictum est, ut Plinius refert, quod semen ferat arietino capiti quadantenus simile. Suspiciatur Eustachius κελύξαις dictos propter magnitudinem. De nomine Cui, Cræsi filii, ut est in fabulis. Favent Eustachio verba Sophoclis apud Athenæum lib. II. Ὁ πατρὸς ὁ πατρὸς πολὺ μέγιστος ἐστὶ κελύξαις ἐπιβινθῶν. Ex his locis corrigendus Galenus lib. I. de aliment. facult. cap. xxii. ac lego Μελανὸς δ' οἱ στικεῖοι καὶ μακροὶ (vulgo μακροὶ; facicilis unius litteræ lapsus) καὶ βίθουσι αὐτῶν μέγιστοι καὶ κελύξαις κελύξαις. Nigra autem sunt atq; magna (parva) in Bithynia maximè provenientia, arietinaq; ipsa nuncupant.

Ἐπι πῶσι τὰ λευκὰ — Verba hæc non intellexit Plinius. Theophrastus, dulcissimum, inquit, in omnium leguminum generibus, quæ colore candida sunt. Exempli gratia datur sesamum, ervum, faba, cicer candidum, rubrum, nigrum, purpureum. Ex his omnibus quod candidum est, dulcissimum esse dicit. Quod an omni ex parte verum, sit dubito. Candidum cicer rubro dulcius non est, nec etiam magis amarum, eisdem nempe saporis. Idem de reliquis dicas. Errat doctiff. vir, cum mentem Theophrasti putat, præter omnia memorata ciceris genera reperiri candidum; cum in omnibus generibus

bus in quibus candidum reperitur, dulcissimum inquit: quod sequentia satis ostendunt, καὶ γὰρ ὁ δρόσος... Cur quæso hoc addidisset, si verba... Plinius latini nominis vicinitate deceptus... Dulcissimum autem id quod ervo simillimum, firmissimumque quod nigrum & rufum, quam quod album.

Et n. Aliam siliquarum recenset differentiam, de qua hæc apud Plinium lib. xvi. cap. xii leguntur. Siliquæ rotundæ ciceri, cæteris leguminū longæ, & ad figurā seminū latæ, pīso cylindræcæ, fæscolorū cum ipsīs manducant granis. Quod inquit feminum multitudinē pro magnitudinis ratione sequi, id an omni ex parte verum, haud scio.

tamen in siliquis lutei plura sunt semina, quā in arabici. Pisum cylindratam habere siliquam, id est longam & teretem, verum est. Semen autem teres esse, haud verum videtur. Angulosum enim est, sive inæquale, ut recte Plinius, lib. xvi. cap. xii. observavit. Dicendum, pisum dum viret sive recens est, talem figuram habere, angulosum evadere, sive inæquales angulos accipere dum exsiccatur; Præceptorem ergo de recenti viridique semine loqui, Plinium de exsiccatō. Nec illud quoque omni ex parte verum videtur, siliquis feminum rationem sequi. Nam loto tetragonolobo siliqua quadrangularis, granū autē rotundum; lathyrus siliquas habet cylindræcæ, sed latas & compressas; granū ejus est angulosum; lens sanē habet siliquas latas, grana vero rotunda. Dicit præceptor, ad latitudinē vergere, nec exacte rotunda esse, uti nec revera sunt.

Omnia grana leguminum, inquit, siliquis adhærere, ac veluti inde quoddam obtinere principium, sed in nonnullis extare, in aliis concavum esse, &c. Inter ea quæ extant numerat fabam. Sanē inter semen & siliquam perpufilla ligula est qua committitur parietī; verum ea neutiquā est seminis: non est igitur principium, quare in faba nota illa principii depressa est, non eminēs sed illi in vertice, huic ad dorsum renunculi figura.

Κ Ε Φ. 5.

C A P. VI.

De leguminum & frumentorum satum, tum de stercoreatione. Quæ cuique agro convenient semina. Quando imbres profint, quando noceant frugibus. Quod solum quid præstare possit.

Σ Πείρειν δὲ ζυμφέρει πάντα μάλιστα μὲν ἐν τοῖς δρόσοις & μέλι, ἀλλὰ ἔτι ἐν ἡρόσιν πνευ καταβάλλασι, ἔτι ἐν ἡρόσιν πνευ καὶ κελύφας, ὡς μάλιστα ἀνταρκεῖν διωάμεθα, ὅσα μὴ ὄρνισιν, ἢ ἀλλοῖς θηρίοις... Πιπίνης ἢ χῶρα, δοκεῖ γὰρ ὡς ἴππιαν ἀνεπιτήδειον ὁ σπορὸς ἐν τοῖς ἡμίβορξι. ἀπὸ τῆς γὰρ καὶ ἀναλακίης τὸ σπέρματ' ἔσται συμβαίνῃ πῶς ἀναφύεσθαι πολλὰ, μὴ δὲ τὸ σπορὸν ὑδὼρ ἴππινεσθαι πῶς ζυμφέρει πᾶσι ὅσα δυσβλαστὴ γίνεται μᾶλλον ὡς περὶ ὅ, τὴν κῶρα ἐδὸκ' ἔτι τῆς θερμῶν, σήσαιμον, καὶ κῶρα, ἔτι ἐρύσιμον πικροσπορῆν ἢ μανόσπορῆν, καὶ πᾶσι τὰς χῶρας βλέποντα γρη. πλεῖον γὰρ ἢ πείρα, καὶ ἀγαθὴ διωάται φέρει τῆς ὑφάμεως τε καὶ λεπτήσ. καί τ' ἐλέγεται πρὸς λόγῳ, ὡς ὅτι μὲν πλεῖον, ὅτι δὲ ἔλαττον ἢ αὐτὴ δεχεται χῶρα. ἔτι οἰωνίζονται τὸ πλεον ὡς ἐκ ἀγαθῶν. πᾶσι γὰρ εὐθύς φασὶ τὴν γῆν ἔσθαι μὲν ἐν ἴσῳ εὐθὲς ἐργάζεσθαι λόγος. εἰ δὲ τις πᾶσι τὰ σπέρματα θεωροῖ, καὶ μάλιστα γὰρ πᾶσι τὰς τῶν πείρας, ἀμα τὰ ἐδάφει, ἔτι τῆσιν ἀναθεωρῶν τίνα γὰρ πᾶσι τὰ πνεύματα καὶ τὴν ἡλίον, οἰκότερον ἀναλαμβάνῃ τὰς ἀναφορὰς ἀνάλογον δὲ ἔχει καὶ ἢ κῶρα πᾶσι τὰς χῶρας. νεῖς δ' ἀμείνον ἢ χῶρα μέρους τῆς ἐαρινῆς. ἐνιαχὲ ἢ ζυμφέρει, βαθείως δρόσισιν, ὡς περὶ ἐν Συρίᾳ διὸ μικροῖς δρόσοις χεῖρον. παρ' ἀλλοῖς δὲ, τὸ λίαν ἐργάζεσθαι βλάπτει καθ' ἅπαν ἐν Σικελίᾳ. διὸ καὶ τῆς ξένων, ὡς εἶκοι, πολλοὶ διαμαρτάνουσι. ταῦτα μὲν πᾶσι τὰς χῶρας. διαρῆσι δὲ τὰ σπέρματα, ποῖα πῶς πᾶσι τὸ σπορὸν. ἐν γὰρ τῆς χῶρας πᾶσι τὸν μᾶλλον, ἢ κελύφας καὶ ὅλας σῖτον, ἢ χεδροπά. καὶ ὅλας ἐν τῆς χῶρας, καὶ ἀναφορὰς καὶ κῶρα. καὶ γὰρ αὐταὶ πᾶσι τὸν μᾶλλον, ἢ κελύφας. δεχεται ἢ ἐπιμβόριαν μᾶλλον πᾶσι τὴν κελύφας. ἔτι τῆς ἀναφορῆς φέρει μᾶλλον, ὡς ὅτι τῆς αὐτῶν τῶν πᾶσι τὴν ποῖα πᾶσι τὸ σπορὸν. οἷον ἀγαθὴ, καὶ πείρα, καὶ ψαφάρᾳ, καὶ λεπτῆ τῆς ἀλλοῖς ὁμοίως, ὑδὼρ ἢ ὅταν μὲν χλοφορήσῃ καὶ κῶρα, πλεῖον ἀπᾶσι ζυμφέρει. αὐθῆσι ἢ πᾶσι μὲν καὶ κελύφας καὶ πᾶσι σιτώδεσι βλαβερόν. δὲ πολλοὶ γὰρ ὅσπερ οἰοῦνται ἀβλαβεῖς, πᾶσι ἐρεβίνθαν. ἔτι δὲ δόκλυσι τῆς ἀλμυρῆς, δὲ πολλοὶ πᾶσι τὸ σφακελίζοντες, καὶ ὑπὸ καμπῶν καὶ ποδιόμοι. ἢ γυρότερος ἢ ὁ μέλας ἐρεβίνθος καὶ ὁ λευκός, ἢ πυρῆ.

S Erere autem quæque potissimum tempestivis sementibus præstat. Cæterū & sicco solo quidam committunt, ac præcipue triticum, ac hordeum: utpote quæ maxime valeant perdurare, ubi non avibus, aut aliis bestiis tellus obnoxia sit, † Haud enim commodum seminale factum solū putatur: quippe cum semina in eo facile † latefcent, atque intereant: simul accidat, ut frequens herba renascatur. Imbrem post stationem supervenire omnibus prodest, exceptis quæ difficulter emergunt; ut * faba inter æstiva, fescama, & cumino, & † triono. Densum autem, rarumve spargere semen, terrarum etiam ratione convenit: plus enim crassa, lætaque tolerare potest, quam arenosa & tenuis. Quamquam dici solet, alias plus, alias minus seminis eandem recipere † segete, & tanquam infaultum augurium interpretati sint cum plus reciperet: terram enim esurire, & vorare protinus semē existimant. Sed hæc ratio stulte fortasse affertur. Semina vero si contēpleris, & præcipue loca ipsa scruteris, una cum solo positionem quoq; animadvertendo quæ ad flatus solesq; fit, accommodatius sane differentias colliges. Stercoratio quoq; pro natura terrarum fieri debet. Novale hybernū verno præfertur. Nonnusquam alte inarare non expedit: ut in Syria. Qua de causa pusillis aratris Syri utuntur. Apud alios cultus nimius obest: ut in Sicilia. Unde fit ut multi ex peregrinis facile aberrare possint. Hæc quoad terrarum naturam, satis sit dixisse. Discernere autem & semina solent: quid scilicet cuiq; competat agro. Hybernis etenim locis triticū potius datur, quam hordeum: atq; in totum frumentum potius, quam legumen. eniq; ut breviter dicam, inculta & longo tempore post profcissa tritico deputatur. Id enim melius quam hordeum illa ferunt. Tolerat & frequentiam imbrum triticū magis, quam hordeum: & fertilius * segete minus stercoreata perficitur. Pari modo & * Agro tritici ratio, quod cui conveniat habetur; exempli gratia, quod frugali & pingui, quod † jejuno & gracili, & de reliquis pari ratione animadvertere solēt. Aquam cum lata conceperint atque adulta sint, omnibus prodest. Tritico, hordeo, reliquisque frumentaceis florentibus obest. Facit enim ut cuncta intereant. Leguminibus nihil officit, cicere excepto. Id enim abluta falsilagine radice tabescens interit, & ab crucis crosum protinus perit.

† Αερίσι. † Επὶ πᾶσι ὁ σπορὸς πᾶσι ἡμίβορξι, Α. germ. Bas.

† Haud enim commodum seminale factum solo seminatio. † Latentem mucorem contra habent. * Ut faba & inter æstiva. † Erysimæ † Terram.

† καὶ ὁ πυρῆς ἢ λευκός.

Talem lanuginem cum contraxerunt, semina infœcunda sunt, ac nisi ab illo liberentur, pereunt ac consumuntur.

Μαμή ή τήν. Imbrem, inquit prodesse omnibus, faba, sesamo, cumino, erysimo exceptis, idq; quia difficulter prodeunt. Cuminum prodit VII. vel X. a satione, die, foliolis adeo gramini similibus, ut gramen esse jurares. Illud experientia didici, imbrem succedentem sationi multum officere. Immo ubi prodiit, adversus imbres diligentissime tuendum, alioquin ab humore nimio facile perit. Quod fabam inter hæc numerat, nescio an satis rectè: nihil obest fabæ vulgari imber. Satis feliciter prodit sive sequatur, sive non sequatur: de sesamo certi quid affirmare nequeo. Cur noceat iis, quæ difficulter prodeunt, docet lib. de caus. citato.

Quod de sationis modò scribit, illud satis clarum, Quilibet facile percipit, plus posse crassum & lætum agrum, quam tenuem & arenosum solum tolerare, & rationi admodum consentaneum est Plin. lib. XVII. cap. XXIV. Certum terras alias plus seminis recipere, alias minus. Religiosumque inde primum coloris aurguriam, cum avidius accipiat, esurire creditur, & comesse semen.

Ανάλογον ή. De stercoreatione multa, eaque præclara in lib. de causis. Adscribam verba Plinii, quibus hunc exscripsit locum lib. XVII. cap. XXI. Maximam hujus loci partem stercoreationis obtinet ratio, de qua & priori diximus (quæ arboribus proficit, noceatve) volumine. Hoc tantum unum in confesso est, nisi stercolato seri non oportere; quanquam & hic leges sunt propriae. Milium, panicum, vava, napus (ineptè hæc frugibus admiscet Plinius) nisi in stercolato non serantur, Non stercolato frumentum potius, quam hordeum serito. Item in novalibus; tametsi in illis fabam seri volunt, eandem ubicunque quam recentissime stercolato solo. Autumno aliquid saturus. Septembri mense simum inaret post imbrem. Vtique si verno erit saturus, per hyemem simum disponat.

Ea enarrat quæ imbres ferre & non ferre possunt, quæ omnia facilia sunt, causam reddit lib. citato. Plinius lib. XVII. cap. XI. Aquas faba in flore maxime

concupiscit, cum defloruerit exiguas desiderat, solum in quo sata est lætificat, stercoreis vice, idcirco circa Macedoniam Thessaliamque, cum florere incipit, vertunt arva.

Lego cum Theod. Ιουρογίτης ή ο μέλας ισθίον, και ο πυρήν ή λιουκ. Plinius lib. XVII. cap. XXI. Firmiusque (cicer) quod nigrum & rufum, quam quod album. Illud observavi, rufum semen apud nos ferre bonum, perfectum, ac maturum; Album inanes profert folliculos, vel in iis semen imperfectum & corruptum. Illud etiam notandum; cicer maceratum in aqua dulci raro pullulare, contra in salsa facile, ac optimè proficere. Præterea non omittendum, non semel post frequentes imbres, sive æstate humidiorè & frigidiorè, periisse ciceris plantas. Fabæ postquam defloruit officere imbrem, observare hæcenus non potui: sed ex aliorum sententia, hoc scribit præceptor.

Quomodo frumenta in Ægyptio apud Babylonem & Bactra, item circa Cyrenem & Hesperidem, sata proveniant, quid ipsis proficit, quid noceat, nescio: nunquã illas terras vidi, nec quicquam ab alio de hisce rebus accepit. Siciliam fertilissimam esse, novit Romanus Pontifex & Hispaniarum Rex. Illud admonendum, codicem corruptum, aut concisam esse orationem, aut mutilam, επι ής οι παρ' κορήν και ενσ' αειδους ή ππ; deesse aliquid videtur.

Negat, inquit doctissimi viri, ullum semen satione mutari, præter triticum & hordeum. At brassicæ semen rapum fert. Addit etiam mox, è lino lolium. Sed dicendum pro Magistro, & fatendum brassicæ semen rapum ferre, nec præceptorem hoc negare; sed hoc libro ipsum de frumentis, & leguminibus agere, ad quorum classem non referri debet brassica, rapumque: olera enim sunt. Quod de lino dicunt, id Præceptor ex aliorum sententia narrat; ac ignorabat an verum esset. Et hæc est causa, cur lini exemplum non apposuerit. Noluit enim quicquam scribere, quod exploratum non haberet, & verum esse nosset.

De mutatione tritici & hordei, vide cap. VIII. & lib. V. de caus. cap. XXI.

K E Φ. Z.

C A P. VII.

De lolio, avena, & vi ciceris. Quod leguminibus solum conveniat. Sesamam viridem nullum animal mandere, nec etiam lupinum. Item remedium ne luxurient fruges.

Quid Thessali, quid Babylonij in tondendis segetibus faciant.

† Ald Bas. γεγν. αλλη ποα α ποι ρώνται και πώνται γάρ πτες τέρ λι γίν.

* Ο' λυ μύ πεινύ κύ ρειός

† φέρους.

Ο' Τι δ' εκ εστιν ή ρανόν ή αρα καθάπερ ή † αλλη ποα* πφρώνται γάρ λινες τξτο λέγειν* εκείθεν δηλον' ευθός τξ χειμών. † Φανερά πεφυκία και Διφάροι πολλοίς. έχή γάρ τὸ φύλλον σενόν, ή δασύ, ή λιπαρόν. και τξτων ιδιώτατον τὸ λιπαρόν. ή γάρ δασύτης ή τασύτης ή τξ αγγίλωτα. † υπάρχει τξ ήρ. † τξτο μύρ ίδιον τξτων. και ήλ τξ λινξ. και γάρ εκ τξ τξ φασί γίνεσται τὴν αρα. τξ δ' ή ερεβίνθξ πωρξ τὰ άλλα χροπα, τξ, πωρξ τὴν αυθησιν λεχθεν, και τὸ τάχιστα τελειοκαρπέν ήχυρότατον όν και ήυλωδέσεται, και τξ* άλλον μη ποιέν εκ νεοίς καρπόν, τήν γε ποα εξαπόλλυσι. μάλιστα δ' ή και τάχιστα τὸν τριβολον. άλλως δε ε' δ' ή ή τυχξσαι διώσται φέρην αυξν. άλλά μελαγγγειον πνα δει ή πειρα ενίαι. † δ' ή άλλων καλλιξη νεός δ' από τ' κυάμων, ή περ πυκνοσπαραμύων ή πολύν καρπόν φερόντων. τξ ή εν τῶς θερμνοίς † δ' ότρεοίς όλίγξ δει πάντας. φασί ή τὸ ναμαπαία συμφάρεν μάλλον αυτοίς τ' εκ διός. μέλινοι ή ή κέγγροι ελάπης ύδατος. εαν γάρ έχωσι πλεόν φυλλοβολξσιν. ήχυρότερον ή ή κέγγροι. οι δε μέλινοι γλκύπεροι ει ή αδένεστροι ήσασμον ή ή δειξ εστί ή χλωρόν, ε δ' ή θερμον. ει ή μη ήρυσμον, μη ή όρμηνον, σκαπτόεν. και ται τὰ εστι πικρα. εστι ή τὸ μύρ ήρυσμον όμοιον ήσασμω, και λίπ. † έχή. τξ δε όρμηνον, κυμινώδες, μέλαν. σπείρεται δ' ή αμα και τὸ ήσασμον. πει ή μύρ εν τξτων

L Olius autem vernum nequaquam esse, quem admodum reliqua herba, quod quidam affirmare conantur, rationibus illis constat. Confestim enim hyeme incunte id exortum patescit, multisque differt. Habet namque angustum folium, & pilosum, & pingue, ejusque peculiare pinguitudo notatur: † pilositas enim avenæ etiam datur. Hoc igitur proprium eorum animadversum est, atque etiam lini. Nam vel ex hoc ipso lolium fieri volunt. Cicer autem à cæteris leguminibus propria illa distinguunt, quod de floris proventu retulimus, & quod fructum celerrime perficit; quoniam firmissimum & lignosissimum est: atque in totum novalibus ineptum præ sua edacitate. Herbam enecat omnem, & maximè ac celerrime tribulum. Ad summam, nec solum quodlibet ferre id legumen potest, sed nigro quodam crassoque opus est. Fabam ex cæteris novale optimum præstat, quamvis frequens seratur, fructumque ferat † copiose. Aquas quoque fluentes his magis potesse, quam cœlestes affirmant. Panicum & milium minus aquarum indigent. Nam cum plus habent, folia dimittunt; sed validius milium, dulcius panicum, quanquam infirmius est. Sesamam viridem nullum animal mandit, neque lupinum. An vero neque * trionum, neque geminalem, quærendum. Nam ea quoque amara sunt. † Trionum sesamæ simile constat, & pinguiusculum est. † Geminale cum sesama. Sed de his scrutari arctius sanè

† Pilositas enim & huic & festura verno tempore datur.

† Copiose omnes vero æstivæ sationes prope modum faciunt bonam novalem, aquas. * Erysimum neque hormentum. † Erysimum

Lolii notas sparsum tradidit Theophrastus lib. I. capit. VIII. libr. VIII. capit. v. vi. vii. viii. ix. libr. iv. capit. xvii. de caus. libr. v. de caus. capit. xxii. Dioscorides libr. iv. capit. xliii. phœnicem spicam lolio similem habere ait, *σπυρον ἢ ἰμφορὴ τῆς αἰτίας*. Ex hisce locistalis colligitur descriptio. Hordei, quod mentitur, vitium est, sed folium angustius, pinguius, hirsutius, sed pinguitudo ei peculiare notatur, spicam fert simillimam phœnici; semen non multum intertectum est tunicis, ut avena, sed nudum, aspectu penitus sylvestre; ideo & tritico validius est. Lolium recentiores sic describere solent. Gerit folia culmosque tritici aut hordei; hirsutiora tamen; spicam longam veluti ex multis parvulis *ἰσχυροῦς*, ac alterno ordine digestis compositam, quorum singula bina, ternaque grana continent, triticeis minora, quæ nullis quoque aut exiguis

Lolium.

glumis includantur, & facillime similiter exteruntur. Sine aristis Bononiæ lolium repertum esse scribunt. Sed antequam finem faciam de lolio, illud exponendum. Scribit Præceptor, lolium non esse ex iis quæ verno tempore nascuntur; probat, quod hyemē ineunte jam pullularit. Ex quibus mutationem tritici in hordeum fieri videmus, non cum floret, vel cum calamum acquirit triticum, sed quando pullulat de terra. Facile, inquit, à tritico dignosci potest, quod folium habeat pingue, hirsutum & angustum. Ab avena dignoscitur pinguedine: avena enim sterilis, folium etiam hirsutum.

Quod de lino scribit, an verum sit, ac quomodo fiat lib. II. de causis, capite XXI. examinabimus. Hoc loco pauca de lino addere visum fuit. Græcis Latinisque dictum est, propter corticis, & libri stamina, in recta filamenta divelli scindique solita, quæ lina etiam vocantur; unde linea & libella, qua directiones & parietum structuræ libratur. Sic communis lini, apud Grammaticos est etymologia. Aliam tamen, & longè alio sensu, eam deducit Geropius Becanus, in Harmathenæ suæ libro tertio, ubi lini vocem Cymbricam esse docet, his verbis. Videamus (inquit) an apud nos etymon aliquod inveniri queat, quod lino magis sit proprium & peculiare. *Et* & *Te* per conversionem nostram alterum alteri opponuntur, de quibus jam plurculum: A *Te*, quo molestum omne & displicens notatur, sit *li*, i longum, id est, patior, & *sen*, pati, in modo infinito; hinc *lin*, à quo linum, Græcis quæ in Latinis usitatum, priore syllaba longa; à quo deinde *linea*; nostris & Latinis communis. Qua vero de causa linum à patiendo dicatur, in primis diligenti considera-

tione dignum est, ut quæ nobis apertura sit, quam varè in nominibus fabricandis luserit architectus, quamque omnium rerum proprias notas accuratè prius expenderit, quam iis vocabula fabricarentur. Nihil est omnino, quantum ego rectè cogitatione ulla assequi possum, quod majora tormenta ab hominibus, quam linum patiatur, ut jure optimo à patiendo nomen duxerit. Primum adeo pœnas ipsa natura accelerat, ut minimum temporis ei i genitalibus terræ visceribus concedatur, sed vere satum, mox quasi matris utero molestum, in lucem protrahitur, & ipsa statim æstate vellitur, vulsum ardenti canicula torretur, tostum in contrarium ignibus elementum, summergeitur, & ne possit enatare, gravi pondere depressum tenetur, dum cortex, cujus duritie medullam suam tuebatur, computrescat: inde rursus ad contraria tormenta raptum, summæ caloris rabiei exponitur: inde dum satis à duobus contrariis elementis videretur excruciatum, ad hominum injurias rapitur; vel enim in saxo, stupario malleo diu multumque contunditur, vel in durissima area denticulatis quibusdam malleis, quo magis concidatur, tam diu à conculcantibus frangitur, dum nihil integri cortex reservet, in quo solo unicum fuit adversus injurias munimentum. Nec porro illud satis. Ab area, vel saxo è vestigio rapitur ad furcam, è qua suspensum diutissimè à mulieribus latissima spatha è durissimo ligno affabre ad tormenta diuturna comparata, tantisper verberatur, dum ferè omnis fracti corticis munimentum dissipetur. Nec deinde quies; sed jam nudæ ferè medullæ, omnibus pene ossibus exutæ, ferreis dentibus acutissimis & longissimis, miserrimè dilaceratur, nulla clementia sævas mulierum manus à diuturna carnatione prius revocante, quam medulla omnis in tenuissima fila fuerit comminuta, atque distracta. Quidnum hic truculentæ mulieres finem faciunt sæviendi? Minimè gentium. Simul atque omnia elementa omnem artificum carnificinam ad pœnas exhauserint; è vestigio quæ ante discerperant variis instrumentis, ipsæ suis manibus contorquent, sæpius interim, dum miserum linum tormentis suis non nihil resistit, morsibus impetentes, & veluti rabiosæ in ipsum desipientes. Et quamvis hæc & plurima & crudelissima videri possint, sunt tamen & alia adhuc nihilo leviora perferenda. Ubi jam omnem medullam contorserint, & equalis quibusdam distenderint, confestim inde tractum ad ignes rapiunt: & quasi parum sit, in simplici aqua submergi, in lixivium detrudunt; in quo, admota ignibus magna lignorum strue, diutissime ebullire cogunt, & inde violentis manibus diu in aqua alia torquent, rursus suspendunt, & siccant, vel ventorum perflatu, vel solis ardore. Inde iterum varè pars per paxillos distrahitur, distracta liciatorio involvitur, & totis nervis per pectines distenditur, pars canaliculis intorquetur, ut distenti staminis viscera penetret, iteratis frequentissimè tramorum jactibus, modo dextorsum, modo sinistrorsum: interea nec ipsi quidem stamini quiete concessa, quæ perpetuo sursum deorsum calcibus impulsam submem cogitur arctissimis vinculis colligare, donec tela tandem mutuis filorum nexibus absolvatur.

Et quasi parum antea linum perpestum fuisset. Jam denuo alia tormentorum genera. Totum id quod tam variis pœnis agitatum tandem quieturum videbatur, rursus ferventi lixivio coquitur; ac deinde in frigidam iterum conjectum, magno tororum labore calcibus teritur, fustibus truditur, atque rectè tandem contorquetur: inde carnificibus delassatis, quod ante vi multa fuit convolutum, & multis gyris in se retortum, magna vi distrahitur, & paxillis distentum tenetur, dum sol frigidam excoxerit: ita semper, quo pœnarum vis acerbior sit, ab uno extremo in alterum transitur. Iam nive candidius, ut ossa illa quæ diutissimè in furca perpererunt, nihil amplius videbatur tormentorum experturum, cum ecce subito forcipibus discinditur, & infinitis acuum puncturis terebratur.

Hinc sordibus variis inficitur; quo rursus nova sit pœnarum occasio, ex aliena culpa; acri sapone illinitur, lixivio maceratur, ab aliquibus etiam lixatur, ac deinde ingenti manuum vi tunditur, fricatur, torquetur, aqua frigida mergitur, exemptum sole torretur, que hoc tormenti genus tantisper iteratur, dum filia filis hærent, tantisper dum quidquam adhuc est quod iidem injuriis subjici possit. Inquinatur ut lavetur, lavatur ut inquinetur; perenni quadam Ixionis rota, ad

nova semper & vetera tormenta volvendum. Postremo tot jam carnificinis prorsus dilaceratum, ad immaundissimos usus condemnatur, ut scilicet vel fordidis ulceribus, & purulentis indatur, ad tetrum virus exforbendum; vel spongiae loco fit in foedo podice tergendo, vel aliis etiam locis virulentioribus emundandis applicetur. Dies me & verba prius deficient, quam omnes injurias lini queam recensere.

Sed quid ego in vanum laboro, dum poenarum prosequor infinitatem? Satius fit de lini exemplo illud ad animum nostrum transferre, ut quo pluribus in hac tristi miseriarum valle calamitatibus affligimur, eo semper meliores evadamus; quod Plinius verius de lino dixit, quam tempore suo intelligere quiverit, cum ejus detriti usus nec dum tam late, quam nunc pateret. Postea enim quam variis injuriis jam ad minimas laciniis, & viles floccos est detritum, ad novam rursus rapitur carnificinam, in qua multis pistillorum ictibus aqua guttatim instillante, ad tenuissimam pulvem redigitur, quae quadrangulis reticulis hausta, chartas dat omni Aegyptiorum papyro innumeris modis praestantiores, quae quot scribentibus exposita sunt, nemo ignorat, qui modo sciat, nihil tam nefarium, nihil tam sceleratum, nihil tam impium, nihil tam abominandum a pessimo quoque cerebro cogitari, quod non lineae chartae, ingenti patientis injuria, illinatur.

His itaque de causis linum a pariendo nomen accipit, injuria semper melius evadens, ut Plinius dixit: ante quem tamen multis saeculis Esaias noverat, nihil esse quod pluribus tormentis sit subiectum, quam linum, quod hac demonstravit comparatione. Contriti sunt quasi linum; qua naturae suae nota non ab aliis, modò satis est distinctum, sed symbolum etiam praefert, ad vitam bene instituendam utilissimum.

Quoties igitur linum audimus, toties recordemur nos patientia, perinde atque linum continuo fieri debere meliores & albiore. Et haec una de praecipuis causis fuit, ut sacerdotes lineis vestibus in sacris uterentur; quo nimirum memores essent, omnem animis nostris munditiam per tormenta esse quaerendam; & quaecumque in sacris fierent, ea omnia ad Christi passionem esse referenda; qua, tamquam solidissimo fundamento, patientia nostra stabilita, nos eo perducit, ubi lino mundo & candido vestiti, in splendissima luce, felicitate perfruamur sempiterna. Iam quemadmodum lini fructu sive semine omnia dolorum genera mitigantur & sopiuntur; ita nihil est tam durum aut molestum in omni vita, quod patientiae fructus non leniat, & suave reddat.

Lini dotes Plutarchus lib. de Iside & Osiride his fere verbis recenset, ubi quaerit cur sacerdotes lineas gerant vestes, *φορεῖν ἢ τὸ λινὸν τῶν χροῶν ἢ τὸ λινὸν αἰθερὸν ἀνήσει τῆς σωματικῆς τῆς κατὰ φύσιν ἀσθενείας, ἢ τὸ ἀληθὲς ἀντιπαραστήσει τῶν κατὰ φύσιν ἀσθενειῶν, ἢ τὸ ἀληθὲς ἀντιπαραστήσει τῶν κατὰ φύσιν ἀσθενειῶν, ἢ τὸ ἀληθὲς ἀντιπαραστήσει τῶν κατὰ φύσιν ἀσθενειῶν.* Quidam dicunt eos Linum gereve ob colorem, quem flos lini habet, similem nitenti aetheris, mundum ambientis. Vera autem causa est, quod purum a non puro tangi nefas est, ut ait Plato.

Linum porro è terra nascitur immortalis; fructum fert esuis aptum, vestem exhibet tenuem ac puram, quae gerentem non gravat, & est apta omnibus anni temporibus, minimeque, ut ajunt, pediculos gignit. Hac etiam de causa, ut quidam volunt, Deus optimus maximus, in veteri testamento, sacerdotalem vestem ex lino confici voluit. Nempe sicut sacerdos nitida pura indutus veste incedit, sic animam ab omni inhonesta ac impura cogitatione, liberum ac alienum habeat. Hyeron, tamen alia opinio est lib. de vestitu sacerdotali in cap. vii. Exodi, ubi primum sacerdotis vestimentum, quod est lineum, terram significare ait. Hanc si sequamur opinionem, vestes ex aemolimo, id est, crudo & nondum macerato, aspero ac rudi lino, ex quo funes aliaque res similes fiebant, confectas fuisse, necesse est dicamus. Sin vero priorem, ex leucolimo, id est, aqua macerato loto, & dealbato, aemolimo vox saepius in medicorum scriptis occurrit, variasque habet significationes, nec semper lineum crudo lino textum significat, uti magnae auctoritatis vir scribit. Nec errant Medici cum filum aut linum aut linamentum exponunt. Quod quaeso linteum aliud textum intelligit Hippocrates libr. de fistulis,

quam filum, velim nos doceat & exponat. verba Hippocratis, *αἰμόλιον λεβὼν ὡς λεπτότατον συμβάλλειν ὡς σπιθαμῆσιν πενταπλάσιον καὶ ἑμπεδωτέραν ἰσχυρῆν τελεῖται.* Filum ex lino crudo quam tenuissimum quintuplex, palmi longitudine in anum complicatum, seta equina circumvolvitur. Quodnam quaeso linteum aliud quam filum ad hoc aptum. Celsus lib. vi. cap. xv. ubi de fistulis agit. *Optimè tamen sicca linamenta, vel si purgandum aliquid videtur, in melle tineta imponuntur.* — Ibi linum praebendum vincendumque cum altero capite est, ut laxa cutem, quae supra fistulam est, teneat. Idque linum debet esse crudum, & duplex, triplexque (quintuplex Hippocrates) Cellum Chirurghi nostri Batavi imitantur, nisi quod limum byssinum aut sericum, quod minus patrescat, adhibeant sic tortum ut unitas facta est. Videt lector Celsum eloquentiae parentem, medicum summum, ac latinorum principem aemolion linum crudum vertisse. Hunc sequuntur medici, & errare eos quis dicet? Ute itaque mens Hippocratis intelligatur, summa curationis haec est: ut filum sive linum in fistulam immissum connexis capitibus saepius ductum, paulatim cutem, quae supra fistulam est, incidat, quod alii scalpello, supra specillum in fistulam inditum, ducto fieri volunt. Idem Hippocrates lib. de affectu internis. *Καὶ ὁπόταν στυπθῆ, ἀφείμα τῷ ὕδατι ὀλίγον. καὶ ὁπόταν ἀφῆς, μεταστέψαι αἰμόλιον, καὶ ἀσθενεῖ ἐπιθήσει ἀσόνιον μαλακῆσιν.* Cumque perforata fuerit, rauram aquam educito, qua educta penecillum ex omolino immittito, & mollem spongiam super imposito. Hoc loco aemolion cum medicis dico esse linum, a lineis quisquiliis emundatum, vel stuppam ipsam vocatam, quam & hodie chirurgos ad varia linimenta usurpare norunt medici. Stupam Plinius vocat lib. xix. cap. i. quod proximum cortici fuit deterioris lini, lucernarum ferè luminibus aptius. Plutarchus in libro *περὶ ἀδελφείας*, ubi tonforis cujusdam garruli meminit, lineum pannum quem collo barbitonifores circumligant aemolion appellasse videtur. Apud Athenæum *αἰμόλιον χειρὸς ἑκκερῶν* mantile significat ex crudo lino factum. Illud non omitendum, granum gnidium lino vocatum esse, quod folia ferat lino similia. Linum herba frequens & vulgaris notitiae; qua de causa veteres supervacaneum judicaverunt; pluribus describere, nisi quod tenuicaulis sit, angustifolia, in summo acuminata, floribus caeruleis, speciosis, semine strigoso, fulvo. Linum aliud sativum, aliud sylvestre est. Utriusque genera multa, de quibus videat lector Phytopinacem Bauhini. Theophrastus linum succosum amare solum ait, lib. 4. de caus. cap. 6. quum id pabulum immodice trahat. Columella lib. i. cap. ix. x. *Lini semen, nisi magnus est ejus in ea regione quam colis proventum, & pretium proritat, ferendum non est: agris enim praecipue noxium est, itaque pinguisimum locum & modice humidum poscit.* Virgilius lib. i. Georg. rationem dat

*Vris enim lini campum seges, uris avena,
Vrunt letheo perfusa papavera somno.*

Palladius, ut subtile nascatur linum, in macro solo spissum ferendum scribit, in Octobr. titul. secundo. Quando ferendum, docet Virgilius lib. i. Georg.

*Libra dies, somnique pares ubi fecerit horas,
Et medium luci, atque umbris jam dividat orbem
Exercete viri tauros, serit e hordea campis,
Vsq̄ sub extremum brumae intrastabilis imbrem.
Nec non & lini segetem, & cereale papaver
Tempus humo tegeve, & jamdudum incumbere atris
Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.*

Columella loco citato. *Seritur à Calendis Octobris in ortum Aquilae, qui est vii. idus Decembris. Iugerum agris octo modis obseritur, nonnullis placet macro solo, quam spississimum semen ejus committi, quo tenue linum proveniat, idem etiam si lato solo seratur mense Februario x. modios jugerum jaci oportere dicunt.* Vere ferendum linum, auctor est Plinius lib. xv. cap. xxiv. *Vere, inquit, linum & avenam & papaver.* Et hoc tempore rustici nostri semen lini terrae mandant.

A lini historia ad cannabis progrediemur; quippe ex utraque vestes, funes, aliaque res similes fiunt; sed ex lino nobiliores, ex cannabi firmiores ac validiores. Hujus, quod non meminerit Theophrastus, magnopepe miror; maxime, quod Herodotus ejus meminerit lib. iv,

quis, quæ maturo semine radicem versus spectant: radix longa, tenuis, non absque fibris. Sylvestre horminum viri doctiores gallitricum, vulgo scarleam dictam putant. Sed huic semen nigrum, neutiquam hormino cedens. De sylvestris hormini speciebus videat Lector phytopinacem Bauhini.

E, δὲ τῆς. Remedium præscribit adversus foliorum luxuriam Plinius vitium dixit lib. xviii. ca. xvii. Inter vitia segetum, inquit, luxuria est, cum onerata fertilitate procumbunt. Intellige Lector ex Theophrasto foliorum. Nam si fructu, eoque bono luxurient, vitium non dicet agricola, sed Dei opt. max. donum. Sed & hanc esse mentem Plinii ex cap. citato facile probatur. Vbi inquit Luxuria segetum castigatur dente pecoris in herba injuriam sentiunt: retonsarum etiam semen omnino certum est longius fieri, sed inane, cassumque ac satum non nasci. Babylone tamen bis secant, tertio depascunt; alioquin folia tantum fierent. Sic quoque cum quinquagesimo favore messes reddit exilitas solis, verum cum diligentioribus cum centesimo quinquagesimo (postremam vocem adjectitiam & spuriam puto) neque est cura difficilis quam diutissime aqua rigandi, ut præpinguis & densa ubertas diluatur, limum autem non invehunt Euphrates Tigrisque, sicut in Ægypto Nilus, nec terra ipsa verbas gignit. Ubertatis tamen tanta sunt, ut sequente anno restibilis sponte fiat seges, impressis vestigio seminibus: quæ tanta soli differentia admonet terra genera in fruges describere. Cur proffit detondere, sive depascere frugum folia dum adhuc in herba sunt, facile quilibet considerare potest.

Tum enim radix alimentum non in folia, sed in culmum, semenque futurum reservat, uberiusque eo mittit. Hinc copiosius nutritur, fertiliusque evadit, contra si luxurient folia, alimentum consumunt, nec sinunt ad seminis perfectionem mitti. Cur retonsum degeneret ratio videtur, quod bona pars alimenti detrahitur: quod enim radix culmo, feminique destinaverat, id jam impendit ad nova folia producenda. Accedit præterea quod cum novis foliis culmus simul proveniat, qui etiam detunditur, novum itaque culmum, & nova folia producenda. Vel dicendum, seminibus frugalibus idem accidere quod Gallinis, quæ mediocriter pingues ac bene nutritæ sæcundæ sunt, pluraque ova pariunt; contra nimium pingues infœcundæ fiunt. Ex Plinio constat legendum μακρόν uti Aldinus, & in Germania excusus codex habent. Non μακρόν ut in Batavayo Lugdunense legitur. Quod de Babylone scribit, verum an falsum sit, me fugit. Confido verum scripsisse magistrum; nec scripsisset, nisi cognitum fuisset. Ex Plinio etiam ἀνὶ ὕλης, πηλός reddidi. Docet terram spissam crassam, raram atque solutam reddi. Si aqua diu permanserit; superficiem limosam fieri, cæteraque quæ infra sunt densari comprobatur experientia. Nilum multo limo obducere agros, docet alibi. Quo loco de Nilo ex recentiorum scriptis non nihil dicam. Quod inquit triticam & hordeum postero anno ex radicibus repullulare, id repetit lib. iv. de caus. cap. ix. quo lectorem mitto. Videat interim quæ cap. de hordeo & tritico diximus.

K E Φ. Η.

C A P. VIII.

Quid ad incrementum frugum plurimum juvet. Inde proverbium, Annum fructificare, non tel-
lurem: frumentis, & reliquis herbis præterquam filici utilem esse stercorationem. Quid ene-
cet medicam. Semina item peregrina in vernacula transire, atque tum cultura, tum
natura terræ meliora, detriorave fieri: quod genus aptum sit transire
in aliud, atque nasci inter alia gaudeat.

¶ Πρὸς ἀνοστή-
σιν ἢ τῆς τρυ-
φῆς μείζιστον
μὲν ἢ τῆς αἰετος
κροστῆς συμ-
βῆκεται καὶ
ἀλυσ.

Καὶ τὸ ὅλως ἢ τῆς ἔτης κατὰ τὴν εὐκαιρίων γὰρ
ὕδατων, ἐξ ὕδατων, καὶ χειμῶνων γινώσκον.
ἀπαντα εὐφροα καὶ πολὺ καρπία, καὶ ἐν ἀλμυρῶσι
λεπτογείοις ἢ διὸ ἐπαιρομαζόμενοι λέγασιν ἢ καλῶς
ὅτι Ἐτ. Φέρει ἔχι ἀρρα. μέγα δὲ καὶ αἰ χῶρα
Δαφύρασιν ἢ μόνον τῆς πίερα, καὶ λεπταί, ἐπιμ-
βροί, καὶ ἀρχμῶδεις ἀλλὰ καὶ τῶ ἀειέχοντι, καὶ τοῖς
πνεύμασιν. ἐναι γὰρ ἐκαὶ λεπταί ἐ Φαῦλαι πλεσ-
φοροῦσι. Δα τὸ πῶς τὰ πνεύματα τὰ πόντα καὶ ὄνη
καλῶς ἀλλὰ δὲ ἀλλοῖς τιαυτῶ. καθάπερ πολλὰ κίς
εἰρη τῆς τῶν γὰρ τὰ Ζεφυρκα, ταῖς ἢ τὰ Βόρεια,
ταῖς ἢ τὰ Νότια. συμβάλλει ἢ καὶ ἢ μικρὸν ἢ ἐργασία,
καὶ μάλιστ' ἢ τῆς σπέρκ' καπερκαδῆσαι γὰρ ῥαδίως
ἐκφέρει. καὶ ἢ κῆρος δὲ μεγάλα βοηθεῖ, τῆς Δαφ-
μαίνειν καὶ συμπίπτειν. περὶ τῆς γὰρ τῶ κωρζο-
μῶρα τ' ἀκόπεων εἰκοσιν ἡμέραις. ἀπασι ἢ ἐξυμφερῶ.
* καὶ γρησιμ. ἢ μόνον τοῖς περὶ τὸν σῆτον, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἀλλοῖς, πᾶσι τ' πηρῆα. τῶν τῶ τῶ φθέρειν φασὶν
ὅτι βαλλομῶν. ἀπὸ κλυπῆ ἢ καὶ ἢ ππερῆς, ἐ δὲ πικρῶ-
μῶν τῶν περὶ τῶν ὡς δὲ πνευ λέγασιν καὶ ἢ Μη-
δίκη Δα τῶν κῆρον καὶ τὸ ἔρον. τῆς σπερμάτων ἐκασα
καὶ πῶς τῶ τῆς ὄρας φύσιν ἀρμότῆ, καὶ ὅλως γένη
πῶς γέν. καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμογανέσιν, αὐ δὲ πῆ-
ρῶν τῶ Δαίρειν' μετὰ βάλει δὲ τὰ ξενικὰ τῶν σπερ-
μάτων, μάλιστ' αὐτὸ ἐν τερσίν ἔπειν εἰς τὰ Ἰταχῶ-
ελα. συμφέρει δ' ἐκ τῶν ἀλειων εἰς τὰ μικρὸν ἢ πον
ἀλεφνὰ, καὶ ἐκ τῶν ψυχρῶν ἀνάλογον ποιείδται τῶν
μεταβρῶν τὰ δ' ἐκ τῶν δυρχειμερῶν ἐν τοῖς περὶ-

* καὶ ἢ κῆ-
ρος γρησι-
μῶ.
† ππερῆα.

AD incrementum autem, alimentumque extra
modum cœli temperies, atque in totum anni
conditio juvat. Imbris quoque, serenitatibus, hye-
mibusque opportune fauentibus, omnino feracia, &
admodum fœcunda redduntur; etiam si sata sint sal-
sis ac tenuibus solis. Quamobrem non recte pro-
verbio dicitur, Annus fructificat non † tellus. Ve-
rum & terræ ratio multum refert. Non solum quod
crassa, vel tenuis, & † rosca sit, vel squallida; sed
etiam cœli ambientis, & flatuum causa. Quædam
enim quamvis tenues vitiosæque sint, probe tamen
fructificant: quoniam commode ad maritimos ja-
ccant flatus. Sed alii aliis commodi occurrunt, (ut
sæpe jam dictum est) quippe cum aliis favonius, aliis
aquilo, aliis auster proffit. Cultura quoque haudqua-
quam parum conferre percipitur: præcipue semen-
tis. Exulta etenim terra facile profert. Quin & fi-
mus magnopere adjuvat: calefacit enim & conco-
quit. Quæ namque stercorantur, festinantius quam
stercorata indiga, viginti diebus erumpunt. Sed non
omnibus stercoratio prodest. Utilis non * solum
frumentis, verumetiam reliquis herbis, præterquam
filici est. Hanc enim fimo superinjecto interire, affir-
mant. Interit, † & pecore incumbente. Quin & Me-
dica quæ vocatur, stercoris & urinæ causa perit, ut
quidam dixerunt. Quodq; autem semen nature tem-
poris certe convenit; atque in totum generi genus
certum respondet, etiam inter ipsa unigena quæ di-
scernere autores conantur. Semina peregrina intra
annos tres cum plurimum transeunt ad vernacula.
Expeditque ex apricis ad paulo minus aprica, & ex
frigidis pari ratione transferre. Translata ex locis
hyber-

† Tellus.

† Vliginosa

* Non so-
lum omni-
bus qua
cum fru-
mentis na-
sci possunt,
verum
etiam.
† Etiam fr-
lix.

Διὰ τὸ μάλιστ' ἐπιπνῖ ἀδινείν. Theodorus legit, ἐπιδινείν. Ergo referendum esset ad vim vitiorum. Græca autem le-
xiō ad plantas, quæ invalida sint, & cætera ei favent.
ἰπικροτά τῶν ἰσθμῶν Διὸ τῶν ἀδινείων Et in sine capiti, Διὸ
τῶν ἀδινείων.

Οὐδὲν δ' ἐπιπνῖ ἀφωαίνονται, τὸ γὰρ τὸ βέλτερον. Non memini

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Καὶ ἄλλως, Ad incrementum alimentumque multum
juvare cœli aërisque temperiem, nec non anni conditio-
nem, negari non potest. Illud inquirendum, de quo
libris de causis, an aeris, an soli beneficio plus profici-
ant. Verbo dicam; incrementum alimentumque maxi-
mè à solo, cœli vero & maturatio maximè ab aere fit.

Ἐπιπνῖ, minus rectè Doctiff. Gaza roscidum inter-
pretatus est. Non enim de aeris, sed terræ qualitatibus
agit præceptor, propterea uliginosa, vertere visum est
quia sequitur squalida. Sic supra lib. iv. ἐν ταῖς ἰπικροτέ-
ταις χαλεπῶν regionibus uliginosis & humidis. Cœli, ter-
ræque conditions toties inculcat in lib. de caus. ut nau-
seam moveat.

Ταῖς μὲν γὰρ, De ventorum commodis & incōmmodis
in lib. de causis abundè agit, eò lectorē mittō.

Καὶ ἡ κίτριος, Fimum magnopere adjuvare, inquit,
quia calefacit & concoquit. Nam & inquit, festinantius
in agro stercoreto erumpunt, & concoquuntur, matu-
ranturque semina, id intellige lector de iis quæ fimo
gaudent. Illud dubitatione non caret, an sola filix, &
medica (de qua nobis hac occasione agendum) à ster-
core pereant; centaureum aliæque similes plantæ à ster-
core & stercoreto solo abhorrere experientia didi-
ci. Sed hoc ad frugum genus referri non potest, de
quo hoc libro agit præceptor. Filice an quis vescatur,
expendendam relinquo, pecus non attingere certū est.

Καὶ ἡ μεδική, Medica unde nomen acceperit, hæc Plinii
verba lib. xv i i x. cap. xv i. satis declarant. Medica exter-
na etiam Græciæ, ut à Medis advecta per bella Persarum,
quæ Darius intulit, sed vel in primis dicenda, tanta dos e-
jus, cum uno satu amplius quam tricenis annis duret. Stra-
bo lib. xi. ubi de Media regione agit ἐν τῶν βοτάνων ἢ τῶν
μάλιστ' ἐπιπνῖ τῶν ἰπικρῶν, ἀπὸ τῶν ἀδινείων ἐστὶν ὁμοίωσι
ἰδιῶν μη-
δικῶν καλεῖται. Idem ἐπὶ πολλῶν apud Stephanum ex Stra-
bone reperitur. Sed & herbam quæ maximè equos alit,
ex eo quod ibi abundat, peculiariter medicam appella-
mus. Puto scripsisse Plinium amplius quam denis annis
duret. Columella lib. ii. cap. xi. Sed ex iis quæ placent,
eximia est herba medica, quod cum semel feritur, decem an-
nis durat, quod per annum dein de recte quater, interdum
etiam sexies demetitur, quod agrum stercoret, quod omne
emaciatum armentum ex ea pinguescit, quod agrotanti pe-
cori remedium est, quod iugerum ejus toto anno tribus equis
abunde sufficit. Idem Palladius lib. v. cap. i. quæ semel fe-
ritur decem annis permanet, ita ut quater vel sexies possit
per annum recidi, agrum stercoret, macra animalia reficit,
curat egrotā, iugerum ejus toto anno tribus equis abunde
sufficit. Decem annos durare Palladius & Columella
scribunt. De suo itaque Plinius, vel ex ignoto quodam
auctore scribit, tricenos durare annos. Quater aut sexies
ut Columella & Palladius referunt, secatur. Idem etiam
Plinius loco citato, secatur incipiens florere & quoties re-
floruit, id sexies evenit per annos, cum minimum quater, in
semen maturefcere prohibenda est, quia pabulum utilius est
ad trimatum. Theophrastus lib. ii. de caus. cap. xx. Me-
dicam diminutam, tonsamque melius reddi, auctor est,
teneritatis alimentique probi ratione meliorem, sapi-
dioremque evadere. pecori omni ægrotanti, inquit.
Columella remedium est, armentum omne emaciatum
ex ea pinguescit, hoc si verum quomodo Aristoteles lib.
ii. hist. animal. cap. penultimo scribit, lactis copiam
minuere. Τῆν δὲ τριφύλλην ἢ μὲν σίνουσι τὸ γάλα δίων ἢ μεδικὴ πῶσα
& μάλιστ' ἐστὶν κερυκίσι. Lac certo pabulo deficit, ut herba
medica, præsertim ruminantium. Contra Varro lib. ii. ad
finem cap. ii. at maximè amicum cytisum, & medica; nam
& pingues facit facillimè, & lac gignit. Geoponicus auct.
li. xv i i. cap. vii i. Κιρίσιον ἢ μεδικὴν ἰπικροτέων τῶν γαλακτέων
βόων, πολλῶν γὰρ ἔχεισι γάλα ἄνω τριφύλλου. Lactantos boves cytiso
aut medica nutriemus. Sic enim connutritæ plus lactis habe-
būt. Aristoteles cum Varrone conciliabitur, si dicamus,
lactis abundantiam facere, cum ad satietatem usq; vac-
cis pabuli hoc genus non detur. contra vero, si quantum
libuerit, lac generare nequit, nam universum alimentū
in sanguinem, adipem, & carnes redigitur, ut non su-
perfit, quod in lac converti debeat. Ideo Columella

hæc apud Plinium : qui tamen satiorum vitia profitebatur.
Sed cum Orobanchem, & Pelecimon enumeraret : non mi-
rum si omisit hoc, cum neglexit Hemodorum. Cumque
Æram Græco nomine prodiderit, quasi Latino careret.
Putarem, ut sit, ita placuisse. Verum ubi ait Æra amplexu
trititicum necari, omnem sustulit defensionem.

loco citato. Posteaquam voles teneram, cum profiluerit, de-
feces licet, & jumentū præbeat, sed inter initia parcius dum
consuecant, ni novitas pabuli noceat. Inflat enim & mul-
tum creat sanguinem. Plinius loco citato dari non ad sa-
tietatem debet, ne deplere sanguinem necesse sit. Observa-
runt hoc Hispani, nec non quidam Itali, inter quos
Marcellus florentinus. In Hispania ubi quotidianus ejus
in jumentorum pabulo usus est, nullo cibo prius, magis-
que lætari, & pinguescere jumenta, pecusque omne,
parcius tamen dari, quoniam inflat & multum creet
sanguinem, quem deducere postea necesse est. Descri-
bitur medica à Dioscoride lib. ii. cap. clxxvii. μεδικὴ
ἴσκι μὲν ἀεὶ φουμῆν τετραφύλλω τῆ ἐν χορτοκραισίσι ἀεθάρουσι ἢ
πνοφυλλότοις γίνονται, καὶ ἄλλες αἰετῶσαι τετραφύλλω ὁμοίως, ἰσφ' οἷς τὸ
αἰετῶσαι ἀεθάρουσι φακῶ τὸ μέγεθος, ἐπιπνῖται μὲν οἷς κερυκίσι—
Medica dum recens erumpit, trifolio in pratis nascenti si-
milis est, cum assurgit, foliis fit angustioribus, caules edens
trifolii, quibus semē adnascitur lenis magnitudine, contor-
tum ad instar corniculi, Plinius loco citato similis est tri-
folio caule foliisque gemiculata quicquid in caule assurgit
folia contrahuntur. De semine nihil Plinius. Dioscoridis
codicē viri doctissimi depravatū esse arbitrantur, resti-
tuunt, ἐν ἰπικροτέων κερυκίσι vel ἐπιπνῖται μὲν οἷς κερυκίσι. Alii
verò vulgatam servant lectionem, & φ' αἰετῶσαι non de se-
mine, sed de filiqua sive conceptaculo vel id in quo se-
men continetur exponunt. Vox πνοφυλλότοις valde etiam
suspecta, quasi id quippiam præter morem esset, quod
folia minora sint in caulis superficie quam circa radicē,
Puto scribendum πολυφυλλότοις id probare videntur
verba quæ præcedunt ἀεὶ φουμῆν τετραφύλλω nempe me-
dicam post prima bina folia, statim ternis foliis conspici,
ad instar trifolii pratensis, postea verò quina, septena,
plura ferre in uno quoque pediculo, & hoc in perquam
paucis plantis observare licet. Plinius verba Dioscoridis
ἀεθάρουσι πνοφυλλότοις vel πολυφυλλότοις γίνονται interpre-
tatus est, quicquid in caule assurgit, folia contrahuntur.
Quid velint verba hæc nescio. In antiquo codice scribi-
tur, ea cum in caulem assurgit in folio contrahitur, viri
docti legunt, ei cum in caulem, assurgit folia contrahuntur.
Id est, inquit, quod Dioscorides ait, angustiora
fiunt. Credo scripsisse Plinium, ei cum in caulem assurgit
plura folia contrahit, id est in uno pediculo plura con-
gregat, colligit, pluribus foliis quam tribus conspicitur.
Cum recens erumpit, folio inquit esse Dioscorides tri-
folii pratensis. Plinius similis trifolio, hinc Hefichides. Με-
δικὴ πῶσα τετραφύλλω ἢ ἰσφ' αἰετῶσαι πῶσα κερυκίσι. Idem alio
loco τετραφύλλω πολυφυλλω. καὶ μεδικὴ ἴσκι καλεῖται. Medica her-
ba trifolium dicitur, nonnulli lotum jumentis congruens ac
idonea. Idem, trifolium, multifolium sic medica vocatur.
Trifolium, ut dixi, dicta quod recens nata, tribus sit fo-
liis, eadem multifolium dicta, quod plura ferat folia. ex
veteribus confudit turpiter medicam herbam cum oleo
medico, quod napham vocant, interpres Dionysii Pri-
scianus.

Ignipotens oleo commixto gignitur herba,
Medica cui nomen cujus compscere flammæ
Si quis aqua cupiat, plus ignis pascitur illa.

De napha alibi meliori occasione agam, aut in com-
mentario ad Dioscoridem, ejus historiam ac vires admi-
randas recensebo. Illud ad mediæ historiam addendum
quod Servius ad hunc Vergilii versum scribit. -- Te quo-
que medica putres accipiunt sulci. Hæc à Medis translata
est in Græciam, quo tempore eam Xerxes invaserat, hu-
jus plena Venetia est, & ut dicit Dionysius, trium folio-
rum est, semperque virens. De medicæ cultu hæc Colu-
mella loco citato habet. Locum in quo medicam proximo
vere saturus es, profcindito circa Calendas Octobris, & eam
tota hyeme putrescere finito. Deinde Calendis Februariis
diligenter iterato, & lapides omnes egerito, glebasque ef-
fringito, postea circa Martium mensem tertiato, & occato,
cum sic terram subegeris, in morem horti areas latas pedum
denum, longas pedum quinquagenum facito, ut per semitas
aqua ministrari possit. Adjutusque; utraque parte runcantibus
pateat. Deinde vetus stercus insicito, atque ita mense ultimo
Aprilis serito tantum, quantum ut singuli cyathi seminis
locum

locum occupent decem pedum, longum, & quinque latum. Quod ubi feceris, ligneis rastris, id enim multum confert, statim jacta semina obruantur. nam celerrime sole aduruntur. Post sationem ferro tangi locus non debet. Atque, ut dixi, ligneis rastris sarriendus, & isidem runcandus est, ne alterius generis herba invalidam medicam perimat. Tardius messeri ejus primam facere oportebit, cum jam seminum aliquam partem ejecerit: posteaquam voles teneram, cum profuderit, defeces licet & jumentis praebeas. — Paucos deinde post dies, ubi coeperit fructificare, omnes alterius generis herbas eruncato, sic culta sexies in anno demeti poterit & permanebit annis decem. In his verbis Columellæ illud unum observandum, quod inquit, agrum stercorandum. Idem etiam Geoponicus auct. lib. III. cap. I. τὴν μηδικὴν κρηλοῦν, καὶ ὅταν θερίσῃς χλωρὴν. Stercoranda est medica mense Januario, & cythium viride demetendum, recte itaque Theophrastus λίγυον addidit. Medica, inquit stercoris causa perit ut quidam dicunt. Geoponicus enim auctor stercorandam docet. Idem etiam Columella. Sed nimium si stercoratum sit solum perit; id quod ex Varrone probari potest lib. I. cap. XLII. De medica inprimis observet, ne in terram nimium aridam aut variam, sed temperatam semen demittas. — Recentiores omnes pro medica ostendunt plantam, trifolium siliqua cornuta dictam. Virgulas hæc profert complures, virentes, rotundas, folia trifolio familia, circa caules contractiora & minora, flores in umbella brevi, crassæque spicæ quodammodo persimili exeunt, pratensis trifolii angustiore & minore, colore ut plurimum, cæruleo, nonnunquam luteo, etiam violaceo. Vidi partim luteo, partim cæruleo. Sequuntur inde siliquæ sive cornicula cochlearum similitudine intorta, sed multo quam cochlearum trifoliorum angustiora: lentis videlicet tantum latitudine, aut paulo ampliore, ac in pauciores spiras contracta, duas videlicet, aut tres tantum, in quibus semen minutum & candidum. Horum trifoliorum maxima est varietas, quædam cochleata, quædam scutellata, peltata, echinata, falcata. Hanc plantam non esse medicam vel inde cognosci potest, quod semper sit trifoliata, cum tamen Dioscorides, ἀπὸ φουδῆν dicit, vox ἀπὸ τῆς σατῆς ostendit medicam non semper trifoliatam esse, sed tantum, cum recens è semine provenit, præterea semel tantum secari potest, nec est ἀείφωλον. Verum hyeme foliis caret. Fœnum Burgundiacum vulgo vocant. Aliam tamen plantam, eo nomine ex Burgundia accepit Ioannes ab Elten qui summam in cognoscendis plantis adhibebat diligentiam: plantam hanc equis suis pro pabulo exhibere solebant Burgundi, & ut audio in Hispaniis idem fit. Quater in anno secatur, semperque viret. Foliis recenter nata conspicitur ternis, hinc quinis, deinde pluribus: altero à satione anno (tum enim demum quater secari potest, primis enim foliis dissectis, mox altera è radice emittit, quod non facit vulgaris medica,) caules profert à radice multos, cubitales, trifolio bituminoso non dissimiles (hoc trifolium intelligere Dioscoridem ex eo probatur quod non addat, οὐ χορδοκρηλοῦς) ex parte erectos & ex parte procumbentes, humique sparsos, folia galegæ ordine disposita, verum minora, teneriora & angustiora subtus albicantia, ex pluribus angustis in acutum desinentia. Flores in longiusculis spicis ut plurimum dilute rubent, aliquando eleganter rubent, hos siliquulæ sequuntur echinatae asperæ casside cristata insignitæ quadantenus tribuli terrestres. Unde Belgis planta *Hannehammeheng* vocatur, in quibus semen planum, rotundum, instar corniculi contractum, uti pictura addita ostendit, locis graminosis, pratibusque siccioribus reperitur. Onobrychin esse purant, & sic describitur à Dioscoride Ὀνοβρυχίς φύλλα ἔχει ὁμοία φακῶν μικρῆ μακροτέρως, καὶ λὸν ἀπὸ τῆς σατῆς, ἀπὸ φουδῆν, μικροῦν ῥίζαν. Φύσσει ἐν κρηλοῦσι καὶ ἀρρηγῆσι τόποισι. Folia habet lenti familia, paulo longiora, caulem dodrantalem, florem phœniceum, radicem parvam, nascitur in humidis. Onobrychin dictam volunt ab asini rugitu, quod eo depasto fremant asini, vel ὀνόβρυχίς, quasi ἀνώ βρύχην, quod sursum una cum scaturiginibus erumperet, vocatur. Contra plantam quam medicam dixi, locis siccis, & arenosis nascitur, nec terra pingui, humidave gaudet, caulibus major dodrante, cubitalis, quandoque major sesquicubitalis. De onobrychi plura non addo.

Μάλισσα ῥίζη. Semina peregrina, intra tres annos, ad vernacula redire scribit. Norunt rustici, experientia

Onobrychis recens è semine nata.
Onobrychidis prima germina.

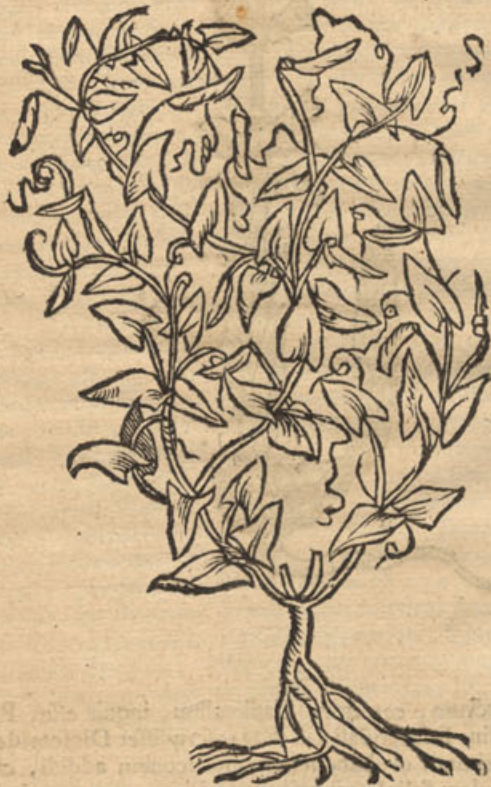

Onobrychis cum flore.

legitur *αιμόδιον*; pro quo *αιμόδιον* lego, à cute, tanquam cruore infecto. Cauliculo enim constat rubente. Plinius lib. XIX. cap. X. Et necatur cuminum ab Hæmodero (vulgo ab imo dorso legitur, quod est valde ineptum; Theophrasti verba quæ paulo infra citantur, sic legendum docent) nisi repurgetur. Est autem uniuersale, radice bulbo simili, non nisi in solo gracili nascens. Aldinam si quis velit sequi lectionem, nomen huic impositum plantæ dicat, quod famem aliis adferat plantis, Frugum enim alimentum ad se trahit, ipsasque & extenuat, & incrementum sumere perfecteque adlescere non sinit. Vide cap. XXI. lib. V. de caus. plant. Orobanche Dioscoridis sive Theophrasti hæmoderum notum satis. Ad hæmoderi classem referri debet planta quam Iustus Huernius verbi divini minister fideliss. in India orientali, vocat fritillariam crassam promontorii bonæ spei. Hujus iconem, nec non descriptionem vide lib. quarto & capite quarto. Hanc ob radicem, foliorumve formam, ad hæmoderi classem retuli; ad florum etiam classem non ineptè referri potest. Orobanchen Dioscoridis Itali herbam lupam vocant, quod vicinas devoret plantas, eorumque subtrahat alimentum. Eadem de causa nostri rustici malam herbam vocare solent. A pastoribus herba tora dicitur, quod vaccæ ea degustata (ut pastores facto periculo testantur) statim taurum adeant. Ad orobanthen Theophrasti nulla propius accedit planta, quam quæ vulgo aphace vocatur. Hæc

Aphaca Lob.

enim ad frugum classem referri debet, amplexuque suo necat plantas, maximeque orobum. Tenuibus, angulosis, genicularis, longis, lenteque; altioribus cauliculis affurgit. Folia ei sunt parva, latiuscula, in acutum desinentia, è singulis geniculis bina, sibi invicem opposita, & circa hæc tenues viticulæ, & graciles pediculi, flores ferentes parvos ac luteolos, quos siliquæ sequuntur latæ, lentis longiores, in quibus semina quatuor quinavo, lata, nigra, dura, & lente minora, plana, rotunda. Radicibus nititur parvis ac fibrosis; in agris frumentariis læto pinguique solo unà cum leguminibus ac frumentis exit. Floret Majo, semen Junio ac Julio maturum est. Βούκερας ἢ βούκερος dicitur, à siliquarum forma. Nicandri scholiastes in Alex. pharmacis βούκερος ἢ εἶδος βοτάνης τῆτος ἢ κερκευλόν ἐστι, καὶ γὰρ περὶ τοῦτος λέγεται, διὰ τὴν τοῦτος ὀνομασίαν τῶν τῆτος ἰσθίου. Bouceras herbe species, siliquam recurvam habet, ad

instar bovis cornu; unde & nomen accepit. Galenus in lexico anagallidem etiam sic vocatam fuisse refert. βούκερος ἢ τῆλος. Ἰδρύθεις ἐν τοῖς ὀνομασίαις τῶν φαρμάκων, καὶ ἀναγὰλιδά ἐπὶ τῆς προσεγομένης φήσι Bouceras fœnigræcum Meneuthes in pharmacorum nominibus anagallida sic vocari tradidit. Hefichius semen fœnigræci βούκερος vocat. βούκερος ἢ ἀνίμα τῆς τῆλος. Fœnigræcum à Galeo lib. I. καὶ τῆτος cap. I. καὶ βούκερος vocatur. καλλιέργειος ἢ τῆτος τῆλος δοκεῖ μοι λέγειν. ὀνομασίαις ἢ παρ' ἡμῶν ἐν Ἀσίᾳ τῶν τῆτος αἰγυρίων. Calliceron fœnigræcum mihi vocare videtur. Planta hæc in Asia aigoceron vocatur; quod cornu mentiat caprinum, & κεραίτης, quasi cornuta herba. Ex his etymis colligitur τῆλος sive τῆλιδά vocari, quod cornua ejus in longum extendantur, τῆλος enim Græcis longè significat. Hippiatrici auctores ἀπὸ τῆλος sive τῆλιδος scripserunt τῆλος, uti lib. I. cap. III. ubi Pelagonius τῆλος χυλὸν καθαρίως διηθῶν καὶ δεσμῆν σελίνου. Sunt qui fœnigræci succum mundo linteo colatum, & apii fasciculum. Lib. II. cap. CXIV. Hippocrates λαβῶν βούκερος ὅ ἐστι τῆλος χυλὸν καθαρίως ἐπιθεῖν ἐπὶ ἡμῶν τῆτος. Cape fœnigræci quod bouceras nominant, sextarium, macevetur per tres dies in vino. Nicolaus Myrepsus sectione de unguentis 92. μοχρόσι τῆτος vocat, quasi boum pabulum, quod ejus granis ac semine vituli ac boves pascantur. Et hæc quidem appellatio pulchrè fœnigræco quadrat, ut quod à Columella lib. II. cap. XI. inter pabulaumentorum connumeretur. Eodem capite idem Columella à rusticis siliquam dici scribit, quod velut siliquæ arbor siliquam etiam ferat. Fœnigræcum inquit quod siliquam vocant rustici, duo tempora satiationum habet. Eadem de causa, Plinio lib. XVI. cap. XVI. siliqua dicitur. Et siliqua hoc est fœnigræcum, scarificatione (id est terra leviter scalpta) feritur, non altiore quatuor digitorum sulco, quantoque pejus tractatur, tanto melius provenit, rarum dictu, esse aliquid cui proffit negligentia. Ideò Theophrastus in tenui, nullo modo pingui provenire scribit. Varroni siliqua parva siliqua est, lib. I. de re rust. cap. XXI. I. Itaque lupinum, inquit, quando nec dum siliquam cepit. Notam unam alteramve fœnigræci ex Theophrasto colligere licet, lib. III. hist. cap. XVI. coluteam folia fœnigræco familia habere inquit, Theodori si lect. sequamur. lib. IV. cap. V. lentem Indicam fœnigræco visu similem inquit, lib. & cap. VII. tenui in solo prodire, & ab Hæmodero lædi, lib. VI. De caus. cap. XXII, viride fœnigræcum dum adhuc est, nihil olere, siccatum suavem emittere odorem. Dioscorides li. II. ca. CLXXVI. siliquas proferre ait smilacis hortensis, sed minus longas, & torosas. Verba Dioscoridis, vide cap. de smilace hortensi, in siliquis his semen fert myagro simile. Vide hist. myagri supra. Idem Dioscorides loci sylv. æstris semen lib. IV. cap. XXI. simile fœnigræco scribit. Verum fœnigræci majus esse inquit. Fœnigræcū adeò notum, ut qui lotos nōrit, neminem latere possit. Emicat cauliculis parum striatis, foliis ternis, loto æmulis, superiori parte virentibus, inferiore ad cinerium inclinantibus. Flore parvo, albicante, siliqua longa, gracili, angusta, instar corniculi recurva. Semine anguloso, oblongo, non magno, flavescenti; quod resiccatum cum gravitate quadam suaviter olet. Fœnigræci hanc ex Nicandro placuit addere de descriptionem.

Ἄλλοτε βούκερος σιτηγόνος ὄρεα κεραιάς, Ἐυκαμπεῖς πετάλοισιν ἑπηνερίοισιν ἀέξει.

Aut vesca siliqua, solita proferre recurva, Sub lævibus foliis, referentes cornua fructu.

Fœnigræcum apud nos vere feritur, quondam hyeme vel veris initio & autumno. Columella loco citato. Duo tempora satiationum habet; quorum alterum est Septembris mensis (cum pabuli causa feritur) eisdem diebus quibus vicia circa æquinoctium: alterum autem mensis Januarii (apud nos Martio, Aprilique mensibus feritur) ultimo vel primo Februarii, cum in messem seminatur. Sed hæc ratione jugorum sex modis, illa septem occupamus: utraque cruda terra non incommode fit: daturque opera, ut spisse aretur; nec tamen altè; nam si plus quatuor digitis adobvutum est, semen ejus non facile prodit: propter quod nonnulli prius quam ferant, minimis aratris profcindunt, atque ita jaciunt semina & sarculis adobvunt.

Græciæ peculiare zea, olyra, tiphe. Dicendum, hoc vel-
le Plinium *ὄλυρα* & in Gallia, & in Ægypto nasci, in
Ægypto Græcum fervare nomen, in Gallia arincam di-
ci. filiginem tritici genus esse, cap. IV. hujus libri ex Co-
lumella probatur. *Secunda*, inquit, *conditio est habenda
filiginis, in pane præcipue pondere deficitur.* Negabit ta-
men quis, esse tritici genus, ex Columellæ ca. IX. lib. I. r.
Nam omne triticum solo uliginoso, post tertiam sationem,
convertitur in filiginem. Sed dicendum optimum trit-
icum, quod robur dicitur; cujus species plures, in al-
terum tritici genus mutari, & hanc esse mentem Co-
lumellæ. De olyra pauca in locis egit Theophrastus lib.
VII. hist. cap. I. inter frumenta quæ maturè seruntur,
ac tritico similia sunt, numerat. cap. IX. zea, & bromo
molliorem infirmioreque esse cap. IV. hujus libri, gra-
num multiplici folliculo inclusum habere. Idem Galenus
lib. I. de aliment. facul. verba supra cap. de zea addidi.
Addit granum habere colore album. Errat itaque vir
magnus, qui scribit esse legumen nigrum, ervo minus,
quod hodie apud maritimos Lyciæ, majoris nomē ser-
vat. Inter frumentacea Theophrastus, Dioscorides, Ga-
lenus numerant. Addit idem granum habere album,
quomodo itaque nigrum potest esse. Meminit olyras
Diosc. lib. I. cap. CXIII. *Καὶ ἡ ὄλυρα ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐν
τῆς ζείας ἀποφωτισθῆναι καὶ πρὸν αὐτῆς. ὁ δὲ ποικίλλεται ἂν καὶ
ἀντὶ αὐτῆς* — Ejusdem cum generis zea est, & olyra, verum
quam illa aliquanto minus nutrit, attamen in panes quo-
que cogitur. Verba hæc Dioscoridis, Docti quidam
in hunc sensum exponunt; Olyram non esse zea
speciem, cujus supra duo genera ex Dioscoride esse
diximus, sed ejusdem esse generis, cum dicit, intelligere
ejusdem naturæ ac facultatis cum zea esse. Et hæc qui-
dem opinio nititur auctoritate Theophrasti & Plinii,
qui zeam & olyram diversas dixerunt plantas, contra
Galenus uti cap. de zea dixi. Contra Herodotus, cujus
verba ex Galeno eodem cap. referuntur, zeas speciem
refert lib. II. *ἀπὸ ὄλυραν ποίνονται σίτηα, τῆς ζείας μιστὶ ζεπει
κρῆσις.* Hos sequitur Suidas *ὄλυρα. ζεία, εἶδος ἀπὸ τῆς ζείας
ἡ ἐξ ὄλυρας, εἶδος ἀπὸ τῆς ζείας, ἢ ζεμου, π μετὰ τὴν σίτην καὶ
κρῆσις. εἰ ἢ ἀντὶ τῆν κρῆσιν, ἀλλοι κρῆσιν πρὸ σίτην, ζείαν πρὸ
ζείας.* Seminis cujusdam generis, vel panis, inter triticum
& hordeum mediæ naturæ. Nonnulli hordeum vocant,
(Interpres Homeri, *εἶδος ἀπὸ τῆς ζείας πρὸ τῆς κρῆσις
genus seminis simile hordeo*, intellige colore. utrumque
granum habet candidum.) Nonnulli semen quoddam
frumentaceum, quod zeam & zeam vocant. Hos præ-
stantes ac antiquiss. etiam auctores sequor, ac Diosco-
ridis mentem esse dico; zea speciem, non quidem ejus-
dem naturæ olyram esse, nec hoc Theophrasto repu-
gnat: diversas plantas quidē esse asserit, ejusdem vero
generis esse, non negat. Errant, qui secale vulgo rog-
ne olyram Theophrasti veterumque esse putant. Oly-
ra granum fert album, multis folliculis contentum, se-
cale nigrum est, glumisque nullis implicitum, sunt qui
frumentum amyaleum, vulgo *ἀμυαλοῦρον* / asserunt o-
lyram esse, frumentum hoc, est æstivum sive trimestre
(Theophrastus olyram inter frumenta, quæ maturè ser-
runtur numerat, non itaque trimestre) genus quod cul-
mo & grano, triticum proxime refert, (colore album
ad instar hordei ut Galenus) cæterum spicam habet, a-
ristis quibusdam hordei ferè similibus, cinctam ac in
duos versus digestam. Semen folliculis includitur, ac
non secus ac zea repurgari postulat.

Βρομος dicitur non à fœtore, sed potius quia veteri-
na ea multum vescantur, vel à fragore, sonituque, quem
seges matura, minimo tacta flatu, edit. Alii *βρομος*
legunt à *βρομι*, quod cibum significat. Nam, ut au-
ctor est Plinius lib. XVIII. cap. XVII. *Primum omnium
frumenti vitium avena est, & hordeum in eam degenerat,
sicut ipsa frumenti sit instar, quippe cum Germaniæ populi
sunt eam, neque alia pulve vivans.* Locum Plinii mox
examinabo. hoc etymon alii improbant ac *βρομος* di-
ctum putant, quod ad fructum non perveniat, & hoc
de sterili accipiendum; alii utrumque improbant, in
vetustissimo codice Dioscoridis, *βρομος* per *α* legitur,
apud hunc *βρομος* per *σ*. Doctiss. Gaza *βρομος* aliquando
avenam interpretatur, aliquando Græcam vocem ser-
vat. Idem fecit Plinius, sed confundit non raro ægilopis
& avenæ historiam, uti ex verbis citatis probatur. Non
enim in avenam hordeum mutatur, sed in ægilopem,
ut Theophrastus lib. & cap. VIII. docet. Falsum etiam

quod scribit, Germanos sola pulve ex avena vivere, pul-
s hæc Germanis *abromonis* vocatur. *βρομος* duo sunt ge-
nera. sativa, quæ avena frugifera dicitur, cujus Virg. lib.
I. Geor. meminit

Vrit enim lini campum segēs, vrit avena.

Ubi Servius ex Cælio, seri avenam ostendit. Est & syl-
vestris, quæ sterilis vocatur, de qua Poëta lib. citatō
& ecl. quinta.

Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.

Hæc sponte provenit, Græcisque ægilopem dictam vo-
lunt, de qua mox. Alii tamen malunt hunc *βρομος* esse
cujus meminit Dioscorides lib. IV. cap. CXI. *βρομος πρὸς
ἐντὶ ἀρίλων ἰμφορὸς δὲ ἀμύρον ἰχμοσὶ ἐπιζωστῆκη.* Bromus her-
ba est, ægilopi similis, exsiccatoriam vim habens. Caput
hoc doctissimi viri tanquam supposititium & adalte-
rinum, una litera penitus obliterant, tum quia in optimis
& antiquioribus exemplaribus non reperitur, tum quia
ab ingenio & usu vocum Dioscoridis longissime ablit,
tum quia de bromo frumentaceo jam ante egit. Alii u-
nam eandemque plantam, & lib. IV. & I. à Dioscoride
tractari putant, sed lib. secundo de seminibus, hic verò de
herbæ ipsius viribus agi. Saracenus Doctiss. Dioscori-
dis interpres, eorum sententiæ subscribit, qui libro se-
cundo de avena sativa & esculenta, neque postremum
inter cerealia locum obtinente, mentionem fieri existimant.
Sic vero de eadem sponte nascente ac sterili,
quæ inter segetum vitia numerari solet, huic & ego
opinionem subscribo; maxime quod avena & frugifera
& sterilis, & ægilops, quam festucam Plinius vocari ait,
à recentioribus Botanicis describatur, uti figuræ addi-
tæ ostendunt. *βρομος* sive avenam sativam & sylvestrem
esse, probatur ex Theophrasto, in enim lib. VIII. de
sativa agit, lib. vero quarto de caul. cap. VI. de sylvestri,
ubi zejam in bromum mutari ait. Sunt qui sativam aven-
nam *βρομος*, sylvestrem vero, *βρομος* dici putant. Contra
alii utramque *βρομος* dici affirmant. Horum opinioni
favet Hefychius, apud quem legitur *βρομος δὲ καὶ βρο-
μος λέγεται. ἐν τῷ τρωφῆ π τρωπόδων τὸ πρῶτον ἔσθαι ἀπὸ
ἐνίοτε ἀπὸ τῆς φύσεως. Bromos, alii bromon vocant, est
alimentum quadrupedum, quod multis in locis seritur. A-
libi sponte nascitur, id est, avena alia est sylvestris &
sterilis, alia sativa & frugifera, pabulum inquit esse
quadrupedum. Idem testatur Galenus lib. I. de aliment.
facult. cap. XIV. *τὸ βρομος. τὸ πρὸ ἀπὸ τῆς πρῆξις ἐντὶ
αὐτῆς καὶ μάλιστα, καὶ τὸ πρὸ ἀπὸ τῆς πρῆξις ἐντὶ
αὐτῆς, καὶ ὄλυρα π ἀμύρον γίνονται. τρωφῆ δ' ἐντὶ τῷ
ἀπὸ τῆς πρῆξις, εἰ μὴ ποτὶ ἀπὸ τῆς πρῆξις ἀναγκασθῆναι
ἐντὶ τῷ ἀπὸ τῆς πρῆξις.* Hoc semen in Asia est frequen-
tissimum, & potissimum in Mysia, quæ est supra Pergamum,
ubi & typha, & olyra est uberrimus proventus, jumento-
rum est alimentum, non hominum, nisi utique aliquando
extrema fame, ad panes ex eo quoque semine conficiendos,
compellantur. Certe hodie nostrates equis, gallinis, aliis-
que animalibus, pro pabulo præbent, nec quod sciam à
quopiam mortalium in cibo sumitur. Illud notandum,
quod Servius scribit, nullam aliam avenam novisse ve-
teres Romanos, quam sponte provenientem & sterilem.
Sic ad eclogam quintam. Steriles autem avenas
secundum situm Italiæ dixit. Nam in Thracia fructuo-
sæ sunt. Probari id potest, quod de satione avenæ ni-
hil legatur apud Catonem, Varronem & Columellam.
Quod tamē præter veritatem est, sic Columella lib.
II. cap. II. *Similis satio avenæ, quæ autumnosata, partim
ceditur in sanum vel pabulum dum adhuc viret, partim se-
mini custoditur.* Bromos sterilis avenæ sativæ, & ægilo-
pi similis est, habituque ipso sylvestris quædam avena,
multiplicibus enim geniculatisque culmis, foliisque
eam refert, licet utrisque tenerioribus, juba rarior, ar-
istas asperiores longioresque habet, semen evanidum, in
folliculis fermè vacuis, quare steriles avenas dixit Poe-
ta, elusit cultis & stipulis, frugem non habentibus.
Sic plinius lib. XVIII. cap. XVII. *Est & aliud ex vicin-
no avenæ vitium; cum amplitudine inchoata granum,
sed nondum matura, priusquam roboratur corpus, af-
flatu noxiō, cassum & mane in spica evanescit quo-
dam abortivo.* Symmachus minus recte herbam se-
getes necantem scripsit. Nec rubigo segetibus, in-
quit, obfuit, nec avena fruges necavit. Avenæ
sativæ*

Bromos sterilis altera festuca.

Ægyllops.

fativæ notas quasdam dedit Theophrastus lib. VIII. cap. IV. folliculis multis circumcingi. Hoc capite aspectu inquit esse sylvestri, & immiti; multas radices, multosque habere calamos, terramque vehementer extenuare, quod etiam observavit Virgilius, uti versus su-

pra citatus ostendit. Theophrastus multis tunicis vestitam inquit avenam; contra Plinius lib. XII. cap. VII. nudam dixit. Vide cap. XV. hujus libri. An itaque Plinius novit alterum avenæ genus, quod recentiores nudum vocant? An vero crassam tunicam qua circumcingitur ac operitur avena, quasi cutem tantum grani consideravit? Etenim utriculi illi volantes, quibus ambitur, ejus fructum, non granum ipsum stricte obducunt, sed γυμνὰ, ac sine tegmine ostendunt. An ignoravit quid esset avena, quod valde mihi verisimile videtur. A Diosc. lib. II. cap. CXVI. describitur. βρομοῦ καλαμῶς ἐστὶ πύργος ὄμβρος ἢ τῆς φύλλοις, γίνονται δὲ διελκυστῶν. καὶ πῶν ἢ ἔχει ἰσὺ ἀκρῶν ἀσπερ ἀκρῶν. Mathiolus scribit, in codice quo usus est scriptum esse ἀσπερ ἀκρῶν δίκωλα. Veluti locustas bipedes: Ita etiam legi in antiquissimo codice regiae Gallicae Bibliothecæ testatur magnus Salmasius, ἀκρῶν negat idem significare locustam parvulam, verum exponit petiololum, idque quia ἀκρῶν Græcis animalium petiolos & trunculos significat. Sic Hippoc. lib. VII. epidem. καλλῆνας ὑδὸς ἀκρῶν ἐφθῶν percoctos extremos suillos petiolos dicit. Ἀκρῶν propriè sunt summæ extremitates corporis, uti scribit Galenus in porrheticis, ἀκρῶν δηλονότι ποδῶν καὶ χερῶν εἶσιν, καὶ ἄνω καὶ ῥίς, αὐτὰ δὲ καὶ τῶν μετὰ καὶ ψυχῆς εἰσὶν ὁμοίως τῶν πύργων μὲν ἀπὸ τῶν ἀσπερῶν ψυχῆς, extrema nempe corporis pedes sunt & manus, & aures & nasus, quæ videlicet in his quæ cum perfectione fiunt accessionum insulubus prima perfrigerantur. Δίκωλα, ἐν οἷς τὸ ἀσπερὸν χερῶν εἰς κατὰ πλάτος αὐτῶν αἰσῶν κριθῶν. Avena tum culmo, tum etiam foliis, triticum imitatur, sed geniculis distinguitur, (Fallitur itaque Hesichius cum scribit, βρομος βοτάνη ὁμοία σίτρῳ, μὴ ἔχουσα γόνατα) In cacumine vero tanquam petiolos bicures fert. (folliculi enim avenæ quasi petioli ac trunculi bifariam divisi sunt, qui granum in medio amplectuntur, quorum alterum semper grandius existit.) in quibus semen continetur, æque ac hordeum ad castaplasmata utilis. Hunc locum Plinius lib. XII. capite ultimo his verbis exscripsit. Bromos semen est, spicam ferentis herbe. Nasitur inter vitia segetis avenæ genere, folio ἔστιν stipula triticum imitatur, in cacuminibus dependentes parvulas velut locustas habet. Semen utile ad castaplasmata atque hordeum. Doctiff. Salmasius legit pro nascitur, nascentis, ut bromon de genere esse dicat avenæ, inter vitia segetis nascentis. Crediderim Plinium utriusque avenæ & ægilops historiam confunderi. Ægilops hordei vitium, & bromo altero similis, avenamque quandoque interpretatur. Hinc Plinius, semen est spicam ferentis herbe, nascitur, vel, uti Doctiff. Salmasius, nascentis, inter vitia segetis, avenæ genere. Præterea ἀκρῶν pro quo Libertus legit ἀκρῶν, vel, quod verisimilius, Plinius ad verba anagnostes non satis attendit, vertit parvas locustas. Nunquam vidi semen, vel folliculum avenæ, quod formam vel imaginem locustæ referret. Avenam recentiores observarunt utriculis esse tectam, vel nudam. Folliculis tecta, culmo geniculato folioque triticum ac zeam imitatur, in cacumine veluti jubam emittit; ex qua semen plenum secali simile, sed arctius, longius, acutius, colore interdum pullo, alias nigro, sæpissime albicante. Folliculo tenui tegitur, præter tenuem ac leviculum folliculum, alium bifidum & hiantem habet, quo semitectum apparet avenæ granum, glumam insuper bene spissam, sive tunicam crassam, & corpori stricte adhærentem ostendit, quo involvitur, & ideo Theophrastus μέγιστον πύργον dixit granum. Nuda avena, semen nullis glumis implicatum gerit. Ἄγιλλωψ, nomen accepit à viribus, quod oculorum fistulis, quas Græci αἰγίλλωψ dicunt, medeatur. Dioscorides lib. IV. cap. CXXXIX. Ἡρεπίνου ἢ ἡ πύρα μὲν αἰγίλλωψ κατὰ πλάτος αἰγίλλωψ. Herba cum farina imposta, sanat ægilops. Fortasse sic dictum, quasi ἄγος ἄψ, quod caprinum quodammodo oculum, fructus imitetur. Aucuarium auctor στέφανος vocari scribit, quasi στέφανος, maculam ἔστιν vitium frugis. Cur festuca vocetur, vide Lonicerum in Dioscoridè. De ægilope hæc Theophrastus lib. VII. cap. XII. & lib. IV. de caus. cap. VII. ægilopem altero à satione anno aliquando nasci scribit. lib. VIII. cap. VII. tempore vernali, folium habere pilosum; cap. hoc IX. inter ea quæ hordeo triticoque similia sunt aspectu quodam sylvestri ac immiti esse: capite præcedenti, hordeum facile in ægilopem degenerare dixit ac necare, vide cap. citatum. Vide lib. IV. de caus. cap. XII. cap. ultim. lib. VIII. proprietatem quandam, tum in germinatione, tum in generatione sortiri lib. IV. de caus. cap. XVI. multis tunicis cingi. A Dioscoride lib.